

ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง

วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ
หรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

เล่มที่ 16

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ หากครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะเพียงพอสำหรับการสร้างโอกาสและจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงสามารถเรียนรู้และค้นคว้าได้จากหลายแห่งโดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ และแนวคิดการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

หลักสูตรการฝึกอบรมครูด้านการสอนคนพิการ พุทธศักราช 2561 ได้ออกแบบให้ผู้เข้าอบรมศึกษาชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง ก่อนเข้ารับการทดสอบวัดความรู้พื้นฐาน หากมีผลการทดสอบผ่านเกณฑ์สามารถเข้ารับการอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการนิเทศ ติดตามผล เพื่อเติมเต็มและแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับการนำไปสู่การปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับคนพิการในสถานศึกษา เมื่อมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูด้านการสอนคนพิการ พุทธศักราช 2561 จึงมีการปรับสาระให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ และปรับเปลี่ยนให้ส่วนราชการเป็นหน่วยงานจัดอบรม

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ คณะทำงาน ที่ได้ร่วมกันปรับปรุง พัฒนาชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเองให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเองฉบับนี้จะอำนวยความสะดวกให้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเจตนารมณ์

(นายสุเทพ ชิตยวงษ์)

เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

รักษาราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง

ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เรื่อง การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เล่มนี้ ได้รวบรวมเนื้อหาจากเอกสารบทความของนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมซึ่งมีเนื้อหาสาระที่ครูและบุคลากรที่สนใจควรทราบ ได้แก่ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม รูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม แนวทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรวม การจัดการพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียนรวม ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จในการจัดการศึกษา แบบเรียนรวม และตัวอย่างกรณีศึกษานักเรียนเรียนรวมประเภทต่างๆ เพื่อให้ครูและผู้สนใจนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น พร้อมทั้งนำแนวทางความรู้แนะนำแก่ผู้ปกครองต่อไป

คณะทำงาน

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำชี้แจง

สารบัญ

แนวทางการใช้ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง

หน่วยที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม.....	1
หน่วยที่ 2 การบริหารจัดการเรียนรวม.....	13
หน่วยที่ 3 รูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม.....	26
หน่วยที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม.....	31
หน่วยที่ 5 การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรวม.....	49
หน่วยที่ 6 การจัดการพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียนรวม.....	56
หน่วยที่ 7 ตัวอย่างกรณีศึกษานักเรียนเรียนรวมประเภทต่าง ๆ.....	75

บรรณานุกรม

แบบทดสอบท้ายบท

แบบเขียนสะท้อนคิด

แนวทางการใช้ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง

ท่านที่ศึกษาเอกสารควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ศึกษาขอบข่ายของเนื้อหาสาระสำคัญ และจุดประสงค์
2. ศึกษาขอบข่ายของเนื้อหาและทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างละเอียด
3. ศึกษาแหล่งความรู้เพิ่มเติม
4. โปรดระลึกไว้เสมอว่าการศึกษาจากเอกสารด้วยตนเองเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพัฒนาความรู้ด้านการศึกษาพิเศษเท่านั้น ควรศึกษาค้นคว้าและหาประสบการณ์ตรงจากแหล่งความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม

หน่วยที่ 1

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

การศึกษาเป็นสิทธิพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับจากการจัดสวัสดิการแห่งรัฐ ไม่เว้นแม้บุคคลพิการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ประชากรภายใต้ความท้าทายต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างเสรีและไร้พรมแดน มีการเชื่อมโยงระหว่างกันด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาและแนวคิดของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ที่มุ่งเน้นการจัดให้คนทุกกลุ่มมีสิทธิได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ (UNESCO, 2005)

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเกิดขึ้นภายใต้ปรัชญาการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ตามปฏิญญาสากลของประชาคมโลกของการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ในการประชุม World Conference on Education for All ในปี พ.ศ. 2533 ที่หาดจอมเทียน ประเทศไทย ซึ่งทุกประเทศเห็นพ้องร่วมกันว่า การศึกษาเป็นสิทธิที่ประชากรโลกทุกคนพึงได้รับเพื่อการพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมโลกได้อย่างเข้มแข็ง โดยทุกประเทศต้องกำหนดนโยบายและเร่งรัดจัดการศึกษาให้แก่ประชากรของตนอย่างทั่วถึงและไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางร่างกาย สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือข้อจำกัดอื่นใด ภายใน 10 ปี (UNESCO, 2005) ทั้งนี้ รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อสนองต่อข้อตกลงปฏิญญาจอมเทียนดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในนั้นคือ นโยบายการจัดการเรียนรวม

ความเป็นมาของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย

การศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทยเริ่มต้นเป็นครั้งแรกเมื่อกว่า 60 ปี ที่ผ่านมา ซึ่งในขณะนั้นเรียกว่า “การเรียนรวม ” โดยใน ปี 2499 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพได้ส่งนักเรียนตาบอดจำนวนหนึ่งเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนที่มีสายตาปกติในโรงเรียนเซนต์คาเบรียล และได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงได้มีการขยายการเรียนรวมไปยังโรงเรียนของรัฐและเอกชนอีกหลายแห่งทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด แต่การดำเนินการยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากโรงเรียนจำนวนมากปฏิเสธการรับเด็กพิการและด้อยโอกาสเข้าเรียน โดยให้เหตุผลว่า เด็กเหล่านี้เป็นภาระแก่โรงเรียน บุคลากรขาดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ รวมทั้งโรงเรียนยังไม่มีความพร้อม การจัดการเรียนรวมขณะนั้นจึงยังไม่กว้างขวางและทั่วถึงเท่าที่ควร การดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับภาคเอกชน การกุศล เช่น มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ และมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีผลบังคับใช้ โดยมาตรา 43 กำหนดให้ “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม สร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจาก

การจัดสภาพแวดล้อมของสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตรวมถึงการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษด้วย โดยเฉพาะในมาตรา 10 ที่กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ” ทำให้สังคมไทยเริ่มตระหนักถึงสิทธิของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและคนพิการมากขึ้น ซึ่งรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีผลต่อนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นอย่างมากจนถึงปัจจุบัน

ด้วยการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขณะนั้นจึงได้ริเริ่มดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาสอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยได้พัฒนาการศึกษาพิเศษภายใต้แนวคิดที่ว่านักเรียนพิการที่ช่วยเหลือตนเองได้สามารถเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปได้ โดยสามารถพัฒนาได้ดีกว่าเรียนกับนักเรียนพิการด้วยกัน และเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบประกาศให้ พ.ศ. 2542 เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ โดยมีนโยบายว่า “คนพิการที่อยากเรียนต้องได้เรียน” ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายเพิ่มเติม โดยมีเจตนารมณ์ที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาและจัดบริการการศึกษาให้ทั่วถึง จึงมีการกำหนดนโยบาย “คนพิการทุกคนต้องได้เรียน ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม” ซึ่งได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้เข้าร่วมประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 โดยที่ประชุมได้ขยายทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิกออกไปอีกหนึ่งทศวรรษ คือระหว่าง พ.ศ. 2546-2555 และการเข้าร่วมการรับรองกรอบปฏิบัติงานแห่งสหประชาชาติจากทะเลสาบบิวกะสู่สังคมบูรณาการปลอดจากอุปสรรคและตั้งอยู่บนฐานของสิทธิสำหรับคนพิการในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกทำให้ได้กรอบแนวคิดในการช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่อง ผู้ติดเชื้อเอชไอวี และการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (The Biwako Millennium Framework for Action Towards an Inclusive, Barrier – Free and Right – Based Society for Persons with Disabilities in Asia and Pacific, 2007 อ้างในกิ่งเพชร ส่งเสริม, 2552) นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้เข้าร่วมประชุมกรอบปฏิบัติการดาการ์ (The Dakar Framework for Action, Education for All: Meeting Our Collective Commitments 2001) ซึ่งเป็นการประชุมระดับโลกเรื่องการศึกษา (The World Education Forum) จัดขึ้นที่เมืองดาการ์ ประเทศสาธารณรัฐเซเนกัล ในปี ค.ศ. 2000 ได้ระบุชัดเจนว่าการศึกษาถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ยิ่งไปกว่านั้นยังได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน (UNESCO, 2000)

ต่อมาในปี ค.ศ. 2004 มีการประชุมปฏิบัติการว่าด้วยสิทธิทางการศึกษา อันเป็นสิทธิของเด็กทุกคน (Regional Workshop on Universalizing the Right to Education of Good Quality : A Rights based Approach to Achiever Education for All, 2008 อ้างอิงเพเซอร์ ส่งเสริม, 2552) ซึ่งให้ความสำคัญที่เป้าหมายและนโยบายของการจัดการศึกษาเพื่อเด็กทุกคน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพทางการศึกษาไว้ในมาตรา 49 ความว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภายากลำบากต้องได้รับสิทธิและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยเท่าเทียมกับบุคคลอื่น และการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550) และต่อมาในปี พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ที่ได้ประกาศใช้ ณ วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2551 ซึ่งให้คำนิยาม “คนพิการ” ว่า หมายถึงบุคคลที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใดเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป และคำว่า “การเรียนรู้ร่วม” หมายถึง การจัดให้คนพิการได้เข้าศึกษาในระบบการศึกษาทั่วไปทุกระดับและหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการจัดการศึกษาให้สามารถรองรับการเรียนการสอนสำหรับคนทุกกลุ่มรวมทั้งคนพิการ (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ, 2551)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติสิทธิและเสรีภาพในการศึกษาของปวงชนชาวไทยไว้ใน มาตรา 54 วรรคหนึ่ง ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และ วรรค 3 ระบุไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษา ดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อย ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

จากการบังคับใช้กฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายปี พ.ศ. 2551 ไว้คือ เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึง มีคุณภาพ และขยายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยมีเป้าหมายให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพการศึกษาสูงขึ้นทุกระดับและประเภทการศึกษา กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษาโดยมี

เป้าหมายให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเอกชนและท้องถิ่นโดยมีเป้าหมายให้มีการจัดการศึกษาสอดคล้องกับ สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 อ้างใน กิ่งเพชร ส่งเสริม, 2552) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายมุ่งเน้นขยายบทบาท หน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้กว้างขวางขึ้น เน้นการพัฒนาเด็กพิการในลักษณะบูรณาการเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตตามศักยภาพ การทำงานของโรงเรียนเป็นการทำงานร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษาและบุคลากรอื่น ในลักษณะร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบ และที่สำคัญที่สุดคือการจัดการศึกษาเป็นการ เปลี่ยนการศึกษาไปสู่สังคมที่เน้นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (สุจินดา ผ่องอักษร, 2551 อ้างใน กิ่งเพชร ส่งเสริม, 2552)

และในวันที่ 10-12 มีนาคม พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดประชุมเรื่องการปรับ จุดเน้นและกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อตอบสนองต่อนโยบายรัฐบาลในการ ประชุมสัมมนาผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ โดยคุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในขณะนั้น โดยที่ประชุมมีข้อสรุปให้กำหนดนโยบายเร่งด่วน เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ กล่าวคือ ดำเนินการให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาสิบสองปี โดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย รวมทั้งสนับสนุนผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรืออยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้ได้รับการศึกษา และเพิ่มโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม ห้องเรียนคู่ขนานออทิสติก (กิ่งเพชร ส่งเสริม, 2552) และในปี พ.ศ. 2559 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบาย “ปี 2559 เป็นปีแห่งความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความ ต้องการจำเป็นพิเศษ” เพื่อส่งเสริมให้เด็กทุกคนเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ซึ่งแนวทางสำคัญในการดำเนินงานนโยบาย ดังกล่าว ได้แก่ การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) เพื่อขยายโอกาสให้เด็กทุกคนได้รับ การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน ที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมในทุกพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

จากกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับ นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในประเทศไทยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการจัดการเรียนร่วมที่กำหนดไว้ชัดเจนในพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และมีความพยายามอย่างจริงจังที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในสภาพแวดล้อมเดียวกับเพื่อนในระดับเดียวกันอย่างเท่าเทียมในรูปแบบของ การศึกษาแบบเรียนรวมจนถึงปัจจุบัน

ความหมายของการเรียนรวม

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเกิดขึ้นจากปรัชญาการศึกษาเพื่อคนทั้งมวล โดยที่นักเรียน แต่ละคนมีประสบการณ์ ความต้องการ และจุดเด่นที่แตกต่างหลากหลายและมีลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดให้ยืดหยุ่น และตอบสนองความแตกต่างเฉพาะเหล่านี้ มากกว่าการคาดหวังให้นักเรียนปรับตัวเองเข้ากับระบบการเรียน

การสอนที่ได้จัดไว้ เพื่อให้นักเรียนทุกคนมีสิทธิ์ได้รับการศึกษาและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล หน่วยงานและนักวิชาการด้านการศึกษาได้ให้ความหมายของ “การศึกษาแบบเรียนรวม” ไว้ดังนี้

องค์กรยูเนสโก (UNESCO, 2005) ให้ความหมายของการเรียนรวมไว้ว่า เป็นกระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั่วไปที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันหลากหลายของนักเรียนแต่ละคนในชั้นเรียนเดียวกัน มีการสนับสนุนและบริการทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็นของนักเรียนแต่ละคนเพื่อเข้าถึงและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด

Alquraini and Gut (2012) ได้อธิบายความหมายของการเรียนรวมไว้ว่า การเรียนรวมเป็นการจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เข้าเรียนอยู่ในชั้นเรียนเดียวกับเพื่อนในวัยเดียวกันเต็มเวลา ใช้หลักสูตรเดียวกัน โดยครูและครูการศึกษาพิเศษร่วมจัดการบริการสนับสนุนการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของนักเรียนตามความต้องการจำเป็น เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมต่อการใช้ชีวิตในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

McManis (2017) ให้ความหมายของการเรียนรวมไว้ว่า การเรียนรวมเป็นการศึกษาที่จัดให้นักเรียนทุกคนในชั้นเรียนเดียวกับเพื่อนในวัยเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดใดๆ ในโรงเรียนใกล้บ้าน เพื่อให้ได้รับการเรียนการสอน การช่วยเหลือ และการสนับสนุนที่มีคุณภาพสูง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามหลักสูตรแกนกลาง

เบญจา ชลธานนท์ (2543) ได้ให้ความหมายของการเรียนรวมว่า หมายถึง การจัดการศึกษาให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในการศึกษาในระดับเดียวกันในชั้นเรียนเดียวกัน โดยไม่ต้องแยกนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไปอยู่ในสถานศึกษาเฉพาะทาง โดยต้องสนับสนุนความช่วยเหลือทางการศึกษา ทางการแพทย์ บริการและความช่วยเหลืออื่นใด ต้องมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการ โครงสร้าง หลักสูตร วิธีการและเทคนิคการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม และบุคลากร เพื่อให้นักเรียนเรียนรวมกันได้อย่างมีคุณภาพ

ผดุง อารยะวิญญู และ วาสนา เลิศศิลป์ (2551) ได้ให้ความหมายของการเรียนรวมไว้ว่า การเรียนรวม หมายถึง การจัดให้นักเรียนวัยเดียวกันได้เข้าเรียนด้วยกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียน โดยไม่คำนึงว่านักเรียนมีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งครูปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งคนในชั้นเรียน

จากความหมายของการเรียนรวมที่ได้อธิบายไว้ทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรวม หมายถึง กระบวนการจัดการศึกษาที่จัดให้นักเรียนในวัยเดียวกันทุกคนได้เข้าเรียนในชั้นเรียนเดียวกัน โดยคำนึงถึงข้อจำกัดของนักเรียนแต่ละคน มีการปรับหลักสูตร จัดการกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนสนับสนุนบริการและความช่วยเหลือที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ นักเรียนเข้าถึงการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากที่สุด ในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด

มุมมอง แนวคิด และหลักการสำคัญของการเรียนรวม

มุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับความพิการที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาศาสนาของคณิกการ

ความเข้าใจด้านมุมมองเกี่ยวกับความพิการมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาสำหรับคณิกการ ในทุกระดับ สะท้อนการจัดการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้ สื่อ และกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการปฏิบัติต่อ คณิกการในลักษณะที่ต่างกันไป (Terzi, 2004)

มุมมองเกี่ยวกับความพิการของแต่ละบุคคลถูกสะท้อนมาจากหลากหลายชุดความคิด ซึ่ง สามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. รูปแบบแนวคิดแบบดั้งเดิม (Traditional Model) เป็นรูปแบบที่มีพื้นฐานแนวคิดมาจาก ความเชื่อทางศาสนา โดยเชื่อว่าความพิการเกิดจากเวรกรรม บาปกรรม หรือผลจากการกระทำในอดีตชาติ ทั้งของคณิกการเองและพ่อแม่ ความพิการถูกมองว่า เป็นความแปลกประหลาด ทำให้เกิดการแบ่งแยก คณิกการออกจากคนทั่วไปอย่างชัดเจน คณิกการตามแนวคิดนี้จึงมักถูกแยกออกจากสังคม เก็บไว้ที่บ้าน เป็นต้น (Terzi, 2004; Palawat & May, 2012)

2. รูปแบบแนวคิดทางการแพทย์ (Medical Model) เป็นรูปแบบแนวคิดที่เกิดขึ้นเมื่อ วัฒนาการทางการแพทย์ก้าวหน้า ทำให้มนุษย์สามารถทราบสาเหตุของความพิการ นำไปสู่การ รักษา แก้ไข และฟื้นฟูเพื่อปรับให้คณิกการสามารถเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆในสังคมได้ โดยมองความพิการเป็นเรื่องของ ความบกพร่องที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลเท่านั้น คณิกการตามแนวคิดนี้จะได้รับการฟื้นฟูในสถาบันที่จัดขึ้น เฉพาะสำหรับคณิกการ เช่น สถานสงเคราะห์ โรงเรียนเฉพาะความพิการ เป็นต้น (Terzi, 2004; Palawat & May, 2012)

3. รูปแบบแนวคิดทางสังคม (Social Model) เป็นรูปแบบแนวคิดที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของ แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยตระหนักถึงความแตกต่างทั้งทางร่างกาย ความคิด และสติปัญญาของมนุษย์ แต่ละคน ที่มีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมที่แตกต่างกันไป โดยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการ อยู่ร่วมในสังคม ซึ่งคณิกการเป็นสมาชิกที่มีสิทธิเป็นเจ้าของและอยู่อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีในสังคมเช่นบุคคล อื่นๆ คณิกการตามแนวคิดนี้จะถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีสิทธิได้รับการศึกษา บริการสาธารณะ ร่วมกิจกรรมทางสังคม และใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลทั่วไปตามปกติ (Terzi, 2004)

แนวคิดทั้งสามรูปแบบนี้มีผลต่อวิถีการปฏิบัติต่อคณิกการและการสร้างสังคมรวมเป็น อย่างมาก สังคมไทยเปลี่ยนถ่ายแนวคิดที่มีต่อความพิการสะท้อนการจัดการศึกษาให้แก่คณิกการในรูปแบบ ต่างๆ ตั้งแต่การแยกคณิกการออกจากสังคม โดยมองว่าคณิกการไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษา มาเป็นการจัดให้ คณิกการได้รับการศึกษาในสถาบันที่จัดขึ้นเฉพาะคณิกการ การให้คณิกการที่มีความพร้อมได้เข้าเรียนร่วม ในระบบและหลักสูตรทั่วไปที่มีอยู่ และการจัดระบบการศึกษาให้คณิกการเข้าเรียนรวมในฐานะนักเรียนคนหนึ่ง ในโรงเรียนทั่วไป

การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในอดีตมีพื้นฐานความคิดจาก ความบกพร่องหรือความพิการที่มองว่าเป็นเรื่องผิดปกติทำให้นักเรียนไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาที่จัด ให้ได้ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนให้มีความพร้อมต่อระบบการศึกษาที่มี ซึ่งหากนักเรียนไม่มี

ความพร้อมหรือไม่สามารถปรับตัวได้ ก็ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบการศึกษาที่มีอยู่ได้ จะทำให้ถูกกีดกันจากสังคม แต่เมื่อเกิดแนวคิดรูปแบบใหม่ ที่มองว่ามนุษย์ทุกคนต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งรวมถึงสิทธิทางการศึกษา นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษต้องมีสิทธิได้รับการศึกษาในฐานะสมาชิกคนหนึ่งคนหนึ่งในสังคมเช่นบุคคลทั่วไป (UNESCO, 2005) แต่ด้วยระบบการศึกษาและสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มนี้ จึงต้องทำลายอุปสรรคที่กีดขวางโอกาสในการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น นโยบาย สภาพแวดล้อม หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่ออุปกรณ์ และการวัดผลประเมินผล เป็นต้น เพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับบุคคลอื่น มีส่วนร่วมในสังคม เนื่องจากทุกคนมีศักยภาพสามารถเรียนรู้ได้สูงสุดในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด

การศึกษาแบบเรียนรวมไม่เพียงแต่การอนุญาตให้นักเรียนที่มีความบกพร่องเข้าไปอยู่ในโรงเรียนหรือชั้นเรียนกับเพื่อนทั่วไปเท่านั้น แต่หมายถึงการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาร่วมกิจกรรมและพัฒนาตนเองบนพื้นฐานของความแตกต่างได้อย่างเท่าเทียม ผู้จัดการศึกษาควรมองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น การออกแบบการศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและกิจกรรมต่างๆ ควรออกแบบโดยคำนึงถึงการเข้าถึงของนักเรียนทุกคน (Universal Design) แทนการออกแบบสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อนักเรียนทั่วไปหรือนักเรียนพิการโดยเฉพาะเท่านั้น ลดปัญหาที่มองว่าการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนพิการในชั้นเรียนรวมเป็นภาระที่เพิ่มขึ้นของครู ทั้งนี้สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยแนวคิด มุมมอง และความเข้าใจความพิการที่ถูกต้อง

แนวคิดพื้นฐานของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนต้องมีโอกาสเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างและข้อจำกัดใด ๆ ซึ่งการศึกษาแบบเรียนรวมได้มีการกล่าวถึงในวงการการศึกษาพิเศษในแถบประเทศตะวันตกมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2533 โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร ซึ่งกลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีบทบาทอย่างยิ่งในการผลักดันให้รัฐกำหนดนโยบายและมาตรการการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้โรงเรียนปฏิบัติตาม โดยการจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนเดียวกัน และแนวคิดนี้ได้แพร่หลายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในเวลาต่อมา (สุชาติ บุปผา, 2557)

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นเมื่อการประชุม World Conference on Education for All ในปี พ.ศ. 2533 ณ หาดจอมเทียน ประเทศไทย ที่กำหนดให้รัฐบาลของประเทศสมาชิกองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติต้องจัดการศึกษาให้ประชากรของแต่ละประเทศได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเสมอภาคโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างและข้อจำกัดใด ๆ และต้องบูรณาการให้นักเรียนทุกคน ได้เรียนในชั้นเรียนเดียวกันให้ได้มากที่สุด (UNESCO, 2005) ซึ่งแนวคิดนี้เป็นแนวคิดเริ่มต้นในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่าเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนอย่างแท้จริง และมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนทิศทางในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในทุกภูมิภาคของโลก

ในการประชุมระดับโลกว่าด้วยการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษและการเข้าถึงคุณภาพการศึกษา ในปี พ.ศ. 2534 ที่ซาลามันกา ประเทศสเปน (UNESCO, 2000) ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมบนพื้นฐานความเชื่อ ดังนี้

1. เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาและมีโอกาสประสบความสำเร็จ
2. เด็กทุกคนมีคุณลักษณะ ความเข้าใจ ความสามารถ ระดับ และลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกันจากความเชื่อข้างต้นสามารถกำหนดเป็นหลักการการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้
1. นักเรียนทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาแบบเรียนรวม ที่ทำให้สามารถเรียนรู้เต็มศักยภาพและประสบความสำเร็จได้
2. นักเรียนทุกคนมีคุณค่าและความสามารถเฉพาะตน
3. การศึกษาแบบเรียนรวมส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้พัฒนาตนเองทั้งด้านวิชาการและสังคม
4. นักเรียนทุกคนมีวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน
5. นักเรียนทุกคนเรียนรู้ได้ดีเมื่อจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เรียนเรื่องที่สนใจและท้าทาย
6. นักเรียนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน
7. ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

จากความเชื่อและหลักการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมดังกล่าว นำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับนักเรียนทุกคน ทั้งนักเรียนทั่วไปและนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยไม่มีการแบ่งแยก ซึ่งนักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ตามความแตกต่างและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล ในสภาพแวดล้อมเดียวกันโดยเกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนทุกคนที่เกี่ยวข้อง

ผดุง อารยะวิญญู และ วาสนา เลิศศิลป์ (2551) ให้ปรัชญาในการจัดการเรียนรวม ไว้ดังนี้

1. โอกาสที่เท่าเทียมกัน (Equal Opportunity) ทุกคนควรได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะแบบใด
2. ความหลากหลาย (Diversity) มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน จะกำหนดให้ทุกคนเป็นเหมือนกันไม่ได้ การจัดการศึกษาต้องยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเคารพในความแตกต่างของกันและกัน
3. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมปกติ (Normalization) ทุกคนต้องการปรับตัวให้อยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมทั่วไป ไม่ต้องการผิดแผกไปจากมาตรฐาน การศึกษาจึงควรจัดเพื่อให้ทุกคนปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมทั่วไปได้
4. สังคมหลากหลายวัฒนธรรม (Multicultural Society) ในแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรมที่หลากหลายมนุษย์ต้องยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การจัดการศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ

5. ศักยภาพ (Potential) มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในตนเอง ซึ่งแต่ละคนมีไม่เท่ากัน การศึกษาต้องจัดให้บรรลุศักยภาพของแต่ละบุคคล

6. มนุษยนิยม (Humanism)

7. กระบวนการทางสังคม (Socialization) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งไม่สามารถแยกอยู่ตามลำพังได้ การให้การศึกษาโดยการแยกเฉพาะ จึงไม่สอดคล้องกับการเป็นสัตว์สังคมของมนุษย์

8. ความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualization) มนุษย์แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ถึงแม้จะจัดการศึกษาให้เรียนรวมกัน แต่มีวิธีการเรียนรู้เฉพาะของแต่ละบุคคล

9. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Dependency) มนุษย์ในสังคมต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การจัดการศึกษารวมกันส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

10. สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment: LRE) การจัดการศึกษาจำเป็นต้องจัดไว้ในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้มากที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment: LRE) กับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นแนวคิดสำคัญในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยที่นักเรียนที่มีคุณสมบัติได้รับบริการการศึกษาพิเศษต้องได้เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด ซึ่งหมายความว่านักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเหล่านี้ควรได้ใช้เวลาอยู่กับเพื่อนที่ไม่ได้รับบริการการศึกษาพิเศษในชั้นเรียนเดียวกัน (Morin, ND) โดยคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลต้องเข้าใจและคำนึงถึงแนวคิดสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan: IEP) ให้แก่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษควรได้อยู่ร่วมในชั้นเรียนปกติกับเพื่อนทั่วไปให้มากที่สุด

2. ชั้นเรียนพิเศษ โรงเรียนเฉพาะความพิการ หรือการย้ายออกจากชั้นเรียนทั่วไปควรเกิดขึ้นเฉพาะเมื่ออุปสรรคในการเรียนรู้และการร่วมชั้นเรียนของนักเรียนมีความรุนแรงมาก จนอุปกรณ์และบริการเสริมที่จัดให้ไม่สามารถช่วยให้เด็กได้รับบริการการศึกษาที่เหมาะสมได้

คำสำคัญที่มักพบในแนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุดคือ “ความเหมาะสม” แต่อย่างไรจึงกล่าวได้ว่า “เหมาะสม” ซึ่งในที่นี้ “เหมาะสม” หมายความว่าสิ่งที่สอดคล้องและถูกต้องต่อความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในบางครั้งการจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอยู่ในชั้นเรียนรวมอาจไม่เหมาะสมเนื่องจากบริการหรือโปรแกรมบางอย่างไม่สามารถจัดให้ในชั้นเรียนรวมได้ เช่น บริการทางการแพทย์ที่ต้องใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์เฉพาะ (Morin, ND)

แนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุดในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทำให้เกิดการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมและเรียนรวมใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การเรียนรวมแบบ Mainstreaming การเรียนรวมแบบ Integrated Education และการเรียนรวมแบบ Inclusive Education (Morin, ND)

หลายคนเข้าใจว่าคำทั้งสามมีความหมายเหมือนกัน แต่ในความเป็นจริงแล้วทั้งสามคำมีความแตกต่างกันในทางปฏิบัติ ดังนี้

การเรียนรู้แบบ Mainstreaming เป็นการจัดการเรียนโดยนำนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าไปอยู่ในชั้นเรียนพิเศษที่จัดแยกไว้ในโรงเรียนทั่วไป หรือจัดให้นั่งเรียนอยู่มุมใดมุมหนึ่งของห้องในชั้นเรียนทั่วไป หรือจัดให้นักเรียนเข้าเรียนในชั้นเรียนทั่วไปบางวิชา เพื่อให้ได้เรียนรู้ทักษะวิชาการและทักษะสังคมกับเพื่อนในวัยเดียวกันในสภาพแวดล้อมต่างๆ ในโรงเรียน การเข้าเรียนในรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเอง โรงเรียนไม่มีการจัดบริการหรือมีอุปกรณ์ช่วยใด ๆ

ส่วนการเรียนรู้แบบ Integrated Education เป็นการจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าเรียนรวมกับเพื่อนในชั้นเรียนทั่วไป โดยมีบริการสนับสนุนช่วยเหลือให้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ แต่นักเรียนต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มีศักยภาพใกล้เคียงกับนักเรียนทั่วไปให้มากที่สุดก่อนเข้าเรียน และโรงเรียนไม่มีการปรับหลักสูตร วิธีการสอน หรือการประเมินใด ๆ

ในขณะที่การเรียนรู้แบบ Inclusive Education เป็นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับนักเรียนทุกคนที่มีสิทธิทางการศึกษาเท่าเทียมกัน ไม่คำนึงถึงข้อจำกัดใดๆ โดยการจัดการศึกษาตอบสนองการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีวิธีการเรียนรู้และความสามารถที่แตกต่างกัน โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนระบบการศึกษา หลักสูตร วิธีการสอน และการประเมินผลให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน

แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด หรือ LRE สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมุ่งหวังให้มั่นใจว่านักเรียนจะได้รับการศึกษาในชั้นเรียนทั่วไปได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งต้องเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลร่วมกันพิจารณาว่าสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุดแบบใดเหมาะสมกับนักเรียน ซึ่งรูปแบบของสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุดมีหลายรูปแบบได้แก่

1. การเรียนรวมในชั้นเรียนทั่วไปโดยมีการสนับสนุน ซึ่งรูปแบบนี้นักเรียนจะใช้เวลาเรียนเต็มวันในชั้นเรียนรวมโดยได้รับการสื่ออุปกรณ์เพื่อการเข้าถึง บริการอื่นที่เกี่ยวข้อง การช่วยเหลือสนับสนุน และการดัดแปลง หรือหลายอย่างที่กล่าวมารวมกัน
2. การเรียนรวมในชั้นเรียนทั่วไปบางเวลา ซึ่งนักเรียนเข้าเรียนในชั้นเรียนรวมบางเวลา และบางเวลาเข้ารับการเรียนการสอนตัวต่อตัวหรือกลุ่มย่อยในชั้นเรียนพิเศษโดยครูเสริมวิชาการ หรือมีการดึงผู้เรียนออกจากชั้นเรียนบางเวลาเพื่อรับบริการพิเศษ
3. การเรียนในชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนพิเศษให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีการเรียนรู้คล้ายกัน และลักษณะธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอุปสรรคในการเรียนในชั้นเรียนรวมกับนักเรียนทั่วไป
4. การเรียนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษที่ได้รับความนิยมในอดีต โดยเฉพาะในยุคแรกของการจัดการศึกษาพิเศษซึ่งสังคมยังมีแนวคิดแบ่งแยกคนพิการออกจากสังคมของคนทั่วไปอยู่

5. โปรแกรมการศึกษาพิเศษนอกโรงเรียน เช่น ในโรงพยาบาล หรือที่บ้าน

การเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด ช่วยให้ครูผู้สอนและคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเลือกสถานที่และวิธีการเรียนการสอนที่ดีที่สุดให้กับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

ประโยชน์ของการศึกษาแบบเรียนรวม

การศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาที่ให้ประโยชน์ทั้งด้านวิชาการและสังคมแก่ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ คนพิการ นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ นักเรียนทั่วไป และบุคลากรในโรงเรียน Johnston and Collins (2004) ได้นำเสนอประโยชน์ที่นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมได้รับ ไว้ ดังนี้

1. ลดอคติและความกลัวต่อความแตกต่าง
2. ตระหนักในคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย
3. มีการเตรียมพร้อมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย
4. รู้จักยอมรับคุณลักษณะที่แตกต่างของสมาชิกแต่ละคนในชุมชน

นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ประโยชน์ ดังนี้

1. ได้รับประสบการณ์จากบุคคลต้นแบบอย่างเป็นธรรมชาติ
2. เข้าถึงและมีส่วนร่วมในหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรทางเลือกอื่นๆ
3. มีโอกาสสร้างมิตรภาพกับเพื่อนในโรงเรียนและพัฒนาเป็นการตระหนักถึงคุณค่าของทุกคน

นักเรียนทั่วไปได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. มีความเข้าใจวัฒนธรรมและความสามารถของสมาชิกแต่ละคนในสังคม
2. มีโอกาสเข้าถึงสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งรวมตัวแทนจากประชากรนักเรียนทั้งหมด พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการคิดวิเคราะห์อื่นๆ
3. มีประสบการณ์กับผู้สอน วิธี และเทคนิคการสอนที่หลากหลาย
4. มีโอกาสพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ
5. มีโอกาสพัฒนามิตรภาพกับเพื่อนที่มีความบกพร่องประเภทต่างๆ

ครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. มีโอกาสใหม่ ๆ ในการทำงานร่วมกับบุคลากรทางการศึกษาพิเศษผ่านการสอนแบบการสอนร่วมกัน (Co-teaching) การสอนเป็นทีม (Team-teaching) การสอนกลุ่มย่อย (Small Group Instruction) เป็นต้น
2. ตระหนักและเข้าใจรูปแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรตามความแตกต่าง ความชอบ และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน โดยพัฒนาการสอนตามความต้องการและจุดแข็งของนักเรียน (Salend, & Garrick-Duhaney, 1999; Johnston and Collins, 2004)

กล่าวโดยสรุปคือ การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาที่จัดให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในวัยเดียวกันได้เรียนในชั้นเรียนเดียวกัน ในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด และได้เรียนในชั้นเรียน

ทั่วไปให้ได้มากที่สุด โดยการเรียนรวมอยู่บนพื้นฐานแนวคิดทางสังคมที่มองว่า ความพิการเกิดจากสภาพแวดล้อม ระบบ และทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษา การจัดการเรียนรวมจึงปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ตลอดจนสื่อ อุปกรณ์ เพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเช่นเดียวกับนักเรียนทั่วไป โดยได้รับการสนับสนุนสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล

หน่วยที่ 2

การบริหารจัดการเรียนรวม

การจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อนำแนวนโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติต่างๆ สู่การปฏิบัติในระดับโรงเรียน โดยความร่วมมือของเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยต้องประกอบด้วย ผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และมีวิสัยทัศน์ในการจัดการเรียนรวม มีการส่งเสริม สนับสนุน ยกย่อง องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรวม และจัดการให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และจัดการเรียนรวมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ ซึ่งในการบริหารจัดการเรียนรวมมีกรอบแนวคิดหลากหลายรูปแบบที่ผู้บริหารนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ในหน่วยนี้จะกล่าวถึงรูปแบบและกรอบแนวคิดสำคัญบางประการที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเพื่อใช้ในการบริหารจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ

รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรวมไว้ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ประกอบด้วย

1.1 เครือข่าย

1) เครือข่ายภายใน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารจัดการเรียนรวม คณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรและการเรียนการสอน และคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในในการจัดการเรียนรวม

2) เครือข่ายภายนอก ได้แก่ เครือข่ายชุมชน เครือข่ายโรงเรียนเรียนรวม และเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึงคุณสมบัติและบทบาทของบุคลากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียนพิการ และนักเรียนทั่วไป

1.3 สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ แหล่งบริการทางวิชาการ

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย

2.1 การวางแผน (Planning)

2.2 การจัดการองค์กร (Organizing)

2.3 การส่งเสริมสนับสนุน (Supporting)

2.4 การประสานงาน (Coordinating)

2.5 การควบคุม (Controlling)

2.6 การรายงาน (Reporting)

องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต (Outputs) ประกอบด้วย

3.1 คุณภาพผู้เรียน

3.2 การจัดการเรียนการสอน

3.3 การบริหารจัดการเรียนรวม

3.4 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 4 เจือใยความสำเร็จ ประกอบด้วย

4.1 เจือใยภายใน ได้แก่ ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และมีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรวม ครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรวมและกระบวนการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

4.2 เจือใยภายนอก ได้แก่ ผู้ปกครองที่ส่งเสริมสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเรียนรวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555)

ในการบริหารจัดการเรียนรวมมีกรอบแนวคิดสำคัญที่นำมาใช้เพื่อให้การจัดการเรียนรวมมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ มีดังนี้

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมโดยใช้กรอบแนวคิด SEAT

กรอบแนวคิด SEAT (SEAT Framework) เป็นกรอบแนวทางการบริหารจัดการเรียนรวมที่พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2546 จากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาสำหรับคนพิการ: การวิจัยและพัฒนาแบบการบริหารจัดการเรียนรวม ของ ดร. เบญจา ชลธารณ์นนท์ รักษาการณที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาสในขณะนั้น เพื่อหาแนวทางจัดการอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินการเรียนรวมที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จ จนต่อมาได้พัฒนาเป็นคู่มือการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้าง SEAT และได้เริ่มนำมาใช้ในการจัดการโรงเรียนแกนนำเรียนรวมของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2547

กรอบแนวคิด SEAT เป็นกรอบการบริหารจัดการเรียนรวมอย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบหลักที่ต้องบริหารจัดการ 4 ประการ ได้แก่ 1) S มาจากคำว่า Student หมายถึงนักเรียน 2) E มาจากคำว่า Environment หมายถึง สภาพแวดล้อม 3) A มาจากคำว่า Activities หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) T มาจากคำว่า Tools หมายถึง เครื่องมือ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมสามารถวางแผนการดำเนินการจัดการเรียนรวมโดยพิจารณากรอบแนวคิดตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านในการบริหารจัดการ ดังนี้

ด้านนักเรียน (Students: S)

นักเรียนตามกรอบแนวคิด SEAT เป็นองค์ประกอบหลักของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมซึ่งหมายถึงนักเรียนทุกคนในโรงเรียน ทั้งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและนักเรียนทั่วไป โดยต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนทั้งสองกลุ่มสำหรับการเรียนรวม

กลุ่มนักเรียนทั่วไป โรงเรียนต้องเตรียมความพร้อมให้นักเรียนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการและคนพิการ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การอยู่ร่วมกันในสังคม การปฏิบัติตนและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนพิการและนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างถูกต้องวิธี โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้ อธิบายลักษณะความพิการแต่ละประเภท สร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนได้เรียนรู้ นำ

นักเรียนเยี่ยมชมสถานดูแลคนพิการ ฝึกอบรมทักษะการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล

กลุ่มนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โรงเรียนต้องเตรียมความพร้อมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความรู้ความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล การอยู่ร่วมกันในสังคม การรู้คุณค่าในตนเอง การตัดสินใจด้วยตนเอง และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยพิจารณาความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นรายกรณีตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษดำรงชีวิตในโรงเรียนได้อย่างอิสระมากที่สุด

ด้านสภาพแวดล้อม (Environment: E)

การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรวม แบ่งเป็นการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลแวดล้อม

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ โรงเรียนต้องจัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเข้าร่วมกิจกรรมและการเรียนรู้ต่างๆ ได้อย่างอิสระ เช่น การจัดทำทางลาดในบริเวณต่างๆ ของโรงเรียนและอาคารเรียนโดยคำนึงถึงการใช้งานได้อย่างอิสระและปลอดภัย จัดชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามความต้องการเฉพาะบุคคล เช่น โต๊ะเก้าอี้ที่มีระดับเหมาะสม แสงสว่างเพียงพอ เป็นต้น

บุคคลแวดล้อม ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรอื่นในโรงเรียน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเรียนรวมของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โรงเรียนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวมให้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรในโรงเรียน โรงเรียนอาจแต่งตั้งคณะกรรมการเรียนรวมเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินการจัดการเรียนรวมอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยชี้แจงนโยบายและแนวทางต่างๆ ให้ได้รับทราบโดยทั่วกัน และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ นอกจากนี้โรงเรียนยังต้องมีแผนส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับลูกหลานที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในทุกกระบวนการ เนื่องจากผู้ปกครองเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดนักเรียนที่สุด มีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activities: A)

กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งในการบริหารจัดการการเรียนรวม ซึ่งหมายรวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ที่โรงเรียนต้องจัดให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งด้านทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิต โดยสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล โรงเรียนต้องเตรียมการเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1) การบริหารจัดการหลักสูตร โรงเรียนต้องส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้และเข้าใจการปรับหลักสูตรทั่วไปให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รายละเอียดเกี่ยวกับการปรับหลักสูตรสามารถศึกษาได้ในหน่วยที่..... ซึ่งนอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม ซึ่งพิจารณาตามความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภท

2) การบริหารจัดการแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือ Individualized Educational Program: IEP) เป็นแผนการจัดการศึกษารายบุคคลที่เขียนขึ้นเป็นลาย

ลักษณะอักษร ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล ประกอบด้วยเป้าหมายการศึกษาระยะยาว ระยะสั้น เทคโนโลยีอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด ที่จำเป็น นอกจากนี้ยังระบุกระบวนการประเมินผลและวิธีการเรียนการสอนเฉพาะสำหรับนักเรียนแต่ละคน ซึ่งได้จากการพิจารณาของคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โรงเรียนจึงต้องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและบริหารจัดการให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีนโยบายให้ครูผู้สอนใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลประกอบการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล Universal Design for Learning) ในชั้นเรียนรวม รวมถึงเทคนิคการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้รวม ดังที่ได้กล่าวไว้ในหน่วยที่..... และต้องจัดให้มีการประเมินแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อทบทวนและปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการปัจจุบันของนักเรียน รวมถึงรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

3) กิจกรรมการเรียนการสอนนอกชั้นเรียน โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ร่วมกิจกรรมนอกชั้นเรียน ทั้งในโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โรงเรียนต้องวางแผนการส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมนอกชั้นเรียน โดยบริหารจัดการเรื่องการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การเดินทาง ฯลฯ เพื่อให้การจัดกิจกรรมเหล่านั้นบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

4) การประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนควรจัดคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา รูปแบบเรียนรวม เพื่อสร้างความมั่นใจว่าการจัดการเรียนรวมมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยคณะกรรมการประกันคุณภาพที่แต่งตั้งขึ้นต้องกำหนดองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการจัดการเรียนรวมอย่างชัดเจน รวมทั้งกำหนดกิจกรรมการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ด้านเครื่องมือ (Tools: T)

เครื่องมือในกรอบแนวคิด SEAT หมายถึงเครื่องมือที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการเรียนรวม เพื่อจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด โดยเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารจัดการเรียนรวมมีดังต่อไปนี้

1) กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจด้านการจัดการศึกษาเรียนรวมของโรงเรียนให้ชัดเจน เพื่อเป็นทิศทางในการดำเนินการจัดการเรียนรวมที่ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจ

2) การบริหารจัดการงบประมาณ โรงเรียนต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการเรียนรวม

3) การจัดระบบบริหารจัดการเรียนรวม โรงเรียนต้องสร้างระบบบริหารจัดการเพื่อใช้ในการบริหารจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ข้อมูลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ข้อมูลครู และบุคลากร ข้อมูลองค์กรเครือข่าย ข้อมูลเทคโนโลยีอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด ทางการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ นอกจากนี้โรงเรียนต้องส่งเสริมให้ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวม โดยแต่งตั้งผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนที่มี

ความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นคณะกรรมการโรงเรียนและคณะกรรมการจัดการเรียนรวม อย่างน้อยคณะละ 1 คน โรงเรียนควรกำหนดแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรวม กำหนดแนวทางการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ บทบาทหน้าที่ของบุคลากรทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา เป็นต้น

4) เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง อุปกรณ์ เครื่องมือ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าถึงการเรียนรู้และดำรงชีวิตอิสระ โดยโรงเรียนต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน

5) สื่อทางการศึกษา ซึ่งหมายถึง วัสดุ สื่อ เครื่องมือ และอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ที่โรงเรียนต้องส่งเสริมให้ครูผู้สอนออกแบบและเลือกใช้สื่อทางการศึกษาที่นักเรียนทุกคนเข้าถึงได้ โดยใช้หลักการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล

6) บริการต่างๆ โรงเรียนต้องจัดบริการที่สนับสนุนให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เข้าถึงการเรียนรู้ได้ภายใต้ข้อจำกัดที่มี เช่น บริการแก้ไขการพูด บริการกิจกรรมบำบัด บริการกายภาพบำบัด เป็นต้น

7) ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนต้องมีมาตรการอื่นที่นอกเหนือจาก สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพในชั้นเรียนรวมภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด

มาตรฐานการเรียนรวมเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

การจัดการศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีมาตรการให้สถานศึกษาในสังกัด จัดการเรียนรวม โดยกำหนดให้มีมาตรฐานการเรียนรวมเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2560 เป็นข้อกำหนดคุณภาพการศึกษา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาที่มีเด็ก พิการเรียนรวมทุกแห่งโดยสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐาน 4 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานที่ ๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานที่ 4 ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพของผู้เรียน

ในการจัดการศึกษาเรียนรวม โรงเรียนต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ที่แสดงออกถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ตามหลักสูตรสถานศึกษา และมีพัฒนาการในด้านการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน สมรรถนะที่สำคัญ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

มาตรฐานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการ ของสถานศึกษาที่ครอบคลุมด้านวิชาการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้อมูลสารสนเทศ และสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษา โดยเน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกำหนดให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่นตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัดของผู้เรียนโดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพรายบุคคล โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนมีส่วนร่วม นอกจากนี้มีการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

มาตรฐานด้านการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลกำหนดให้โรงเรียนต้องมีการวางแผนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการจัดบริการการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับนักเรียนทุกคน

ทั้งนี้ รายละเอียดเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการเรียนรวมสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากแนวทางการประเมินผลของสถานศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรวมเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2560 ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

สรุปได้ว่า ในการบริหารจัดการศึกษาเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ เครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีคณะกรรมการที่สถานศึกษาแต่งตั้งขึ้นเพื่อดูแลการจัดการเรียนรวม เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารจัดการเรียนรวม คณะกรรมการจัดทำหลักสูตร คณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และเครือข่ายที่เกิดจากองค์กรภายนอก บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน องค์ประกอบด้านกระบวนการ องค์ประกอบด้านผลผลิต ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และองค์ประกอบเงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งเงื่อนไขภายในและภายนอก ได้แก่ วิสัยทัศน์ในการจัดการเรียนรวมของผู้บริหาร ความรู้ความเข้าใจของครู และผู้ปกครอง ซึ่งในการบริหารจัดการศึกษาเรียนรวมอาจนำกรอบแนวคิดที่สำคัญมาใช้ในการจัดการ เช่น กรอบแนวคิด SEAT Framework และการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นต้น ซึ่งต้องบรรลุมาตรฐานการเรียนรวมเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2560 เพื่อการบริหารจัดการศึกษาเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

ความสำเร็จของการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวมคือการที่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เรียนรวมกับเพื่อนในวัยเดียวกันและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่นเดียวกับนักเรียนทั่วไป กล่าวคือ นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ไม่ถูกแบ่งแยก ร่วมเป็นสมาชิกในชั้นเรียนโดยสมบูรณ์ มีโอกาสในการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนทุกอย่างได้มากที่สุด ถึงแม้กิจกรรมต่างๆ อาจต้องมีการปรับปรุงหรือดัดแปลงให้เหมาะสมบ้าง เป้าหมายสำคัญอย่างหนึ่งของการเรียนรวม คือ โรงเรียนไม่เพียงยอมรับนโยบายการศึกษาแบบเรียนรวมแล้วปฏิบัติตามเท่านั้น แต่โรงเรียน

ต้องยินดีต้อนรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าเรียนในฐานะสมาชิกที่มีคุณค่าคนหนึ่งในโรงเรียน (UNESCO, 2005; Loreman, 2007) ซึ่งไม่เพียงการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานหรือโครงสร้าง แต่รวมถึงทัศนคติ ความเชื่อ และการให้คุณค่าของสมาชิกทุกคนในโรงเรียน

การจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เรียนรวมในชั้นเรียนทั่วไปจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ มีงานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาวิธีการส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลยุทธ์และแนวปฏิบัติสำหรับครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินการตามกระบวนการการศึกษาแบบเรียนรวมตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหน่วยก่อนหน้า ในหน่วยนี้จึงจะนำเสนอให้เห็นถึงปัจจัยเงื่อนไขพื้นฐานที่ส่งเสริมความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ ที่เป็นพื้นฐานในการสนับสนุนกลยุทธ์และแนวปฏิบัติต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน โดยประกอบด้วยปัจจัยสำคัญพื้นฐาน 7 ประการ ได้แก่

- 1) การพัฒนาทัศนคติทางบวก
- 2) นโยบายและภาวะผู้นำที่สนับสนุน
- 3) การจัดการในโรงเรียนและชั้นเรียนที่มีการศึกษาวิจัยรองรับ
- 4) หลักสูตรและการสอนที่ยืดหยุ่น
- 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน
- 6) การสะท้อนคิดที่มีความหมาย
- 7) การฝึกอบรมและแหล่งทรัพยากรที่จำเป็น (Loreman, 2007)

1. การพัฒนาทัศนคติทางบวก

การพัฒนาทัศนคติทางบวกของผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ทัศนคติทางบวกหรือลบมีผลต่อการปฏิบัติของผู้บริหารครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น ผู้บริหารที่มีทัศนคติทางบวกมักออกนโยบาย ยุทธศาสตร์ และวางแผนการจัดการที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวม (Alquraini & Gut, 2012) ในทำนองเดียวกันทัศนคติทางบวกของครู มีผลอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์การสอนและกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วม เมื่อครูมีทัศนคติที่ดี ครูจะพยายามออกแบบการสอนและกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมและแสดงศักยภาพให้ได้มากที่สุด ในทางกลับกัน ครูที่มีทัศนคติทางลบมักมีความคาดหวังต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษค่อนข้างต่ำ มีแนวโน้มที่จะละเลยการออกแบบการสอนและกิจกรรมโดยคำนึงถึงความแตกต่างและข้อจำกัดของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพสูงสุด รวมถึงการสื่อสารและพฤติกรรมที่แสดงออกของครูที่มีทัศนคติในทางลบกลุ่มนี้มักไม่ส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Loreman, 2007; Alquraini & Gut, 2012)

2. นโยบายและภาวะผู้นำที่สนับสนุน

นโยบายของโรงเรียนและภาวะผู้นำของผู้บริหารและครูเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จ เมื่อกล่าวถึงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมระดับโลก มีข้อตกลงระหว่างประเทศและอนุสัญญาต่างๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประชุมระดับโลกว่าด้วยการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษและการเข้าถึงคุณภาพการศึกษา ในปี พ.ศ. 2534 ที่ซาลามันกา ประเทศสเปน ซึ่งข้อตกลงร่วมเหล่านี้มีผลอย่างยิ่งต่อการออกนโยบายด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับประเทศและท้องถิ่น ซึ่งต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่หากนโยบายระหว่างประเทศ ระดับประเทศ และท้องถิ่น สอดคล้องในทิศทางเดียวกัน แต่การศึกษาแบบเรียนรวมยังไม่ประสบความสำเร็จ อาจสันนิษฐานได้ว่า อาจเป็นอุปสรรคจากการเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติซึ่งหมายถึงภาวะผู้นำของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมาปฏิบัติในโรงเรียน รวมถึงมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างการยอมรับและความตระหนักเกี่ยวกับการเรียนรวมให้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียนเป็นอย่างมาก (Loreman, 2007; Alquraini & Gut, 2012) หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่ดีจะสามารถบริหารจัดการให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนมีความเชื่อว่าการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นความรับผิดชอบของทุกฝ่าย ในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการศึกษาแบบเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารอาจปฏิบัติตามข้อเสนอแนะบางประการต่อไปนี้

- 1) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและให้ครูและบุคลากรแบ่งปันองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน
 - 2) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนงานในโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 3) ส่งเสริมเป้าหมายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างเป็นรูปธรรม
 - 4) สร้างความเข้มแข็งแก่ครูและบุคลากรโดยให้อิสระในการคิดและปฏิบัติงานในระดับหนึ่งและส่งเสริมความสำเร็จ
 - 5) สร้างวัฒนธรรมแห่งการใส่ใจ เอื้อเฟื้อ และเคารพซึ่งกันและกันในโรงเรียน
 - 6) ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
 - 7) ส่งเสริมภาวะผู้นำให้กับครูและบุคลากรในลักษณะการแบ่งปันความเป็นผู้นำร่วมกัน
- (Loreman, 2007)

3. การจัดการในโรงเรียนและชั้นเรียนที่มีการศึกษาวิจัยรองรับ

เพื่อให้การเรียนรวมประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ทุกคนในโรงเรียนต้องมีความมุ่งมั่นในการกิจการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนมีส่วนร่วม ต้องมีการพิจารณาสภาพแวดล้อม การจัดการ ระบบการให้บริการ การจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนนโยบายการเรียนรวมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งทุกคนต้องตระหนักถึงหน้าที่ในการปรับเปลี่ยนและดัดแปลงการจัดการในโรงเรียนและชั้นเรียนให้ตอบสนองความ

ต้องการด้านการเรียนรู้ อารมณ์ สังคมและความต้องการอื่นของนักเรียนแต่ละบุคคล โดยต้องเลือกกระบวนการและวิธีการที่ได้พิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพในการจัดการทั้งในระดับโรงเรียนและชั้นเรียน

ในระดับโรงเรียน มีปัจจัยด้านองค์กรที่ควรพิจารณาเพื่อการจัดการการเรียนรู้รวมให้ประสบความสำเร็จหลายประการ เช่น

1) การจัดตารางเวลาและสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะชั้นเรียนที่สอนเป็นรายวิชาและมีเวลาจำกัด เพราะนักเรียนอาจไม่สามารถเรียนรู้ได้ในเวลาที่จำกัดเพียงคาบละ 50 นาที ต้องย้ายจากห้องเรียนหนึ่งไปยังอีกห้องเรียนหนึ่ง หรือการเรียนกับครูหลายคน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการเรียนรวม โรงเรียนอาจต้องคิดการจัดตารางเรียนหรือรูปแบบการเรียนแบบใหม่ เช่น จัดการเรียนแบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ที่ครูทุกคนวางแผนการเรียนการสอนร่วมกันแทนการเรียนเป็นรายวิชา โดยมีครูการศึกษาพิเศษและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการเรียนรูปแบบดังกล่าว เพื่อให้การเรียนการสอนไม่ถูกจำกัดด้วยเวลา สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานของครู

2) การจัดกลุ่มนักเรียนคละกัน หรือแม้กระทั่งจัดกลุ่มนักเรียนคละอายุและความสามารถกัน ซึ่งการจัดกลุ่มเช่นนี้มีข้อดีหลายประการทั้งต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและนักเรียนทั่วไป เช่น การให้คำปรึกษา การให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ การเห็นอกเห็นใจกัน การเรียนรู้ทักษะทางสังคม เป็นต้น โดยส่งเสริมให้นักเรียนแต่ละคนแสดงจุดแข็งของตนในการช่วยเหลือสนับสนุนสมาชิกในชั้นเรียนของตน

3) การจัดบุคลากรและทรัพยากรในชั้นเรียน โรงเรียนควรสนับสนุนการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรทุกฝ่ายในชั้นเรียนต่างๆ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนตามบทบาทหน้าที่ของตนไม่ปล่อยให้เป็นการของครูเพียงลำพัง ในระดับชั้นเรียน สิ่งแรกที่ต้องพิจารณาคือการเข้าถึงทางกายภาพและความปลอดภัย การจัดชั้นเรียนต้องคำนึงถึงการเข้าถึง แสงสว่าง และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สมเหตุสมผลและเพียงพอ เพื่อให้ นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียนได้สะดวก รวมถึงต้องส่งเสริมให้นักเรียนช่วยเหลือและเคารพซึ่งกันและกัน ตลอดจนสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่ดีของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงสถานะและความสามารถหรือความแตกต่างใดๆ (Loreman, 2007)

4. หลักสูตรและการสอนที่ยืดหยุ่น

การใช้หลักสูตรของโรงเรียนกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นความท้าทายที่ครูหลายคนต้องเผชิญ หลักสูตรของโรงเรียนส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นแบบรวมศูนย์ ไม่ยืดหยุ่น แยกจากบริบท มีความเฉพาะเจาะจง และไม่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายส่วนน้อย ซึ่งนำไปสู่การสอนแบบเน้นครูเป็นศูนย์กลาง ครูต้องพยายามอย่างมากในการหาวิธีที่จะทำให้นักเรียนบรรลุผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ในขณะที่การเรียนรวมเน้นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเรียนรู้กลุ่มย่อยที่ตอบสนองข้อจำกัดของแต่ละบุคคล ดังนั้นการเรียนรวมจึงต้องใช้การออกแบบหรือปรับหลักสูตรให้เป็นสากลเหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้หลักการสำคัญได้แก่ การนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลาย การให้โอกาสเลือกการสื่อสารแสดงออกตามความถนัดและความสามารถ และการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Loreman, 2007; Alquraini & Gut, 2012)

ในการปรับหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนในชั้นเรียนรวม ครูต้องกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลและเน้นการเรียนรู้ให้เกิดทักษะมากกว่าการวัดระดับสติปัญญา ซึ่งในขั้นต้นอาจพิจารณาการปรับใช้สื่อ เทคโนโลยี หรือผู้ช่วยที่ทำให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เข้าถึงการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เต็มศักยภาพสูงสุด ส่วนการใช้วิธีดัดแปลงหลักสูตร โดยการปรับลดระดับเนื้อหาหรือทักษะควรพิจารณาเป็นวิธีสุดท้าย เพราะอาจเป็นการปิดกั้นโอกาสในการเรียนรู้ของนักเรียนเหล่านั้น

นอกจากนี้ การเรียนการสอนมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ การเลือกทฤษฎีและวิธีการเรียน การสอนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เมื่อหลักสูตรคือสิ่งที่ต้องสอน การเรียนการสอนจะหมายถึงวิธีเรียนรู้สิ่งที่หลักสูตรกำหนด ครูต้องหาวิธีให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรู้สิ่งเหล่านั้นได้ เช่น การสอนกลุ่มย่อย ซึ่งในการจัดกลุ่มต้องจัดแบบคละกัน เลี่ยงการจัดกลุ่มตามความสามารถ เพราะจะแบ่งแยกกลุ่มเก่ง กลุ่มด้อยชัดเจน และจะส่งผลกระทบทางลบต่อกลุ่มนักเรียนที่มีข้อจำกัดต่างๆ และงานวิจัยยังชี้ว่าการแบ่งกลุ่มแบบคละกันทำให้นักเรียนเกิดทักษะทางสังคมและวิชาการได้มากกว่า (Andrews & Lupart, 2000; Loreman et al. 2005; Alquraini & Gut, 2012) และครูยังสามารถจัดเวลาในการเรียนการสอนยืดหยุ่นตามความสนใจของนักเรียน เช่น หากการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษายังมีประเด็นที่นักเรียนสนใจอยู่ ครูสามารถยืดเวลาให้นักเรียนได้เรียนรู้ตอบข้อสงสัยได้เต็มที่ โดยอาจเลื่อนวิชาคณิตศาสตร์ออกไป

การเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นยังรวมถึงการเลือกใช้วิธีการนำเสนอที่เหมาะสม หลีกเลี่ยงการสอนแบบบรรยายซึ่งไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ศึกษาการปรับหลักสูตร และกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนโดยละเอียดในหน่วยที่ 3)

5. การมีส่วนร่วมของชุมชน

เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จของการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งหมายถึงทั้งชุมชนในโรงเรียน ในท้องถิ่น และชุมชนในระดับใหญ่ขึ้น เช่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สถานประกอบการ องค์กรการกุศล องค์กรคนพิการ ชมรม และบุคคลในสาขาอาชีพต่างๆ โรงเรียนควรมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนในทุกระดับ นอกจากโรงเรียนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนแล้ว การเชิญให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมถือว่ามี ความสำคัญยิ่ง ชุมชนไม่เพียงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียน แต่ยังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียน รวมของโรงเรียนได้ เช่น การร่วมมือในการฝึกอาชีพ การระดมทุน การให้คำปรึกษา เป็นต้น กลุ่มคนในชุมชน ที่สำคัญที่สุดคือผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาชิกหลักในชุมชนของโรงเรียน หากปราศจากความร่วมมือและการช่วยเหลือของผู้ปกครองแล้ว การเรียนรวมจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ (Turnbull, Turnbull, Erwin, & Soodak, 2005; Alquraini & Gut, 2012) ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

- 1) ผู้ปกครองในฐานะผู้ตัดสินใจ ผู้ปกครองทำหน้าที่ตัดสินใจในฐานะตัวแทนบุตรหลาน ช่วยบุคลากรอื่นตัดสินใจโดยให้ข้อมูลที่จำเป็นและประสบการณ์เชิงลึกที่มีร่วมกับนักเรียน

2) ผู้ปกครองในฐานะครู ผู้ปกครองเป็นครูคนสำคัญของบุตรหลานใน ระยะ 4-5 ขวบปีแรกของชีวิต เป็นครูที่เข้าใจความชอบและความต้องการการเรียนรู้ของบุตรหลานมากที่สุด ผู้ปกครองเป็นครูทั้งที่บ้าน ในชุมชน และมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

3) ผู้ปกครองในฐานะผู้แทนทางกฎหมาย ผู้ปกครองทุกคนต้องการให้บุตรหลานของตนได้รับสิ่งที่ดีที่สุด จึงทำหน้าที่ในการรักษาสีห์อันพึงมีของบุตรหลานที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มากที่สุด ครูและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องจึงต้องพัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองเพื่อร่วมมือในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (Turnbull, Turnbull, Erwin, & Soodak, 2005)

นอกจากนี้ ภาษาและการสื่อสารที่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องใช้กับผู้ปกครองเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (Palawat & May, 2012) ผู้ปกครองแต่ละคนมีความแตกต่างทั้งด้านระดับการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงการเลือกใช้ภาษาสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้ปกครอง ภาษาที่เป็นทางการหรือคำศัพท์ทางวิชาการบางอย่างต้องมีการสื่อสารในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิด ซึ่งอาจทำให้เกิดการตัดสินใจในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษคลาดเคลื่อนไป (Palawat & May, 2012)

เครือข่ายในชุมชนที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอีกกลุ่มหนึ่งคือองค์กรคนพิการ องค์กรคนพิการมีส่วนช่วยส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในฐานะเป็นกลุ่มเรียกร้องสิทธิและสนับสนุนครอบครัวของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ครูและบุคลากรในโรงเรียนมักหงุดหงิดกับการเรียกร้องของกลุ่มองค์กรคนพิการเหล่านี้ แต่ต้องยอมรับว่ากลุ่มองค์กรเหล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างมากในการผลักดันให้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีความก้าวหน้า กระตุ้นให้พิจารณาทบทวนการตัดสินใจ ความคิดเห็น รวมทั้งวิธีการทำงานของโรงเรียน สนับสนุนแหล่งข้อมูลและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรวมเป็นอย่างมาก (Andrews & Lupart, 2000; Loreman et al. 2005).

6. การสะท้อนความคิดเห็นที่มีความหมาย

การสะท้อนความคิดเห็นถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องของครู การสอนของครูและการให้บริการของบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรมีความคิดเห็นสะท้อนกลับ และศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ซึ่งการสะท้อนความคิดเห็นต้องเกิดจากการเก็บข้อมูลจากการสังเกตอย่างเป็นระบบในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้อาจเป็น

- 1) สมุดบันทึกประจำวัน ซึ่งเป็นการจดบันทึกความคิดเห็นของครูต่อการเรียนการสอน และความก้าวหน้าในการเรียนรู้
- 2) แบบสำรวจความคิดเห็น
- 3) บันทึกการสังเกต
- 4) แผนนิเทศจากเพื่อนร่วมงาน ซึ่งผู้ร่วมงานเป็นผู้ประเมินและให้ความเห็นเกี่ยวกับการสอน การจัดชั้นเรียน การประเมิน เป็นต้น วิธีนี้มีประโยชน์อย่างมาก แต่การดำเนินการต้องอาศัยความไว้วางใจ

และการเคารพซึ่งกันและกันเป็นอย่างมากเช่นกัน หรืออาจใช้การบันทึกวิดีโอการสอนและนำมาทบทวนด้วยตนเองก็ได้

5) เยี่ยมชั้นเรียนของครูท่านอื่น เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาครูโดยครูมีส่วนร่วม การให้ครูได้มีโอกาสสังเกตการจัดการเรียนการสอนของเพื่อนร่วมงานทำให้ได้ความคิดใหม่ๆ คำแนะนำ หรือ เคล็ดลับในการจัดการเรียนการสอน มีโอกาสได้หารือแลกเปลี่ยนสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ นอกจากครูเจ้าของห้อง จะได้แสดงให้เห็นแนวปฏิบัติที่ดี ยังมีโอกาสได้รับฟังความเห็นสะท้อนกลับจากผู้เยี่ยมชมด้วย (Loreman, 2007)

7. การฝึกอบรมและแหล่งทรัพยากรที่จำเป็น

เหตุผลหนึ่งของการปฏิเสธการรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียนทั่วไปคือ ครูและบุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การศึกษาวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นไปในทำนองเดียวกันคือต้องการการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และภายหลังได้รับการฝึกอบรมแล้ว ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีความมั่นใจและจัดการชั้นเรียนรวมที่มีนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความผ่อนคลายมากยิ่งขึ้น (Loreman & Deppeler, 2002) นอกจากนี้ยังมีรายงานว่า ครูและบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนยังเป็นผู้นำด้านนี้ในโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานคนอื่นๆ ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมอีกด้วย รูปแบบการฝึกอบรมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นการฝึกอบรมที่ประสบความสำเร็จอย่างหนึ่งคือ การฝึกอบรมด้วยการปฏิบัติงานจริงหลังจากได้รับความรู้ภาคทฤษฎีแล้ว โดยครูและบุคลากรที่เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมภาคทฤษฎีมาใช้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง มีการแก้ปัญหาและได้รับคำแนะนำในการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญในทันที

นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยของ Hodgkinson (2006) ยังรายงานว่ สิ่งที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมประสบความสำเร็จคือโรงเรียนต้องมีแหล่งเรียนรู้และทรัพยากรที่เพียงพอ ในการจัดการศึกษาที่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรวมในชั้นเรียนอาจต้องใช้ทรัพยากรทั้งที่เป็นบุคคลและสื่อสนับสนุนต่างๆ มากกว่าทั่วไป โรงเรียนต้องจัดหาทรัพยากรบุคคลและสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ นอกจากการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ที่รัฐสนับสนุนให้ตามกฎหมายแล้ว โรงเรียนยังสามารถร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายในชุมชนที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรวมในการจัดหาทรัพยากรมนุษย์และวัสดุ สื่อ อุปกรณ์ที่จำเป็นได้เพิ่มเติมอีกด้วย สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โรงเรียนต้องใช้แนวคิดการออกแบบที่เป็นสากล ในการออกแบบทรัพยากรสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สามารถใช้ได้กับนักเรียนทุกคนในโรงเรียน

โดยสรุปคือ การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จนั้น โรงเรียนต้องพิจารณาการพัฒนาองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 7 ประการ ได้แก่ การพัฒนาทัศนคติทางบวก นโยบายและภาวะผู้นำ

ที่สนับสนุนการจัดการในโรงเรียนและชั้นเรียนที่มีการศึกษาวิจัย หลักสูตรและการสอนที่ยืดหยุ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน การสะท้อนคิดที่มีความหมาย ตลอดจนการฝึกอบรมและแหล่งทรัพยากรที่จำเป็น ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอาจ มีองค์ประกอบอื่นที่นอกเหนือจากองค์ประกอบพื้นฐานที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่อย่างน้อยที่สุด องค์ประกอบทั้งหมดถือว่าเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่โรงเรียน โดยผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และชุมชน ควรพิจารณาเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้แก่นักเรียนทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

หน่วยที่ 3

รูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีหลายรูปแบบ แต่ละลักษณะมีความเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนและสถานการณ์ ที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามไม่มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ดีที่สุด แต่ละรูปแบบเป็นทางเลือกที่จัดให้ตามความต้องการจำเป็นที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละคน ตามการพิจารณาของคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งการเรียนรวมมีทั้งแบบเต็มเวลาและบางเวลา

Daeck (2007) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรวมไว้ 8 รูปแบบ แบ่งเป็น การเรียนรวมแบบเต็มเวลา 3 รูปแบบใหญ่ และ 6 รูปแบบย่อย ดังนี้

1. รูปแบบครูที่ปรึกษา (Consultant Model) ในรูปแบบนี้ครูการศึกษาพิเศษจะได้รับมอบหมายให้สอนทักษะแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เนื่องจากครูที่สอนชั้นเรียนรวมสอนเด็กแล้ว แต่ทักษะยังไม่เกิดกับเด็กคนนั้นครูการศึกษาพิเศษต้องสอนทักษะเดิมซ้ำอีก จนกระทั่งเด็กเกิดทักษะนั้น สำหรับรูปแบบนี้ครูการศึกษาพิเศษจะรับผิดชอบเด็กจำนวนหนึ่ง เป็นจำนวนจำกัด ครูในชั้นเรียนรวมและครูการศึกษาพิเศษต้องมีการพบปะเพื่อประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับทักษะของนักเรียน และมีการวางแผนร่วมกัน รูปแบบนี้เหมาะกับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่มากนัก

2. รูปแบบการร่วมทีม (Teaming Model) ในรูปแบบนี้ครูการศึกษาพิเศษจะได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการร่วมทีมกับครูที่สอนชั้นเรียนรวม เช่น ในสาย ป.2 (ครูที่สอนชั้น ป.2/1 และ ป.2/2) ครูการศึกษาพิเศษมีหน้าที่ให้ข้อมูลแก่ครูในชั้นเรียนรวมเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวม ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปรับวิธีสอน การมอบหมายงานหรือการบ้าน การปรับวิธีสอบ และการจัดการด้านพฤติกรรม เป็นต้น โดยมีการวางแผนร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ครูที่เกี่ยวข้องจะต้องทำงานวางแผนร่วมกันเป็นทีมในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

3. รูปแบบการร่วมมือ หรือ การร่วมสอน (Collaborative/Co Teaching Model) ในรูปแบบนี้ทั้งครูการศึกษาพิเศษและครูผู้สอนในชั้นเรียนรวมร่วมมือกันในหลายลักษณะเพื่อสอนนักเรียนทุกคน ทั้งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและนักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนรวม ร่วมมือกันรับผิดชอบในการวางแผนการสอน การวัดผลประเมินผล การดูแลเกี่ยวกับระเบียบวินัยและพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนจะได้รับบริการด้านการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัย ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนที่จำเป็น ตลอดจนการปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน ในรูปแบบนี้ครูทุกคนต้องประชุมกันเพื่อวางแผนการเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี อาจจำแนกออกเป็นรูปแบบย่อย ๆ ได้ 5 รูปแบบ คือ

3.1 คนหนึ่งสอนคนหนึ่งช่วย (One Teacher-One Supporter) เป็นการสอนที่ครู 2 คน ร่วมกันสอนชั้นเดียวกันในเวลาเดียวกัน เนื้อหาเดียวกัน ครูคนที่เชี่ยวชาญในเนื้อหากว่าเป็นผู้สอน ส่วนครูอีกคน

หนึ่งที่เชี่ยวชาญในเรื่องานั้น ๆ น้อยกว่าเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนอาจถามครูคนใดคนหนึ่งก็ได้ เมื่อนักเรียนมีคำถาม เพราะมีครู 2 คน อยู่ในห้องเรียนในเวลาเดียวกัน

3.2 การสอนพร้อม ๆ กัน (Parallel Teaching) เป็นการแบ่งนักเรียนในชั้นเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ หลังจากการสอนด้วยการบรรยายหรืออธิบายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูอาจมอบงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำไปพร้อมกัน การสอนแบบนี้เหมาะสำหรับห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่มากนัก ครูจะมีโอกาสดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง สามารถตอบคำถามนักเรียนได้แทบทุกคน และสำหรับนักเรียนบางคนที่ไม่เข้าใจเนื้อหาบางตอน ครูอาจอธิบายซ้ำหรือสอนซ้ำได้

3.3 ศูนย์การสอน (Station Teaching) บางครั้งอาจเรียกว่า ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Centers) ในรูปแบบนี้ครูจะแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นตอน ๆ แต่ละตอนจะจัดวางเนื้อหาได้ตามสถานีต่าง ๆ (Stations) ภายในชั้นเรียน ให้นักเรียนศึกษาตามสถานีต่าง ๆ ตามเวลาที่กำหนด และหมุนเวียนกันจนครบทุกสถานีจึงจะได้เนื้อหาวิชาครบถ้วนตามที่ครูกำหนด ข้อดีของรูปแบบนี้คือครูอาจใช้เวลาในขณะที่นักเรียนอื่นกำลังเรียนรู้ด้วยตนเองสอนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นรายบุคคล ให้นักเรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนมากขึ้น

3.4 การสอนทางเลือก (Alternative Teaching Design) ในการสอนแบบนี้จะต้องมีครูอย่างน้อย 2 คน ใน 1 ห้องเรียน ครูคนแรกจะสอนเนื้อหาวิชาให้แก่ทั้งชั้น หลังจากนั้นจึงแบ่งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม ครูคนหนึ่งจะสอนนักเรียนกลุ่มที่เก่งกว่าเพื่อให้ได้เนื้อหาและกิจกรรมเชิงลึกในขณะที่ครูอีกคนหนึ่งสอนนักเรียนกลุ่มที่อ่อนกว่า เพื่อให้นักเรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามที่ตนมีความสามารถข้อดีของการสอนแบบนี้คือ นักเรียนที่มีศักยภาพสูงกว่าได้เลือกเรียนในสิ่งที่ยาก ขณะที่นักเรียนที่มีศักยภาพน้อยกว่าได้เลือกเรียนตามศักยภาพของตน ครูมีโอกาสอนทักษะเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนที่ยังไม่เกิดทักษะที่ต้องการ เหมาะสำหรับชั้นเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หรือวิชาอื่นที่มีเนื้อหายากง่ายต่างกัน

3.5 การสอนเป็นทีม (Team Teaching) เป็นรูปแบบที่ครูมากกว่า 1 คน รวมกันสอนห้องเรียนเดียวกันในเนื้อหาเดียวกัน เป็นการสอนทั้งห้องเรียนแต่ไม่จำเป็นต้องสอนในเวลาเดียวกัน โดยครูอาจแบ่งกันสอนนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีข้อจำกัดในการเรียนเนื้อหาวิชา นอกจากนี้ Gartner & Lipsky (1997) อ้างใน สมพร หวานเสร็จ (2543) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรวมไว้หลายรูปแบบ บางรูปแบบคล้ายกับที่คาร์ทเสนอไว้ แต่ที่ต่างออกไปมี 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบห้องเสริมวิชาการ (Resource Room Model) เป็นการนำนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนำมาสอนในห้องที่จัดไว้ต่างหาก เป็นการนำนักเรียนออกจากห้องเรียน (Pull-out Program) เนื่องจากห้องเสริมวิชาการเป็นห้องที่มี อุปกรณ์การเรียนการสอน แบบเรียน แบบฝึกที่ครบถ้วน ใช้เป็นห้องเรียนสำหรับกลุ่มเฉพาะ ใช้ฝึกทักษะต่าง ๆ เฉพาะกลุ่ม ห้องเสริมวิชาการเป็นรูปแบบการเรียนรวมบางเวลา นั่นคือบางเวลาเรียนรวมขึ้นเดียวกันกับเด็กทั่วไป บางเวลามาเรียนในห้องเฉพาะ เพื่อฝึกทักษะเฉพาะบางประการ

2. รูปแบบผู้ช่วยครู (Teacher-Aid Model) เป็นการจัดให้มีผู้ช่วยครู 1 คน สำหรับ 1 ห้องเรียน ผู้ช่วยครู จะอยู่ในห้องเรียนขณะที่ครูทั่วไปกำลังทำการสอน ผู้ช่วยครูจะนั่งอยู่กับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ผู้ช่วยครูได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือ หน้าที่ของผู้ช่วยครู คือ คอยอธิบายเพิ่มเติมตามที่ครูสอน

ช่วยดึงให้นักเรียนสนใจบทเรียน หากนักเรียนเริ่มไม่มีสมาธิ ตลอดจนตอบคำถามของนักเรียนในเนื้อหาวิชาที่เรียน ผู้ช่วยครูจะต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับการฝึกที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียน

อย่างไรก็ตาม การเลือกรูปแบบการเรียนรู้รวมขึ้นอยู่กับความสนใจของคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยต้องพิจารณาจากศักยภาพ ความสามารถ และข้อจำกัดของนักเรียนแต่ละบุคคล โดยต้องคำนึงถึงหลักการของสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุดและให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เรียนรวมในชั้นเรียนรวมได้มากที่สุด

กระบวนการให้บริการทางการศึกษาพิเศษรูปแบบเรียนรวม

การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม ครูผู้สอนจำเป็นต้องสำรวจนักเรียนในชั้นของตนเพื่อทราบว่า มีนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือไม่ โดยการสังเกตและประเมินอย่างไม่เป็นทางการ ทั้งทางกายภาพ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม และความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษบางประเภทสามารถระบุได้ชัดเจนจากความบกพร่องที่ปรากฏเห็นเด่นชัดและข้อมูลเบื้องต้น รวมทั้งนักเรียนบางคนอาจได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นกรณีการตามกฎหมาย ซึ่งกรณีเหล่านี้ ครูผู้สอนสามารถจัดบริการทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็นของนักเรียนได้ตามกระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) แต่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษบางประเภทไม่สามารถระบุความต้องการบริการการศึกษาพิเศษได้ทันที เนื่องจากมีความพิการหรือความต้องการจำเป็นพิเศษที่ไม่สามารถตัดสินได้ด้วยการสังเกตหรือข้อมูลเบื้องต้นเพียงเท่านั้น ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องดำเนินการประเมินเพื่อทราบความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนแต่ละคน และจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ประกอบด้วย การคัดกรอง screening การประเมิน (Assessment) การจัดโปรแกรมการให้บริการ (Placement) การวัดและประเมินผล ความก้าวหน้า (Evaluation and Progress monitoring) และการประเมินซ้ำ (Reevaluation) (Hardin, Roach-Scott, & Peisner-Feinberg, 2007)

1. การคัดกรอง (Screening)

การคัดกรองเป็นขั้นตอนแรกที่ครูผู้สอนในชั้นเรียนรวมต้องดำเนินการเพื่อจำแนกนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประเภทต่างๆ ในขั้นตอนนี้ครูผู้สอนอาจใช้แบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษาของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นเครื่องมือคัดกรองในเบื้องต้น เพื่อวางแผนการให้ความช่วยเหลือในลำดับต่อไป

เมื่อพบนักเรียนที่อาจสงสัยว่ามีความบกพร่องบางประเภท เช่น ทางการเห็น ทางการได้ยิน หรือทางร่างกาย ครูผู้สอนต้องดำเนินการส่งต่อเพื่อให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญประเมินเพื่อวินิจฉัยเพิ่มเติม ก่อนที่จะดำเนินการวางแผนการให้บริการทางการศึกษาพิเศษต่อไป ในกรณีนักเรียนบางคนอาจมีความบกพร่องอื่นใดที่สงสัยว่าอาจต้องการบริการพิเศษทางวิชาการหรือพฤติกรรม คุณครูต้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือก่อน ระบุว่านักเรียนมีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งการให้ความช่วยเหลืออาจทำได้หลายวิธี เช่น การใช้การแก้ปัญหา (Problem-solving) การประเมินการทำงานจริง (Functional Assessment) การใช้ข้อกำหนดมาตรฐาน (standard protocol) หรือการตอบสนองต่อความช่วยเหลือ (Response to Intervention) ในที่นี้

จะได้ยกตัวอย่างรูปแบบการตอบสนองต่อความช่วยเหลือ (Response to Intervention) หรือ RTI ที่คุณครูสามารถนำไปใช้เพื่อช่วยเหลือนักเรียนก่อนการประเมินนักเรียนเพื่อวินิจฉัย ซึ่ง RTI แบ่งการให้ความช่วยเหลือเป็นระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 จัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพในชั้นเรียนให้แก่เด็กที่เสี่ยงต่อความล้มเหลวทางการศึกษา ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ โดยอาจปรับวิธีหรือใช้เทคนิคการเรียนการสอน เพื่อให้มั่นใจว่าความยากลำบากในการเรียนรู้ไม่ได้เกิดจากการได้รับการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอและเหมาะสม การช่วยเหลือในระดับนี้ใช้เวลาไม่เกิน 8 สัปดาห์ ซึ่งระหว่างนี้ต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด หากนักเรียนมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าเพียงพอจะกลับไปรับบริการในฐานะนักเรียนทั่วไป แต่หากนักเรียนมีพัฒนาการไม่ดีขึ้น ครูผู้สอนต้องจัดให้การช่วยเหลือในขั้นต่อไป

ระดับที่ 2 เป็นการให้ความช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มสำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถพัฒนาโดยการช่วยเหลือในระดับที่ 1 โดยจัดการเรียนการสอนที่เข้มข้นขึ้นให้นักเรียนกลุ่มเล็ก ๆ ในชั้นเรียนรวม โดยทั่วไปในนักเรียนระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มักเป็นการเรียนการสอนด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ และการช่วยเหลือในระดับนี้ไม่ควรเกิน 1 ปีการศึกษา หากนักเรียนไม่มีความก้าวหน้าจากการช่วยเหลือในระดับนี้ ต้องให้การช่วยเหลือในระดับที่ 3

ระดับที่ 3 เป็นการให้ความช่วยเหลืออย่างเข้มข้นรายบุคคล โดยการจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามทักษะต่างๆ ที่นักเรียนขาดไป หากการช่วยเหลือในระดับนี้ไม่ได้ผล นักเรียนยังไม่สามารถแสดงผลการพัฒนาที่ก้าวหน้าตามระดับอายุของนักเรียน จำเป็นต้องมีการประเมินเพื่อพิจารณาบริการทางการศึกษาพิเศษให้แก่เด็ก โดยใช้อัตราจากการช่วยเหลือในระดับที่ 1 2 และ 3 ประกอบการพิจารณา (Newton, 2014)

2. การประเมินเพื่อวินิจฉัย (Assessment)

เมื่อคัดกรองและให้การช่วยเหลือเด็กที่เสี่ยงต่อความล้มเหลวทางการศึกษาแล้ว นักเรียนยังไม่สามารถพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าตามระดับความสามารถของนักเรียนทั่วไปได้ จำเป็นต้องดำเนินการประเมินเพื่อวินิจฉัยว่านักเรียนมีคุณสมบัติที่จะได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษหรือไม่ ซึ่งในการประเมินเพื่อวินิจฉัยต้องดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ ที่ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง คุณครูประจำชั้น นักจิตวิทยา ครูการศึกษาพิเศษ เป็นต้น โดยทำการประเมินทุกด้านที่สงสัยว่านักเรียนจะมีความบกพร่อง เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่แท้จริงของนักเรียนอย่างละเอียด นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้รับยังเป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ประกอบกับการวางแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนอีกด้วย เมื่อคณะกรรมการลงความเห็นเห็นว่านักเรียนมีคุณสมบัติสมควรได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษและบริการอื่นๆ คณะกรรมการต้องดำเนินการตัดสินใจจัดโปรแกรมและวางแผนการศึกษาให้แก่เด็กในลำดับต่อไป

3. การจัดโปรแกรมการศึกษา (Placement)

หลังจากคณะกรรมการประเมินเพื่อวินิจฉัยให้ความเห็นว่านักเรียนจำเป็นต้องได้รับบริการการศึกษาพิเศษแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการพิจารณาจัดโปรแกรมการศึกษาให้แก่เด็ก ว่านักเรียนควรได้รับ

การศึกษาและบริการอะไรบ้าง มีแผนการจัดการศึกษาอย่างไร ในขั้นตอนนี้ ต้องจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือ IEP ซึ่งเป็นแผนที่ใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษรายบุคคล โดยกำหนดเป้าหมายและบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องต่อความต้องการจำเป็นของนักเรียน แผน IEP จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองคุณครูประจำชั้น คุณครูประจำวิชา คุณครูการศึกษาพิเศษ นักจิตวิทยา และสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง รวมถึงตัวนักเรียนเองหากเหมาะสม (รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสามารถอ่านเพิ่มเติมได้ในคู่มือประกอบการฝึกอบรมครูผู้สอนนักเรียนพิการ เล่มที่ 4 เรื่อง แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล) ในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล คณะกรรมการต้องพิจารณาโปรแกรมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับนักเรียน เป้าหมายระยะยาวและสั้น รวมถึงสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล และบริการต่างๆ ที่สนับสนุนให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียมในชั้นเรียนรวมในระยะ 1 ปีการศึกษา ก่อนนำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลนี้ไปใช้ประกอบการจัดการศึกษาให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวมภายหลังแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลได้จัดทำแล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด นอกจากแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแล้ว ยังมีการจัดทำแผนเปลี่ยนผ่านรายบุคคล (Individualized Transition Plan: ITP) เพื่อวางแผนการเตรียมพร้อมเปลี่ยนผ่านนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไปสู่ชีวิตภายหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งโดยทั่วไป แผนการเปลี่ยนผ่านรายบุคคลจะจัดทำในระยะ 3 ปีการศึกษา ก่อนนักเรียนสำเร็จการศึกษา (รายละเอียดการจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่านรายบุคคลศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ คู่มือการจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่าน ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ)

4. การวัดและประเมินผลความก้าวหน้า (Evaluation and Progress monitoring)

เมื่อจัดทำแผน IEP เรียบร้อยแล้ว คุณครูและผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องที่ระบุไว้ในแผน ต้องรับทราบและดำเนินการตามหน้าที่รับผิดชอบที่ระบุไว้ในแผน IEP โดยต้องมีการประเมินแผน IEP อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อทบทวนและปรับแก้ไขแผนตามความเหมาะสม ระหว่างจัดบริการการศึกษาให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษตามแผน IEP คุณครูผู้สอนต้องทำการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นระยะตามที่ระบุไว้ในแผน IEP และรายงานความก้าวหน้าให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างสม่ำเสมอ

5. การประเมินซ้ำ (Reevaluation)

หลังจากที่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับบริการการศึกษาพิเศษแล้ว ต้องจัดให้มีการประเมินซ้ำอย่างน้อยทุก 3 ปี หรือตามที่คุณครูหรือผู้ปกครองร้องขอ เพื่อทบทวนว่านักเรียนยังคงมีคุณสมบัติได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษหรือไม่ หากพบว่านักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจนใกล้เคียงกับเด็กทั่วไปก็ควรได้รับการส่งต่อให้เข้าเรียนในระบบการศึกษาทั่วไปต่อไป

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแบบเรียนรวม มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนได้แก่ การคัดกรอง การประเมินเพื่อวินิจฉัย การจัดโปรแกรมการศึกษา การวัดและประเมินผลความก้าวหน้า และการประเมินซ้ำ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพแก่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวมได้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จ

หน่วยที่ 4

แนวทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม

ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม ครูผู้สอนต้องจัดให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละคน เพื่อให้ทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ครูผู้สอนในชั้นเรียนรวมต้องมีความรู้ ทักษะ และความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน การปรับหลักสูตร การใช้ทรัพยากรสนับสนุนต่างๆ ประยุกต์ความรู้และทักษะเหล่านี้ในการส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตน (Weswood, 2003; Eskay & Oboegbulem, 2013; Kaplan & Lewis, 2013; McManis, 2017)

แนวทางการปฏิบัติตนของครูผู้สอนในชั้นเรียนรวม

เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมที่ประกอบด้วยนักเรียนที่หลากหลาย ครูผู้สอนควรปฏิบัติตน ดังนี้ (Weswood, 2003; Eskay & Oboegbulem, 2013)

1. แสดงออกให้เห็นว่านักเรียนทุกคนต่างมีคุณค่า เป็นสมาชิกในชั้นเรียน มีสิทธิ์ได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือนักเรียนทั่วไป เช่น การให้นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมร่วมกันไม่แบ่งแยก ให้โอกาสแสดงความสามารถ เป็นต้น
2. ให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อนักเรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง เช่น เมื่อครูถามคำถามหรือให้ทำกิจกรรม ครูให้โอกาสนักเรียนทุกคนได้ตอบ ไม่เลือกเฉพาะเด็กที่เรียนเก่ง และให้กำลังใจกับทุกคำตอบ เป็นต้น
3. กระตือรือร้นในการสอน ให้ความสนใจในการดูแลนักเรียน สร้างบรรยากาศแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูล ร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรม โดยไม่ตำหนิให้นักเรียนรู้สึกเสียกำลังใจ เช่น ครูฝึกให้นักเรียนทั่วไปช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษด้วยความเต็มใจ โดยให้การเสริมแรงให้แก่ นักเรียนที่ร่วมมือในการทำกิจกรรม หรือแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นต้น
4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นที่ความสำเร็จ ความงอกงามของนักเรียน เช่น การออกแบบแผนการสอนให้มีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน เป็นต้น
5. ไม่ควรคาดหวังให้นักเรียนทุกคนเก่งเท่ากัน แต่ให้เชื่อว่านักเรียนแต่ละคนมีความสามารถต่างกัน พยายามค้นหาและส่งเสริมความสามารถของนักเรียนแต่ละคน
6. ทำความเข้าใจสภาพครอบครัวและพื้นฐานวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของนักเรียน เพื่อจะได้เข้าใจที่มาของพฤติกรรม

การปรับหลักสูตรสำหรับนักเรียนในชั้นเรียนรวม

หลักสูตรเป็นกระบวนการจัดระบบและจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด เป็นแนวทางที่ใช้ชี้แนะสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ สะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ สังคมและผู้เรียน ดังนั้น ครูผู้สอนในชั้นเรียนรวมต้องจัดระบบการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้แก่ผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ต้องคำนึงถึงการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติด้วย

(Weswood, 2003; Eskay & Oboegbulem, 2013; Kaplan & Lewis, 2013; Adewumi, Rembe, Shumba, & Akinyemi, 2017)

การปรับหลักสูตรเป็นกลยุทธ์ที่ครูผู้สอนใช้ในการช่วยเหลือสนับสนุนให้นักเรียนที่มีความแตกต่างกันในชั้นเรียนรวมได้เรียนรู้สิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรในสภาพแวดล้อมเดียวกับเพื่อนคนอื่น ๆ การปรับหลักสูตรสามารถทำได้หลายวิธี ครูผู้สอนปรับและดัดแปลงหลักสูตรในรูปแบบและความเข้มข้นที่ต่างกันตามความต้องการและเป้าหมายที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

Hall, Vue, Koga & Silva (2004) อธิบายการปรับหลักสูตรไว้ 2 ลักษณะ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Enhancement) และการดัดแปลงหลักสูตร (Curriculum Adaptation)

การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Enhancement) หมายถึง การปรับวิธีการสอนและสื่อการเรียนรู้ รวมถึงรูปแบบการแสดงผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการและเป้าหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียน ภายใต้การใช้หลักสูตรทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม รวมถึงการใช้วิธีการสอนที่จำแนกตามความแตกต่าง ใช้สื่อเทคโนโลยี ปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และบูรณาการเพื่อตอบสนองทางภาษาและเนื้อหาที่แตกต่างกัน

ส่วนการดัดแปลงหลักสูตร (Curriculum Adaptation) หมายถึง การปรับหลักสูตรทั่วไปที่ใช้ในชั้นเรียนรวมในระดับความเข้มข้นที่สูงขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการปรับความเข้มข้นและความลึกของเนื้อหาให้มีความง่ายตามความสามารถของนักเรียน เช่น นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ไม่สามารถอ่านในอัตราหรือเนื้อหาเดียวกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ต้องการเวลาในการอ่านที่มากกว่า ปริมาณการอ่านที่น้อยกว่า หรือสื่อการอ่านที่มีเนื้อหาเดียวกันแต่มีระดับภาษาง่ายกว่า แต่หากนักเรียนมีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง ครูผู้สอนอาจปรับหลักสูตรของนักเรียนโดยการปรับเปลี่ยนสื่อการเรียนรู้ให้อยู่ในระดับความคิดรวบยอดของนักเรียน ซึ่งคล้ายกับการปรับเนื้อหาการอ่านให้ง่ายขึ้น แต่จะเพิ่มการปรับเปลี่ยนเนื้อหาด้านความคิดรวบยอดตามระดับความสามารถทางสติปัญญาและเป้าหมายระยะยาวในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียนเข้าไปด้วย การปรับหลักสูตรสามารถทำได้หลายวิธี ครูผู้สอนปรับและดัดแปลงหลักสูตรในรูปแบบและความเข้มข้นที่ต่างกันตามความต้องการและเป้าหมายที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ในการปรับหลักสูตร ครูผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและการมีส่วนร่วมของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยเบื้องต้น อาจมุ่งเน้นให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นและโรงเรียน โดยการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนตามความต้องการ เช่น แผนภูมิ รูปภาพนูน หรือเพื่อนนักเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียนคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ในการปรับหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการและเป้าหมายเฉพาะบุคคล อาจทำได้ทั้งการวางแผนเพื่อออกแบบการเรียนรู้ล่วงหน้าและการปรับเปลี่ยนในขณะที่ทำการสอน โดยในการวางแผนเพื่อออกแบบการเรียนรู้ล่วงหน้านั้น ครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องหารือเกี่ยวกับองค์ความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์ที่คาดหวังให้เกิดจากกิจกรรมหรืองานตามหลักสูตร แต่บางครั้งครูผู้สอนอาจ

ไม่สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ เนื่องจากบางกิจกรรมเกิดขึ้นเฉพาะหน้า หรือมีความแตกต่างกันไปในแต่ละวัน ทำให้การวางแผนทำได้ยาก ครูผู้สอนจึงอาจต้องปรับหลักสูตรในขณะที่ทำกิจกรรม โดยการปรับหลักสูตรสามารถแบ่งได้ 5 รูปแบบ คือ การช่วยเหลือสนับสนุน การดัดแปลง การใช้หลักสูตรคู่ขนาน การใช้จุดร่วมของหลักสูตร และการใช้หลักสูตรทดแทน (Hall, Vue, Kog & Silva, 2004; Johnston & Collins, 2004; Eskay & Oboegbulem, 2013; Kaplan & Lewis, 2013; Adewumi, Rembe, Shumba, & Akinyemi, 2017) โดยแต่ละหลักสูตรสามารถใช้ตามลำพังหรือใช้ร่วมกันได้ เพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถมีส่วนร่วมในบทเรียนเดียวกับเพื่อนในชั้นเรียนได้มากที่สุด ลำดับต่อไปจะอธิบายลักษณะของการปรับหลักสูตรแต่ละรูปแบบ โดยยกตัวอย่างการปรับหลักสูตรแต่ละรูปแบบประกอบ ดังนี้

การช่วยเหลือสนับสนุน (Accommodation)

การช่วยเหลือสนับสนุนเป็นการปรับหลักสูตรในลักษณะการปรับวิธีการสอนหรือวิธีการถ่ายทอดความรู้ไปยังนักเรียน รวมถึงปรับวิธีการสื่อสารการแสดงออกของนักเรียน โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนความยากของเนื้อหาและความคิดรวบยอดในหลักสูตร เพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ตัวอย่างเช่น การใช้เทคนิคและอุปกรณ์การสอนทางเลือกแทนการใช้เอกสารตัวพิมพ์ในการนำเสนอ การปรับเปลี่ยนปริมาณข้อมูลที่นำเสนอ ระยะเวลาในการเรียนรู้ และระดับการให้ความช่วยเหลือตามความต้องการของนักเรียนแต่ละคน การปรับหลักสูตรโดยให้การช่วยเหลือสนับสนุนหมายความว่ารวมถึงการใช้เทคโนโลยีอำนวยความสะดวก (Assesstive Technology) เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ อันเนื่องมาจากความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น การให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายใช้คีย์บอร์ดขนาดใหญ่เพื่อความสะดวกในการพิมพ์งานเขียน ซึ่งในที่นี้ระดับความยากและเนื้อหางานเขียนยังคงเดิม หรือสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเขียนเป็นอักษรเบรลล์หรือพิมพ์ในคอมพิวเตอร์ที่มีโปรแกรมอ่านจอภาพแทน หรือแม้กระทั่งการใช้ผู้ช่วยเหลือการอ่านในกิจกรรมการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้หรือสื่อสิ่งพิมพ์ จะเห็นได้ว่า การปรับหลักสูตรโดยใช้การช่วยเหลือสนับสนุนเป็นการปรับวิธีการรับและตอบสนองต่อข้อมูลให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนนั่นเอง

ตัวอย่างการปรับหลักสูตรโดยใช้การช่วยเหลือสนับสนุน

- 1) อนุญาตให้มีผู้ช่วยจดบันทึกหรือผู้อ่านงาน
- 2) ใช้การพิมพ์แทนการเขียนชื่อนามสกุล
- 3) ใช้ดินสอหรือดินสอสีที่มีขนาดด้ามใหญ่เพื่อให้จับถนัดมือ
- 4) ใช้เครื่องคิดเลขในการบวกลบแทนการทดด้วยกระดาษและดินสอ
- 5) ใช้สีหรือภาพเป็นสัญลักษณ์ในการแยกสระ พยัญชนะ หรือคำที่ต้องการ
- 6) ใช้คีมยึดจับบล็อกไม้ที่ต้องการขีดเมื่อทำกิจกรรมไม้จำลอง
- 7) ใช้พอยเตอร์ชี้คำที่สะกดถูกต้องในการทดสอบสะกดคำ
- 8) ใช้เครื่องคิดเลขในการคำนวณทางคณิตศาสตร์
- 9) ใช้เครื่องพิมพ์ดีดหรือคอมพิวเตอร์แทนการเขียนด้วยดินสอหรือปากกา

10) เขียนตัวอักษรตัวแรกของชื่อรัฐหรือติดสติ๊กเกอร์บนแผนที่เพื่อแสดงความเข้าใจที่ตั้งของจังหวัดในวิชาภูมิศาสตร์

11) มีผู้ช่วยในการเคลื่อนย้ายเมื่อเปลี่ยนกิจกรรมหรือห้องเรียน

การดัดแปลง (modification)

การดัดแปลงเป็นการปรับหลักสูตรโดยการปรับวิธีการสอนและเป้าหมายการแสดงผลของนักเรียน โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาแต่เปลี่ยนระดับความยากของความคิดรวบยอดในหลักสูตร การปรับหลักสูตรรูปแบบนี้ครูต้องใช้ความพยายามและเวลาในการออกแบบการเรียนการสอนมากกว่าการเปลี่ยนวิธีการสอนหรือการเข้าถึงโดยการช่วยเหลือสนับสนุนเท่านั้น ในการออกแบบการสอนโดยการดัดแปลงหลักสูตร ครูผู้สอนต้องทราบเป้าหมายรายบุคคลของนักเรียนก่อน แล้วจึงดัดแปลงโดยออกแบบกิจกรรมการบ้าน และการประเมินผลเฉพาะบุคคล และใช้สื่อการสอนและกิจกรรมที่แตกต่างไปสำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อครูใช้เทคนิคการสอนตามความสามารถแต่ละบุคคล ตัวอย่างเช่น ในการออกแบบบทเรียนเกี่ยวกับทักษะการเขียน ครูผู้สอนอาจมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละคนทำงานเขียนที่มีการดัดแปลงให้แตกต่างกันตามระดับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน นักเรียนบางคนอาจเขียนงานที่ประกอบด้วยคำศัพท์ใหม่ 5 คำจากบทเรียนตามลำพัง ในขณะที่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ อาจเขียนงานโดยเลือกคำศัพท์ใหม่ 3 คำ จาก 5 คำกับกลุ่มย่อยโดยมีผู้ช่วยครูดูแล หรือรวมทั้งการมอบหมายงานที่มีปริมาณน้อยกว่าให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งต่างไปจากการให้งานปริมาณน้อยกว่าในการปรับหลักสูตรรูปแบบที่ 1 ที่อาจให้งานปริมาณน้อยกว่า แต่งานนั้นมีระดับความยากคงเดิมและไม่มีการเปลี่ยนแปลงความคิดรวบยอด เช่น การให้นักเรียนทำโจทย์คณิตศาสตร์ที่มีความยากระดับเดียวกัน 5 ข้อจากที่เพื่อนทำ 10 ข้อ แต่สำหรับการให้งานปริมาณที่น้อยกว่าในการปรับหลักสูตรรูปแบบที่ 2 นี้ นอกจากจะให้งานปริมาณที่น้อยกว่าแล้ว ยังมีการปรับความยากของเนื้อหาอีกด้วย

ตัวอย่างการปรับหลักสูตรโดยใช้การดัดแปลง

- 1) ใช้ภาพจากนิตยสารประกอบการเขียนหรือเล่าเรื่องแทนการวาดภาพประกอบ
- 2) ใช้การระบุตัวเลขที่นาฬิกาหรืออ่านตัวเลขบนนาฬิกาดิจิตอลในการเรียนเรื่องเวลา
- 3) คัดลอกประโยคตามแบบแผนการเขียนด้วยตนเอง
- 4) สะกดคำจากรายการคำศัพท์ที่กำหนดให้แทนการสะกดคำจากรายการคำศัพท์ทั้งหมด

ของชั้นเรียน

- 5) ให้สะกดคำ 5 คำจากที่เพื่อนในชั้นต้องสะกด 20 คำ
- 6) ทำรายงานครึ่งหน้ากระดาษแทนการทำรายงาน 5 หน้า
- 7) ใช้การชี้ภาพแทนการตอบด้วยคำพูด
- 8) ใช้การตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” แทนการอธิบาย
- 9) เขียนประโยค 5 ประโยคที่ประกอบด้วย ประโยคนำ ประโยคสนับสนุน และประโยคปิด

รวมถึงการใช้เครื่องหมายและการสะกดที่ถูกต้อง แทนการเขียนเรียงความ 1 หน้ากระดาษ

- 10) เลือกและตัดรูปภาพติดบนกระดาษเพื่ออธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งแทนการเขียนรายงาน

11) ใช้เครื่องคิดเลขช่วยในการคำนวณทางคณิตศาสตร์

การใช้เป้าหมายหลักสูตรคู่ขนานหรือการสอนคู่ขนาน

(Parallel curriculum outcomes/Parallel Instruction)

การใช้เป้าหมายหลักสูตรคู่ขนานเป็นการปรับหลักสูตรโดยการปรับทั้งวิธีการเรียนการสอน และเป้าหมายที่คาดหวังโดยคำนึงถึงความสามารถของนักเรียน การใช้เป้าหมายหลักสูตรคู่ขนานจะไม่เปลี่ยนแปลงเนื้อหาความรู้และเป้าหมายด้านการศึกษาของนักเรียนแต่ละคนเช่นเดียวกับการดัดแปลงหลักสูตร แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือการใช้เป้าหมายหลักสูตรคู่ขนานสามารถปรับความยากง่ายของความคิดรวบยอดได้ในระดับที่สูงขึ้น แต่ยังคงขึ้นอยู่กับบริบททางการศึกษาและความต้องการของนักเรียนแต่ละบุคคล การใช้เป้าหมายหลักสูตรคู่ขนาน จะเกิดประโยชน์อย่างมากต่อนักเรียนที่มีความสามารถและลักษณะการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษต้องการกรอบความคิดที่ยากและท้าทายในการเรียน การสอนและการประยุกต์ใช้มากกว่า หรือกรณีนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษรุนแรงที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายหลักสูตรทั่วไปได้ จึงต้องกำหนดเป้าหมายในระดับความคิดรวบยอดที่ง่ายกว่า แต่ยังคงอยู่ในบริบทการเรียนการสอนเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ในการทำโครงการวิทยาศาสตร์ที่ประกอบด้วยการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับสาเหตุและผลลัพธ์ ครูผู้สอนสามารถจัดให้นักเรียนทำการช้อนเรียนบทเรียนเดียวกันกับเพื่อนในชั้น แต่ให้มุ่งเฉพาะการทดลองขั้นตอนหนึ่งเท่านั้น หรือในชั้นเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนปรับให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหาตำแหน่งของคำหรือตัวอักษรที่กำหนดให้ในขณะที่เพื่อนในชั้นเรียนอ่านเพื่อสรุปใจความสำคัญของเรื่องหรือในวิชาคณิตศาสตร์ ครูผู้สอนให้นักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนรวมทำแบบฝึกหัดเรื่องเศษส่วน และให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทำแบบฝึกหัดเรื่องการนับจำนวน 1-10 หรือในวิชาสถานการณ์ปัจจุบัน ครูผู้สอนอนุญาตให้นักเรียนบางคนรายงานประเด็นที่ได้จากการฟังเพื่อนอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ 3 ประเด็นด้วยปากเปล่า ในขณะที่เพื่อนคนอื่นๆ อ่านข่าวและตอบชุดคำถามที่ครูผู้สอนกำหนด นั่นคือการใช้เป้าหมายหลักสูตรคู่ขนานจึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาความรู้ที่ได้จากบทเรียน แต่มีการปรับเปลี่ยนระดับความยากของความคิดรวบยอดในเนื้อหานั้นๆ ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นการมีส่วนร่วมบางส่วน (Partial Participation) โดยได้ความคิดรวบยอดเดียวกันแต่อาจมีระดับน้อยกว่า

ตัวอย่างการใช้เป้าหมายหลักสูตรคู่ขนาน

- 1) ให้นักเรียนสองหลักแทนการคูณเศษส่วน
- 2) การใช้หลักสูตรทับซ้อน คือการปรับหลักสูตรที่สร้างเป้าหมายทั่วไปหรือจุดทับซ้อนผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความแตกต่าง หลักสูตรทับซ้อนไม่ใช่การปรับหลักสูตรทั่วไปโดยตรง แต่เป็นการรวมเข้าด้วยกันของเป้าหมายเฉพาะบุคคลบางอย่าง และความคาดหวังสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการต่างกัน ครูผู้สอนสามารถใช้หลักสูตรทับซ้อน เมื่อมีการกำหนดความสำเร็จของเป้าหมายเฉพาะที่คาดหวังในชั้นเรียนทั่วไป หลักสูตรทับซ้อนช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีส่วนร่วมในกิจกรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมบางส่วน การใช้หลักสูตรทับซ้อนทำได้หลายวิธี ซึ่งทุกวิธี องค์ประกอบของหลักสูตร เช่น ภูมิหลังความรู้ ความยากของความคิดรวบยอด และวิธีการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจะมีการ

ออกแบบต่างไปจากนักเรียนทั่วไป ในการใช้หลักสูตรทบทวน ครูผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบอย่างสร้างสรรค์ และใช้กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Cooperative Learning) หรือ เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมการเรียนรู้แบบ เป้าหมายและความคาดหวังสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จะทับซ้อนกับเป้าหมายและความคาดหวังของนักเรียนทั่วไป

ตัวอย่างเช่น เมื่อเป้าหมายที่คาดหวังของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ คือ การพัฒนาทักษะทางสังคม ครูผู้สอนสามารถจัดให้นักเรียนเรียนบทเรียนเดียวกันกับนักเรียนทั่วไป โดยตั้งเป้าหมายที่การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแทนเป้าหมายที่นักเรียนทั่วไป ต้องได้รับการปรับเป้าหมายที่คาดหวัง เช่น เนื้อหาความรู้ และความยากของความคิดรวบยอด รวมถึงวิธีการสอน จะแตกต่างไปจากที่ออกแบบในหลักสูตรทั่วไป เช่น ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางอารมณ์กำหนดให้พัฒนาทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่มย่อย ถึงแม้ว่านักเรียนคนนี้จะไม่ได้เรียนเนื้อหาวิชาสังคมระดับเดียวกับเพื่อนคนอื่นหรือไม่ได้พัฒนาความรู้ในรายวิชา ครูผู้สอนสามารถให้งานที่เหมาะสมให้ปฏิบัติในกลุ่มย่อยเพื่อให้โอกาสในการพัฒนาทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้

นอกจากนี้ เมื่อเป้าหมายหนึ่งของวิชาสังคมศึกษาในหลักสูตรทั่วไปเน้นที่การมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนจะมีการทับซ้อนระหว่างเป้าหมายที่คาดหวังของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและนักเรียนทั่วไป การปรับหลักสูตรลักษณะนี้จะอนุญาตให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหลักสูตรทั่วไปโดยบรรลุเป้าหมายหลักสูตรที่ต่างกัน

ตัวอย่างการใช้หลักสูตรทบทวน

- 1) เรียงเรื่องราวตามลำดับโดยดูจากตัวเลขที่ครูเขียนไว้ให้ และเล่าเรื่องโดยใช้ประโยคหรือวลีง่ายๆ
- 2) ให้พลิกหน้ากระดาษเพื่อฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อในกิจกรรมอ่านในใจ
- 3) ใช้โอกาสในการเปลี่ยนกันโยนลูกเต๋าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทักษะทางสังคม และการหยิบการเขย่า และการโยนลูกเต๋าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกทักษะกล้ามเนื้อ เมื่อทำกิจกรรมเล่นเกมบอร์ดคณิตศาสตร์
- 4) ฝึกเขียนตัวอักษรและตัดภาพที่ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวนั้นเพื่อฝึกคำศัพท์ที่ปรากฏในบทความในกิจกรรมการเขียนบทความ
- 5) ฝึกการเขียนและอ่านชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ของตนเองในกิจกรรมการอ่านจับใจความ
- 6) ฝึกทักษะการนับโดยการส่งอุปกรณ์ตามจำนวนที่กำหนดให้เพื่อนในกลุ่มเมื่อเรียนวิชาวิทยาศาสตร์
- 7) แสดงความรับผิดชอบและปฏิบัติตามคำสั่งในชั้นเรียนโดยการส่งงาน แต่คะแนนที่ได้คิดจากการมีส่วนร่วมแทนเนื้อหาและความถูกต้องของงาน
- 8) กำหนดเป้าหมายที่ทักษะการฟัง การนั่งอยู่กับที่ และการเอาใจใส่สิ่งที่ครูกำลังสอนแทนเนื้อหาของแต่ละวิชา
- 9) พิมพ์ประโยคง่ายๆ ที่เลือกจากบทความซึ่งเพื่อนกำลังเรียน เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึกทักษะการพิมพ์

ตารางเปรียบเทียบการปรับหลักสูตรรูปแบบต่างๆ

ต่อไปนี้เป็นตารางเปรียบเทียบการปรับหลักสูตรในรูปแบบต่างๆ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ เนื้อหาความรู้ ความยากของความคิดรวบยอด เป้าหมายการเรียนรู้ และวิธีการเรียนการสอน

รูปแบบการปรับหลักสูตร	เนื้อหาความรู้	ความยากของความคิดรวบยอด	เป้าหมาย	วิธีการ
การช่วยเหลือสนับสนุน	เหมือนหลักสูตรทั่วไป	เหมือนหลักสูตรทั่วไป	เหมือนหลักสูตรทั่วไปหรือปรับเล็กน้อย	ปรับเปลี่ยน
การดัดแปลง	เหมือนหลักสูตรทั่วไป	ปรับเล็กน้อย	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน
คู่มือ	เหมือนหลักสูตรทั่วไป	ปรับเปลี่ยนมาก	ปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน
หัตถ์สอน	แตกต่างจากหลักสูตรทั่วไป	แตกต่างจากหลักสูตรทั่วไป	ปรับเปลี่ยน	แตกต่างจากหลักสูตรทั่วไป

การเลือกวิธีปรับหลักสูตรทั้ง 4 รูปแบบขึ้นอยู่กับบริบททางการศึกษารายวิชา สถานการณ์ และตัวนักเรียน ซึ่งครูผู้สอนต้องมีความยืดหยุ่นในการเรียนการสอนและเข้าใจภาพรวมของหลักสูตร

นอกจากนี้ John (2004) ยังได้เสนอการปรับหลักสูตรอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การใช้หลักสูตรทดแทน โดยการปรับหลักสูตรรูปแบบนี้ ครูผู้สอนจะออกแบบกิจกรรมทางเลือกที่ช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนการสอนเบื้องต้น เมื่อครูผู้สอนเห็นว่าหลักสูตรทั่วไปไม่เหมาะสมกับนักเรียน ซึ่งกิจกรรมทางเลือกนี้อาจทำในชั้นเรียน โรงเรียน หรือในชุมชน และอาจทำร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนร่วมด้วยก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 1) ฝึกทักษะการออกเสียงในกลุ่มย่อย ระหว่างกิจกรรมการอภิปราย 20 นาที ในวิชาสังคมศึกษา
- 2) ทำงานในสมุดคำศัพท์เพื่อส่งในวิชาบทความระหว่างที่เพื่อนในชั้นมีการทดสอบพิเศษ
- 3) ฝึกการใช้อุปกรณ์ในการสื่อสารเสริมกับผู้ช่วยครูขณะที่เพื่อนทดสอบวิชาภูมิศาสตร์
- 4) อ่านหนังสือกับผู้ช่วยครูขณะที่ในชั้นเรียนอภิปรายเรื่องวรรณคดี
- 5) ฝึกทักษะการอ่านคำในคอมพิวเตอร์ในขณะที่เพื่อนทดสอบพิเศษ
- 6) ฝึกทักษะการข้ามถนนและการซื้อของตามที่เราไว้ในแผน IEP ระหว่างกิจกรรมการเขียน
- 7) ฝึกการปฏิบัติตามคำสั่งโดยช่วยบรรณารักษ์เก็บหนังสือเข้าชั้นขณะเพื่อนในชั้นเรียนทำแบบฝึกหัดเรื่องเศษส่วน

ในการปรับหลักสูตรทั้ง 5 รูปแบบ ครูผู้สอนอาจปฏิบัติตามคำแนะนำต่อไปนี้ร่วมด้วย

1. ปรับเนื้อหาในหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับทักษะชีวิตและนำไปใช้จริงได้
2. ขยายเวลาในการทำกิจกรรมของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเพิ่มขึ้น

3. ให้งานหรือกิจกรรมในปริมาณน้อยๆ ในการทำงานแต่ละครั้ง
4. ให้การฝึกฝนซ้ำ ๆ เพื่อเกิดการเรียนรู้
5. หากนักเรียนไม่สามารถคัดลอกงานจากกระดาน ให้สำเนางานให้นักเรียนแทน
6. อนุญาตให้นักเรียนใช้อุปกรณ์บันทึกเสียง บันทึกคำบรรยาย ตอบแบบทดสอบ หรือส่งงาน การเขียนเรื่องแทนการจดบันทึกเป็นตัวอักษร
7. ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การใช้ภาพ สื่อเสียง และสื่อสัมผัส เป็นต้น
8. นำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ ด้วยคำพูด และอนุญาตให้นักเรียนตอบแบบทดสอบด้วยคำพูดได้
9. ให้นักเรียนเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่ต้องการ
10. ใช้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องการนำเสนอความคิดรวบยอดใหม่ ๆ
11. ใช้คำสั่งที่สั้น กระชับ เจาะจง และเข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงคำสั่งหลายขั้นตอน
12. ให้แรงเสริมในสิ่งที่นักเรียนทำได้ แทนการใส่ใจสิ่งที่นักเรียนทำไม่ได้ และหลีกเลี่ยงการตัดคะแนนหรือการใช้คำพูดที่ทำให้เสียกำลังใจ
13. ให้ผลสะท้อนต่องานที่นักเรียนทำในทันทีที่เป็นไปได้
14. ปรับเปลี่ยนการประเมินให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของนักเรียน เช่น อนุญาตให้นักเรียนทำแบบทดสอบด้วยปากเปล่า ขยายเวลาให้มากขึ้น หลีกเลี่ยงการทดสอบที่ไม่บอกล่วงหน้า
15. ทำการเปรียบเทียบหรือข้อตกลงในชั้นเรียนให้ชัดเจน โดยการชี้แจงและตีตราประกาศในรูปแบบที่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าถึงได้
16. เริ่มบทเรียนเมื่อนักเรียนทุกคนให้ความสนใจ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

การปรับหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. ความต้องการเฉพาะบุคคล

การปรับหลักสูตรเกิดขึ้นจากความต้องการเฉพาะบุคคล ก่อนทำการปรับหลักสูตร ครูผู้สอนจึงต้องวิเคราะห์และประเมินบริบทการเรียนรู้และตรวจสอบวิธีปรับหลักสูตรตามความต้องการเฉพาะบุคคลของนักเรียน ถึงแม้การปรับหลักสูตรจะมีตั้งแต่การช่วยเหลือสนับสนุนจนถึงการใช้หลักสูตรทดแทน ไม่ได้หมายความว่า การปรับหลักสูตรรูปแบบใดจะมีประสิทธิภาพมากกว่ากัน นักเรียนบางคนอาจได้ประโยชน์จากการปรับหลักสูตรเพียงเล็กน้อย มากกว่าการปรับเปลี่ยนมากแต่ไม่คำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคลและความบกพร่องที่นักเรียนมี และการปรับหลักสูตรเพื่อใช้สำหรับนักเรียนทุกคนอาจทำให้นักเรียนบางคนเสียโอกาสในการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นการวิเคราะห์และประเมินความต้องการรายบุคคลทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับหลักสูตร

2. ความต้องการเฉพาะของแต่ละรายวิชา

ความคาดหวังของแต่ละรายวิชาเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเมื่อพิจารณาปรับเป้าหมายสำหรับนักเรียน ตัวอย่างเช่น ในการปรับหลักสูตรสำหรับวิชาคณิตศาสตร์ที่มีเป้าหมายการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์

สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษการปรับจึงไม่เป็นเพียงการปรับลดปริมาณข้อมูลหรือการนำเสนอเท่านั้น แต่ต้องปรับกระบวนการการเรียนรู้ใหม่โดยคำนึงถึงความคิดรวบยอดและการเชื่อมโยงหลักสูตร ความเข้าใจและความเป็นเหตุเป็นผลทางคณิตศาสตร์ กับความสามารถในการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง

3. บทบาทของครูผู้สอนและการสนับสนุนของโรงเรียน

ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปรับหลักสูตร ต้องเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจในการออกแบบหลักสูตรและการสอน โดยต้องไม่ถูกกดดันจากแบบทดสอบระดับชาติ ในการส่งเสริมให้ครูปรับหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น โรงเรียนต้องสนับสนุนให้ครูได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการปรับหลักสูตร การศึกษาวิจัยจำนวนมากพบว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ในการปรับหลักสูตร มีการดำเนินการไม่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง

4. การใช้เทคโนโลยี

การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมจะช่วยส่งเสริมการปรับหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เทคโนโลยีที่ใช้อาจเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เกม ระบบอินเทอร์เน็ต สื่อรูปแบบต่าง ๆ ครูผู้สอนเลือกใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ตามความต้องการของนักเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การทดลอง การมีปฏิสัมพันธ์และความเป็นอิสระของแต่ละบุคคล เมื่อปรับหลักสูตรโดยใช้เทคโนโลยี ครูผู้สอนต้องพิจารณาเลือกใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคนด้วย เพราะนักเรียนแต่ละคนมีความสามารถและประสบการณ์ทางเทคโนโลยีต่างกัน

โดยรวมแล้ว ปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนจะใช้ความรู้เกี่ยวกับนักเรียนแต่ละบุคคล บริบททางการศึกษา และการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนบรรลุประโยชน์สูงสุดจากการศึกษาแบบเรียนรวม

กลยุทธ์และเทคนิคการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม

ในการสอนนักเรียนในชั้นเรียนรวม ครูผู้สอนต้องพบกับนักเรียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งเป็นความท้าทายของครูที่จะจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนทุกคนได้รับความรู้ เกิดทักษะ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มศักยภาพ และบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งครูผู้สอนต้องนำกลยุทธ์และเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีมากมายมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการในชั้นเรียนของตน

อย่างไรก็ตาม บุคลิกลักษณะของครูผู้สอนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความสามารถและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมเช่นกัน โดย Westwood (2003) ได้อธิบายลักษณะของครูผู้สอนในชั้นเรียนรวมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนทุกคน อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

- 1) เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้สูงสุด
- 2) ตั้งความคาดหวังระดับสูงกับสิ่งที่นักเรียนสามารถทำได้
- 3) มีความยืดหยุ่น
- 4) มีความกระตือรือร้นในการสอน

- 5) ใช้กลยุทธ์หลากหลายเพื่อดึงให้นักเรียนสนใจร่วมกิจกรรม
- 6) มีแรงจูงใจในการทำงาน
- 7) มีความคิดสร้างสรรค์
- 8) ทำงานโดยมุ่งผลสำเร็จ
- 9) ใช้คำพูดและภาษาเชิงบวกเสมอ
- 10) ออกแบบและเลือกใช้สื่ออุปกรณ์และนวัตกรรมใหม่ในการเรียนการสอนเสมอ
- 11) แนะนำสื่อการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน
- 12) มีทักษะการสอนและการอธิบายที่ชัดเจน
- 13) วางแผนการสอนล่วงหน้าเสมอ โดยทบทวนความต้องการจำเป็นของนักเรียนแต่ละคน
- 14) ติดตามการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด
- 15) ปรับการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน
- 16) ให้ความเห็นต่อการปฏิบัติงานของนักเรียนในทันทีทุกครั้ง
- 17) มีทักษะในการจัดการชั้นเรียน
- 18) ให้ความสำคัญกับจุดแข็งของนักเรียนแต่ละคน
- 19) มีทักษะในการจัดการพฤติกรรมและการเสริมแรงทางบวก

นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องเลือกใช้กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้และมีส่วนร่วมของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวม ซึ่งมีการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่สรุปกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนด (Weswood, 2003; Johnston & Collins, 2004; Eskay & Oboegbulem, 2013; Kaplan & Lewis, 2013; Adewumi, Rembe, Shumba, & Akinyemi, 2017; McManis, 2017)

1. ใช้หลักการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning: UDL) เพื่อสร้างชั้นเรียนรวมที่ทุกคนเข้าถึงได้

การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลมาจากความปรารถนาที่จะให้โอกาสในการเรียนรู้ที่เท่าเทียมแก่นักเรียนทุกคนบนแนวคิดที่ว่า ทุกคนมีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและมีเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยหลักการของการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลนั้นครูผู้สอนต้องคำนึงถึงสิ่งที่เรียนรู้ วิธีการเรียนรู้และสาเหตุที่ต้องเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้และตอบสนองความต้องการของทุกคนซึ่งประกอบด้วย การนำเสนอ การแสดงออกด้วยการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม

- 1) การนำเสนอ ควรใช้การนำเสนอที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งภาพ เสียงและที่สัมผัสได้ ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ที่ทุกคนเข้าถึงได้และให้โอกาสในการทบทวนข้อมูล
- 2) การแสดงออกด้วยการสื่อสาร เปิดโอกาสให้ใช้วิธีสื่อสารหลายช่องทาง ทั้งทางร่างกาย คำพูด และการใช้ความคิดสร้างสรรค์
- 3) การมีส่วนร่วม สร้างแรงจูงใจในการทำงาน ให้โอกาสในการเลือก เสริมสร้างความพยายามในการทำงาน และการควบคุมตัวเอง

2. ใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย

การใช้การนำเสนอสิ่งที่เรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายเป็นหลักการหนึ่งของการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล นักเรียนบางคนเรียนรู้ได้ดีด้วยการใช้สายตา บางคนรับข้อมูลได้ดีด้วยการอ่าน ในขณะที่บางคนเรียนรู้ได้ดีจากการฟัง บางคนต้องใช้หลายวิธีที่กล่าวมา ครูผู้สอนจึงต้องเลือกวิธีการสอนหลากหลายรูปแบบให้เหมาะสมกับความชอบและความถนัด ของนักเรียน โดยต้องคำนึงถึงการเรียนการสอนตามความแตกต่างแต่ละบุคคล พร้อมกับการสอนนักเรียนทั้งชั้น

3. ศึกษาและทำความเข้าใจแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือ IEP เพื่อการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับหลักสูตรทั่วไป

ในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกันในชั้นเรียนรวม ครูผู้สอนต้องศึกษาและทำความเข้าใจแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อทราบความต้องการ เป้าหมาย และความช่วยเหลือสนับสนุนที่ระบุไว้ในแผน IEP เพื่อมาปรับใช้เมื่อจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังช่วยให้เข้าใจการทำความร่วมมือกับสหวิชาชีพและผู้ให้บริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความชื่นชมยกย่องกันและกัน

เนื่องจากในชั้นเรียนรวม มีนักเรียนที่มีความสามารถหลากหลาย ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนแบ่งปันและชื่นชมความสามารถที่แต่ละคนมีแตกต่างกัน เช่น หากนักเรียนคนหนึ่งมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ทางวิชาการแต่มีความสามารถในทางดนตรีและการแต่งเพลง ครูผู้สอนอาจให้นักเรียนแต่งเพลงที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาเพื่อช่วยในการเรียนรู้รายวิชานั้นๆ ให้แก่เพื่อนในชั้นเรียน หรือให้นักเรียนพิจารณาข้อดีที่ขอบวาคูประยาธิ์ทำโปสเตอร์สำหรับโครงการที่เพื่อนในชั้นจะจัดระดมทุน และนักเรียนต้องเรียนรู้ว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

5. เลือกใช้สื่อและคำถามที่มีความยากง่ายคละกันไป

การเลือกใช้สื่อหรือคำถามที่มีความยากง่ายคละกันในการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะช่วยดึงดูดความสนใจของนักเรียนตามระดับความเข้าใจ นักเรียนที่เข้าใจระดับพื้นฐานจะสามารถตอบคำถามที่ง่ายกว่า ในขณะที่นักเรียนที่มีความเข้าใจระดับสูงกว่า จะสามารถตอบคำถามที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ในการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ครูผู้สอนควรใช้สื่อที่หลากหลาย

6. จัดศูนย์การเรียนรู้กลุ่มย่อยในชั้นเรียน

ครูผู้สอนในชั้นเรียนรวมหลายคนประสบปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนทุกคนในคราวเดียวกัน การใช้ศูนย์การเรียนรู้กลุ่มย่อยสามารถจัดให้นักเรียนปฏิบัติงานที่ต่างกันตามระดับความสามารถของตนในเวลาเดียวกันได้ เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีเวลาสอนรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยตามความต้องการได้ และในขณะที่ไม่ต้องการการสอนรายบุคคล ครูผู้สอนและผู้ช่วยครูยังสามารถให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในแต่ละศูนย์การเรียนรู้กลุ่มย่อยได้อย่างเต็มที่

7. ตั้งเป้าหมายให้ชัดเจนก่อนการสอนทุกครั้ง

นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวมมีเป้าหมายการศึกษาที่ระบุไว้ในแผน IEP ครูผู้สอนจึงต้องวางแผนการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมให้บรรลุเป้าหมายที่ระบุไว้ในแผน IEP แทนการ

ดึงนักเรียนออกมาสอนในชั้นเรียนพิเศษ เช่น หากในแผน IEP ของเด็กคนหนึ่งระบุให้นักเรียนต้องมีทักษะการสื่อสารกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ครูผู้สอนต้องจัดให้นักเรียนได้ฝึกทักษะนี้กับเพื่อนโดยใช้กิจกรรมในกลุ่มย่อย หรือจัดให้นักเรียนที่กำลังเรียนรู้เรื่องการบอกสปีปฏิบัติกิจกรรมกับครูการศึกษาพิเศษในศูนย์การเรียนรู้กลุ่มย่อย เรื่องแผนที่หรืองานศิลปะ

8. ใช้เทคนิคเพื่อนสอนเพื่อน

เพื่อนสอนเพื่อนเป็นการสอนตัวต่อตัวให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยเพื่อนในชั้นเรียน ที่ทำหน้าที่เป็นผู้สอน ซึ่งวิธีเพื่อนสอนเพื่อนนี้เกิดประโยชน์แก่ทั้งเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่จะได้เรียนรู้จากการสื่อสารจากเพื่อนในวัยเดียวกัน ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย และนักเรียนที่เป็นผู้สอนได้ทบทวนความรู้และฝึกทักษะการถ่ายทอดความรู้ ในการใช้วิธีเพื่อนสอนเพื่อน ครูผู้สอนสามารถดำเนินการ ดังนี้

- 1) ประเมินความสามารถของนักเรียนในชั้น
- 2) เตรียมข้อมูลของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยระบุความสามารถที่

ต้องการพัฒนาแต่ละด้าน

- 3) พิจารณาจุดแข็งของนักเรียนและคัดเลือกนักเรียนเพื่อเป็นเพื่อนผู้สอน
- 4) จับคู่เพื่อนผู้สอนกับเพื่อนผู้เรียน โดยเพื่อนผู้สอนต้องเก่งในวิชานั้น ๆ และเข้าใจการ

สื่อสารและถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนผู้เรียน

- 5) จัดเตรียมสื่อการสอนให้แก่เพื่อนผู้สอน เช่น กระดานสื่อสารสำหรับนักเรียนพิการสมอง

ที่มีปัญหาด้านการสื่อสาร

- 6) จัดการอบรมให้แก่เพื่อนผู้สอนเพื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ
- 7) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถและความคาดหวังให้แก่เพื่อนผู้สอนทราบ
- 8) ให้คำแนะนำเพื่อนผู้สอนและเพื่อนผู้เรียนพร้อมกันเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อนสอนเพื่อน
- 9) จัดสภาพแวดล้อมสำหรับกิจกรรมเพื่อนสอนเพื่อน เช่น นักเรียนที่นั่งเก้าอี้ล้อเข็น

ต้องการพื้นที่ในการเคลื่อนย้ายมาก

- 10) คำนึงถึงความสะดวกของทั้งสองฝ่าย
- 11) ให้แรงเสริมแก่นักเรียนผู้สอนด้านการสอนที่ดีและความก้าวหน้าของเพื่อนผู้เรียน
- 12) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนทั้งสองฝ่าย โดยให้กำลังใจการปฏิบัติหน้าที่ของ

แต่ละคน

- 13) ติดตามสังเกตการสอนอย่างต่อเนื่อง

- 14) เปลี่ยนนักเรียนผู้สอนในแต่ละวิชา แต่ละการทดสอบ หรือแต่ละการทบทวนตาม

ความจำเป็น

9. ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Cooperative Learning)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่ใช้กับนักเรียนเป็นกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้โดยความร่วมมือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งเหมาะกับชั้นเรียนที่ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและนักเรียนทั่วไปเรียนรวมกัน โดยนักเรียนทุกคนต้องได้รับการเตรียมความพร้อมก่อน

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น นักเรียนทั่วไปจะได้ทำความเข้าใจถึงอุปสรรคที่เพื่อนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับในการเรียนรู้และพวกเขาจะช่วยเหลือและสนับสนุนได้อย่างไร นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจะได้รับคำแนะนำวิธีเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนทั่วไป นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้ในการแก้ปัญหาและทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จร่วมกัน แทนการต่างคนต่างแข่งขันกันเรียนในระบบการเรียนทั่วไป ซึ่งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่สามารถเรียนรู้ทันเพื่อนในชั้นเรียนได้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมยังช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ฝึกทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น มีโอกาสทำงาน ถามคำถาม ขอความช่วยเหลือ ตอบคำถาม เสนอความคิดเห็น เรียนรู้การมีมารยาทที่ดี ในขณะที่นักเรียนทั่วไปมีโอกาสพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการแก้ปัญหา ได้เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของเพื่อนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษด้วย

ในการใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ครูผู้สอนมีหน้าที่ 1) วางแผนการเรียนรู้ 2) อำนวยความสะดวก 3) กำกับติดตาม และ 4) ประเมินผล โดยครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ เมื่อนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมในกลุ่ม ครูผู้สอนต้องดูแลให้นักเรียนทุกคนได้แสดงบทบาทตามความรับผิดชอบของตนเอง

ในการประเมิน ครูผู้สอนต้องพิจารณาระดับความสำเร็จของงานที่มอบหมายในเชิงคุณภาพ และปริมาณ ความสมบูรณ์ของงาน การมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม ความร่วมมือ และความพึงพอใจในงานของกลุ่ม การศึกษาวิจัยจำนวนมากพบว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะทางสังคม เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนและถ่ายโอนการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย

10. ใช้การเรียนรู้ภาษา (Language Learning)

วิธีการเรียนรู้ภาษาเป็นการผสมผสานการพัฒนาทักษะการอ่านกับการพัฒนาการฟัง การพูด และการเขียนไปพร้อมกัน โดยครูผู้สอนต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิดได้แก่ 1) สิ่งที่นักเรียนคิด นักเรียนสามารถพูดหรือสื่อสารออกมาได้ 2) สิ่งที่นักเรียนพูดหรือสื่อสารนักเรียนสามารถเขียน (หรือมีคนเขียนแทน) ได้ และ 3) สิ่งที่นักเรียนเขียน (หรือมีคนเขียนแทน) นักเรียนสามารถอ่านได้ ซึ่งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษส่วนใหญ่มักมีความยากลำบากในการคิด การพูด และการสื่อสาร ครูผู้สอนต้องใช้ความพยายามทำความเข้าใจประสบการณ์ของนักเรียนเหล่านั้น หรืออาจใช้วิธีให้ประสบการณ์ก่อนกิจกรรมในชั้นเรียน แล้วพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไปพร้อมๆ กัน

11. ใช้เทคนิคเรียนรู้โดยประสาทการรับรู้หลายด้าน

นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรู้ผ่านวิธีและลีลาการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป และจะเรียนรู้ได้ดีผ่านประสาทการรับรู้หลายด้าน ทั้งการเรียนรู้โดยใช้สายตา การเรียนรู้โดยการได้ยิน และการเรียนรู้จากสัมผัสทางกาย การเรียนรู้ของนักเรียนจะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบ ให้นักเรียนได้ใช้ประสาทการรับรู้ได้มากที่สุด ซึ่งวิธีการนี้เหมาะสมมากสำหรับนักเรียนพิการซ้อนที่ต้องการเรียนรู้ซ้ำ ๆ ผ่านสื่อต่าง ๆ

12. ใช้กลยุทธ์พัฒนาสู่การอ่านออกเขียนได้ (Breakthrough to Literacy Programmed)

การพัฒนาสู่การอ่านออกเขียนได้เป็นกลยุทธ์การสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยเฉพาะนักเรียนที่มีข้อจำกัดด้านการอ่าน ไม่สามารถจำสิ่งที่อ่านได้ เกิดการเรียนรู้การอ่านจากการมีส่วนร่วมในประสบการณ์จริง ซึ่งสามารถทำได้ ดังนี้

- 1) ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเอง
- 2) ครูผู้สอนเตรียมบัตรคำที่ประกอบด้วยประโยคง่ายๆ ที่นักเรียนเล่า
- 3) ครูผู้สอนเรียงประโยคตามเรื่องที่นักเรียนเล่าและอ่านออกเสียงดัง
- 4) นักเรียนอ่านประโยคเหล่านั้นตามและฝึกจนสามารถอ่านได้ด้วยตนเอง

13. การวิเคราะห์งาน (Task Analysis)

การวิเคราะห์งานเป็นการแบ่งงานที่นักเรียนต้องเรียนรู้ออกเป็นขั้นตอนที่สอนได้ย่อยๆ ให้นักเรียนเรียนรู้งานเป็นลำดับขั้น โดยงานในขั้นต่อไปจะสอนได้ต่อเมื่อนักเรียนสามารถทำงานขั้นก่อนหน้าผ่านแล้ว ซึ่งการวิเคราะห์งานใช้ได้ทั้งกับการสอนกิจวัตรประจำวันและเนื้อหาวิชาการ

เทคนิคการสอนที่กล่าวมาข้างต้น ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ได้กับนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนรวมที่มีนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประเภทต่างๆ เรียนรวมอยู่ด้วย กลยุทธ์การสอนเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาหลักสูตรได้ดีขึ้นสอดคล้องกับระดับความสามารถของพวกเขา โดยครูผู้สอนต้องเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมถึงนักเรียนอื่นๆ ในชั้นเรียนรวมด้วย นอกจากการเลือกวิธีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนแล้ว สิ่งหนึ่งที่ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงเมื่อจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในชั้นเรียนรวมคือการวัดและประเมินผล ซึ่งจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

การวัดและประเมินผลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวม

การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการตรวจสอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาความก้าวหน้าของนักเรียน ซึ่งในชั้นเรียนรวมที่มีนักเรียนที่หลากหลาย ครูผู้สอนไม่สามารถใช้การประเมินผลวิธีใดวิธีหนึ่งวัดและประเมินความสามารถของนักเรียนทุกคนในเวลาเดียวกันได้ การวัดและประเมินผลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวมจึงต้องยืดหยุ่นและปรับให้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนเช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนนักเรียนทั่วไป ระบบการวัดและประเมินผลต้องมีความยุติธรรมและสะท้อนความสามารถและศักยภาพของนักเรียนได้อย่างแท้จริง (Christensen, Carver, Andesine & Lazarus, 2011; Kaplan & Lewis, 2013)

การประเมินผลประเภทหนึ่งที่ยิยมใช้ในการวัดผลการเรียนรู้คือ การประเมินผลรวบยอด (Summative Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินที่มักให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ คะแนน และการจัดอันดับเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน ซึ่งสะท้อนภาพการเรียนรู้จริงได้เพียงบางส่วน รวมทั้งอาจไม่เอื้อต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีข้อจำกัดในการทำแบบทดสอบเหล่านั้น ทำให้ไม่สามารถประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มนี้ได้จริง ดังนั้นการใช้การประเมินรวบยอดเพียงอย่างเดียวจึงไม่สนับสนุนการเรียนรู้และไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม(Kaplan & Lewis, 2013)

อย่างไรก็ตามในการวัดและประเมินผลสำหรับนักเรียนในชั้นเรียนรวม ครูผู้สอนต้องพิจารณาใช้การวัดและประเมินผลที่มีแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นระยะตลอดกระบวนการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับข้อมูลการเรียนรู้เชิงประจักษ์ในรูปแบบต่างๆ โดยการประเมินอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ครูผู้สอนนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ในระหว่างจัดการเรียนการสอน ทำให้มีการปรับเปลี่ยนแก้ไขรูปแบบและวิธีการเรียนรู้เพื่อสนองตอบความต้องการจำเป็นทางการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น (Christensen, Carver, Andesine & Lazarus, 2011; Kaplan & Lewis, 2013)

นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังต้องพิจารณาการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งสามารถใช้ ตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียนรวม เนื่องจากการประเมินตามสภาพจริงเป็นการประเมินความรู้ความสามารถและทักษะต่างๆ โดยผ่านกระบวนการสังเกต การบันทึก การรวบรวมข้อมูลจากผลงาน และการปฏิบัติงานจริงของนักเรียน เป็นการประเมินที่ให้โอกาสนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินและรับรู้ความสามารถของตนเอง จึงสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม (Christensen, Carver, Andesine & Lazarus, 2011; Kaplan & Lewis, 2013)

การวัดและประเมินผลการศึกษาแบบเรียนรวมจึงควรเป็นการประเมินผลตามสภาพจริงที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจใช้ร่วมกับการประเมินรวบยอดโดยใช้แบบทดสอบในบางกรณี การประเมินผลการศึกษาแบบเรียนรวม โดยใช้ตัวชี้วัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และใช้มาตรฐานแสดงพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนในช่วงเวลานั้นๆ ซึ่งต้องใช้เครื่องมือในการประเมินหลากหลายรูปแบบ เช่น การสังเกต แฟ้มสะสมผลงาน การทดสอบย่อย การประเมินตนเอง บันทึก และการเขียนสะท้อนคิด เป็นต้น โดยยึดหยุ่นตามความสามารถและความต้องการจำเป็นของนักเรียนแต่ละคน (Kaplan & Lewis, 2013)

นอกจากครูผู้สอนจะใช้หลักการประเมินผลตามสภาพจริงที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อาจพิจารณาวิธีการประเมินต่อไปนี้ร่วมด้วย (Kaplan & Lewis, 2013)

1) ปรับน้ำหนักการให้คะแนน

ในการคำนวณคะแนนเพื่อรายงานผลการประเมินที่ได้จากเครื่องมือต่างๆ เช่น การทดสอบย่อย แฟ้มสะสมผลงาน หรือการสังเกต ครูผู้สอนอาจพิจารณากำหนดน้ำหนักของคะแนนแต่ละกิจกรรมการประเมินมาน้อยต่างกัน โดยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับระดับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

2) ใช้การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ

การสังเกตนักเรียนตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียนจะช่วยให้ได้ข้อมูลความก้าวหน้าและความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ การเก็บข้อมูลโดยใช้การบันทึก การตรวจสอบรายการ หรือวิธีอื่น ๆ ช่วยให้ครูผู้สอนติดตามจุดแข็งจุดอ่อนของนักเรียน โดยเฉพาะข้อมูลความก้าวหน้าที่ไม่สามารถเห็นจากการทดสอบทั่วไปได้

3) ใช้การประเมินตนเอง

การให้โอกาสนักเรียนได้ประเมินการเรียนรู้และสะท้อนความก้าวหน้าในการพัฒนาที่ทำได้ ช่วยให้นักเรียนมีความรู้และทักษะของตนเอง ทบทวนการทำงาน และตั้งเป้าหมายของตนเองได้ นอกจากนี้ วิธีนี้ยังช่วยให้นักเรียนมีแรงจูงใจและสนใจการเรียนรู้ของตนเอง

4) ใช้วิธีทดสอบหลายวิธีร่วมกัน

เมื่อต้องประเมินด้วยการทดสอบ ครูผู้สอนอาจใช้การทดสอบหลายวิธีเพื่อไม่จำกัดนักเรียน เพียงการทดสอบวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้น ในการทดสอบอาจมีทั้งการเขียนแบบสั้นและยาว ข้อสอบแบบตัวเลือก รูปภาพ แผนภูมิ หรือการทดสอบปากเปล่า

วิธีการประเมินผลที่ครูผู้สอนจะสามารถนำมาใช้ในการตรวจสอบความก้าวหน้า วัดความรู้ และทักษะของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวมมีหลากหลายรูปแบบ การใช้วิธีการประเมินผลที่ให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความสามารถในการเรียนรู้ช่วยให้ครูผู้สอนเห็นความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนได้จริง ซึ่งบางครั้งได้มากกว่าการทดสอบด้วยการเขียนเพียงอย่างเดียว ครูผู้สอนในชั้นเรียนรวมต้องมีความเข้าใจวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละคนที่มีความต้องการจำเป็นต่างกัน โดยนอกจากการเลือกใช้วิธีการประเมินที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนแล้ว ครูผู้สอนต้องเข้าใจการช่วยเหลือสนับสนุนการทดสอบของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอีกด้วย

แนวทางให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการทดสอบสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนการทดสอบ เพื่อเข้าร่วมการทดสอบเดียวกับนักเรียนทั่วไปด้วยความเสมอภาค ซึ่งการช่วยเหลือสนับสนุนเหล่านี้จะช่วยให้ นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถแสดงออกถึงความรู้และทักษะโดยปราศจากข้อจำกัดอันเกิดจากความบกพร่องอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งคณะกรรมการแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลต้องพิจารณาและระบุความช่วยเหลือสนับสนุนการทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถอื่นๆ ที่นักเรียนต้องการไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลด้วย การช่วยเหลือสนับสนุนการทดสอบและการดัดแปลงการทดสอบ มีความแตกต่างกัน โดยทั่วไปคณะกรรมการแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจะพิจารณาการช่วยเหลือสนับสนุนการทดสอบก่อน การดัดแปลงการทดสอบจะพิจารณาในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น (Christensen, Carver, Andesine & Lazarus, 2011)

การช่วยเหลือสนับสนุนการทดสอบ (Testing Accommodations) เป็นการจัดบริการช่วยเหลือ เพื่อชดเชยอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการทดสอบของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยยังคงความคาดหวังในการเรียนรู้ที่กำหนดไว้เช่นเดิม (Christensen, Carver, Andesine & Lazarus, 2011) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ความยืดหยุ่นในการกำหนดตารางสอบหรือระยะเวลาในการสอบ เช่นการขยายเวลา
- ความยืดหยุ่นในสถานที่สอบ เช่น การแยกห้องสอบ
- การเปลี่ยนแปลงวิธีการนำเสนอข้อมูลของข้อสอบ เช่น การใช้แบบทดสอบแบบทางเลือก

- การเปลี่ยนแปลงวิธีการตอบแบบทดสอบ เช่น ตอบในคอมพิวเตอร์ ตอบด้วยวาจา

ในขณะที่การดัดแปลงการทดสอบ (Testing Adaptations) เป็นการปรับหรือเปลี่ยนแปลง กระบวนการทดสอบหรือเนื้อหาของการประเมิน โดยอาจเปลี่ยนแปลงลด หรือตัดความคาดหวังในการเรียนรู้ บางอย่างออกไป ซึ่งบางครั้งอาจส่งผลต่อโครงสร้างของการทดสอบ (Christensen, Carver, Andesine & Lazarus, 2011)

ตัวอย่างเช่น

- การทำคำถามให้ง่ายขึ้น ชัดเจนขึ้น หรือมีการอธิบายเพิ่มเติม
- ใช้เครื่องมือตรวจสอบคำผิดสำหรับการทดสอบทักษะการสะกดคำ และ
- ใช้เครื่องคิดเลขในการทดสอบทักษะการคำนวณ use of a calculator on a of the

student's

ครูผู้สอนและคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอาจใช้คำถามต่อไปนี้ในการตรวจสอบ ความต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนการทดสอบของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในเบื้องต้น

- นักเรียนร่วมการประเมินมาตรฐานได้หรือไม่
- หากได้ นักเรียนต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนอะไรบ้าง (กำหนดการสอบเวลาในการสอบ สถานที่สอบ รูปแบบการนำเสนอแบบทดสอบ และการตอบแบบทดสอบ)
- ความบกพร่องใดของนักเรียนเป็นอุปสรรคต่อการแสดงออกถึงความรู้ที่การทดสอบต้องการ
- นักเรียนได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนด้านการเรียนการสอนใดบ้างในชั้นเรียน
- การช่วยเหลือสนับสนุนใดที่ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างอิสระ
- การช่วยเหลือสนับสนุนลดทอนความคาดหวังการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ แบบทดสอบต้องการวัดหรือไม่

ตัวอย่างการพิจารณาการช่วยเหลือสนับสนุนการสอบ

การช่วยเหลือสนับสนุนการ ทดสอบ	เงื่อนไขการทดสอบ	คำแนะนำในการปฏิบัติ
ขยายเวลาทดสอบ	สำหรับการทดสอบที่ต้องการ การเขียน (เช่น เขียน เรียงความ) responses	ให้เวลาเป็นสองเท่า
ใช้การถอดข้อความ	สำหรับการทดสอบที่ต้องการ การเขียนตอบ	นักเรียนอาจใช้การบันทึกคำตอบด้วยเสียงใน อุปกรณ์บันทึกเสียง
การแยกห้องสอบ	สำหรับการทดสอบทุกแบบ	ห้องหรือกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อลดการรบกวนสมาธิ
พักทุก 10 นาทีในการสอบ 40 นาที	สำหรับการทดสอบที่มีความยาว เกิน 40 นาที	ให้เวลาพักเพื่อลดความเครียดและการขาด สมาธิในการจดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งนาน ๆ
ใช้การทดสอบหลายวัน	สำหรับการทดสอบที่มีความยาว เกิน 2 ชั่วโมง	การทดสอบแต่ละครั้งไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง

ทั้งนี้ การระบุการช่วยเหลือสนับสนุนการสอบขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยพิจารณาจากข้อจำกัดของนักเรียนแต่ละคน เช่น นักเรียนพิการระยะสั้น (แขนหัก) จะได้รับการพิจารณาการช่วยเหลือสนับสนุนการสอบเช่นเดียวกับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประเภทอื่น ๆ และการช่วยเหลือสนับสนุนในการทดสอบของนักเรียนควรนำมาใช้ในชั้นเรียนให้เป็นเรื่องปกติ

หน่วยที่ 5

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรวม

โดยทั่วไปนักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ดีในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของตนเอง สิ่งแวดล้อมต้องมีความปลอดภัย มีอากาศที่ปลอดโปร่ง มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่มีมลพิษในด้านต่าง ๆ ที่ขัดขวางการเรียนรู้อย่างราบรื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษยังต้องการสภาพแวดล้อมที่สามารถเข้าถึงได้ (accessible) สามารถร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนกับเพื่อนในชั้นเรียนได้อย่างเต็มที่ที่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงความเป็นตัวเองให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคม ในบทนี้ได้กล่าวถึงการดัดแปลง (adaptation) และการปรับเปลี่ยน (modification) สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเรียนรวมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการแต่ละประเภทเป็นการเฉพาะเพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบแนวคิดและแนวทางสำหรับการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประสบความสำเร็จในการเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป

โดยปกติแล้ว นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมักมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ช้าหรือเร็วต่างจากนักเรียนทั่วไป ระดับความรุนแรงของความพิการส่งผลให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลหรือองค์ความรู้ได้แตกต่างกัน

นอกจากนี้ การจัดสภาพแวดล้อมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพัฒนาการด้านการเรียนโดยตรงต่อนักเรียน นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษบางคนสามารถเรียนรู้ได้ทันนักเรียนทั่วไป เพียงครูผู้สอนมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเล็กน้อยเท่านั้น สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีระดับความพิการรุนแรงอาจต้องการการดัดแปลงและปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างออกไปเพื่อสนองตอบความต้องการจำเป็นพิเศษที่มากขึ้น

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนแต่ละประเภทนั้นมีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง คือ การดัดแปลง (adaptation) การจัดการช่วยเหลือสนับสนุน (accommodation) และการปรับเปลี่ยน (modification) ซึ่งพบว่าในทางการศึกษาพิเศษมีการใช้ร่วมกันหรือแทนที่กันอยู่บ่อยครั้ง ซึ่ง Strom (2016) อธิบายความหมายของคำทั้งสามไว้ ดังนี้

การดัดแปลง (adaptation) เป็นคำที่มีความหมายกว้าง ๆ มักใช้ควบคู่กับคำว่าหลักสูตรเป็นการดัดแปลงหลักสูตรหรือการปรับหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเนื้อหาหรือวิธีการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าถึงเนื้อหาของหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดได้ตามระดับความสามารถ ตลอดจนประสบความสำเร็จกับการเรียนการสอนร่วมกับนักเรียนคนอื่นได้ จะเห็นว่าการดัดแปลงหลักสูตรทำให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนในชั้นเรียนทั่วไปโดยได้รับบริการอื่นใดที่ขัดขวางความสามารถที่ขาดหายไป

การจัดการช่วยเหลือสนับสนุน (accommodation) หมายถึง การใช้สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการอื่นใดทางการศึกษาที่ช่วยทำให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน

ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาหรือมาตรฐานของหลักสูตรใด ๆ นักเรียนสามารถเรียนเนื้อหาและร่วมกิจกรรมเดียวกันกับนักเรียนทั่วไปอย่างราบรื่น ไม่มีการแบ่งแยกเนื้อหาการสอนและการวัดและประเมินผล

กล่าวโดยสรุปคือ ในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก นักเรียนยังคงต้องเรียนเนื้อหาเดียวกันกับเพื่อนในชั้นและทำแบบทดสอบเดียวกัน แต่ใช้วิธีการเรียนที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นนั้น หากนักเรียนไม่ได้มีความบกพร่องทางด้านอื่นร่วมด้วย นักเรียนสามารถอ่านหนังสือเล่มเดียวกับเพื่อนคนอื่นโดยผลิตเป็นอักษรเบรลล์ได้ สำหรับนักเรียนที่มีสายตาเลือนรางก็สามารถอ่านหนังสือตัวขยายหรืออาจใช้อุปกรณ์พิเศษช่วยในการอ่าน เช่น แว่นตา เลนส์อ่านหนังสือ เครื่องขยายตัวหนังสือแบบอิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้อ่านหนังสือได้สะดวกขึ้น ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนสามารถเขียนโดยใช้อักษรเบรลล์ ส่วนนักเรียนที่มีการเห็นเลือนรางก็สามารถเขียนตัวหนังสือทั่วไปโดยใช้ปากกาเส้นหนาร่วมกับกระดาษเส้นทึบได้เช่นกัน นอกจากนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่มักนิยมนำมาปรับใช้กับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น การเพิ่มเวลาทำงาน การใช้ภาษามือ การใช้การบันทึกเสียงคำตอบแทนการเขียน การใช้หนังสืออักษรตัวขยาย การใช้ภาพอธิบายขั้นตอนการทำงาน

การปรับเปลี่ยน (modification) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของหลักสูตรหรือสิ่งที่ต้องการสอนนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนอาจได้เรียนเนื้อหาที่แตกต่างออกไปจากเพื่อนในชั้นเรียน ครูอาจมีการตัดลดเนื้อหาหรือเพิ่มเติมความเข้มข้นของเนื้อหาเข้าไปให้เหมาะสมกับความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน ในนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้นมักพบว่าไม่สามารถเรียนรู้ได้ทันเพื่อน นักเรียนเหล่านี้ต้องการการปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่ลดลงจนสามารถเรียนได้ ครูอาจมอบหมายงานที่ต้องทำหรือจำนวนหน้าหนังสือที่ต้องอ่านน้อยกว่านักเรียนคนอื่น ครูอาจกำหนดงานอื่นใดที่มีความซับซ้อนน้อยลงให้นักเรียนทำเป็นกรณีพิเศษก็ได้ จะเห็นว่าการปรับเปลี่ยนหลักสูตรนั้นไม่ได้คาดหวังว่าจะต้องเรียนและทำกิจกรรมเช่นเดียวกับนักเรียนคนอื่นทั้งหมดเสมอไป แต่นักเรียนเหล่านี้ยังคงได้เรียนรู้ความรู้ความถนัดและเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนเดียวกันแต่อาจมีความเข้มข้นของเนื้อหาที่แตกต่างตามความสามารถ ด้วยหลักการข้างต้นนี้ ครูการศึกษาพิเศษและครูผู้สอนในโรงเรียนทั่วไปควรตระหนักและนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวมเพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตร่วมกับนักเรียนทั่วไปได้อย่างมีความสุข

ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประเภทต่างๆ ครูผู้สอนจำเป็นต้องพิจารณาเทคนิคการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเข้าถึงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนทั่วไปให้มากที่สุด ดังนี้

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น (Gould & Sullivan, 1999)

1. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้สายตาที่เหลืออยู่ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ
2. ปรับแสงสว่างภายในห้องให้เหมาะสมกับลักษณะการมองเห็นของนักเรียน ทำเครื่องหมายสำหรับมุมต่าง ๆ ภายในห้องโดยใช้อักษรเบรลล์ อักษรตัวขยาย หรือสัญลักษณ์ที่จับต้องได้

3. ลดแสงสะท้อนภายในห้อง ทาสีด้านบนโต๊ะและฝ้าผนัง ลดเสียงรบกวนจากภายนอก ลดสิ่งกระตุ้นที่รบกวนสมาธิของนักเรียน สังเกตสัญญาณว่านักเรียนเมื่อยล้าจากการทำกิจกรรม เช่น การหาว การขี้ตา กะพริบตา กรอกตาไปมา มองไปนอกหน้าต่าง ปริกขากับนักจิตวิทยา ครูแนะแนว หรือนักการศึกษาพิเศษเพื่อช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เช่น การโบกมือไปมา สลัดมือ โยกตัว จ้องมองแสงสว่าง กดตา ขี้ตา

4. ใช้คำศัพท์ที่สม่ำเสมอและนักเรียนเข้าใจ สอนให้นักเรียนปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามตารางเพื่อเพิ่มความเป็นอิสระในการทำงาน

5. พยายามให้นักเรียนร่วมกิจกรรมกับเพื่อนให้มากที่สุดเพื่อนนักเรียนจะได้แสดงพฤติกรรมกระตุ้นตนเองให้น้อยลง ให้โอกาสนักเรียนสำรวจพื้นที่ผิวต่าง ๆ บอกให้นักเรียนรู้ตัวก่อนจะสัมผัสที่ตัวนักเรียน เดินนำนักเรียนโดยห้ามดันนักเรียนไปข้างหน้าก่อน พูดกับนักเรียนโดยใช้คำพูดและระดับเสียงปกติไม่ดังหรือเบาจนเกินไป

6. ช่วยให้นักเรียนได้สำรวจสิ่งของรอบตัว หากนักเรียนสะดุดหรือชนเข้ากับสิ่งใด ช่วยให้นักเรียนสำรวจด้วยการสัมผัสด้วยมือ พานักเรียนไปสำรวจแหล่งต้นกำเนิดเสียงต่าง ๆ

7. ใช้แสงสีสว่างสดใสเพื่อกระตุ้นการมองเห็นของนักเรียน

8. บอกให้นักเรียนทราบว่าใครเป็นใคร ชักถามนักเรียนก่อนว่าต้องการความช่วยเหลือหรือไม่ บังคับให้นักเรียนรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

9. แนะนำวิธีการช่วยเหลือนักเรียนตามขอบเขตเพื่อนร่วมชั้นเรียนให้เข้าใจตรงกัน

10. แนะนำให้นักเรียนสำรวจสิ่งของภายในห้องเรียนและโรงเรียนเพื่อที่จะได้ทราบว่าสิ่งใดอยู่ตรงไหน ซึ่งเป็นการเพิ่มความเป็นอิสระในการเคลื่อนที่และเดินทางด้วยตนเอง

11. ครูอาจใช้ซอกเกอร์หรือปากกาที่มีสีติดกันกับสีพื้นของกระดานในการเขียนเพื่อที่นักเรียนที่มีสายตาเลือนรางจะสามารถสังเกตเห็นได้ง่ายขึ้น

12. จัดหาอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนไว้ในห้องเรียน เช่น เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ เครื่องเขียนอักษรเบรลล์ หนังสือและภาพนูนต่าง ๆ รวมทั้งเลนส์ขยายสำหรับอ่านหนังสือ

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (สุชาติดา บุปผา, 2557)

1. จัดให้นักเรียนมองเห็นหน้าผู้สอนอย่างชัดเจน ไม่ควรพูดในขณะที่หันหลังให้นักเรียน เนื่องจากนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องอาศัยการอ่านริมฝีปากในขณะที่ครูอธิบาย

2. ครูควรสรุปประเด็นสำคัญ คำศัพท์ คำสั่ง งานที่มอบหมายให้แก่ นักเรียน โดยเขียนสรุปบนกระดาน เพื่อให้นักเรียน เข้าใจความหมายตรงกัน ครูอาจใช้เครื่องฉายแผ่นใสก็ได้เนื่องจากครูสามารถเขียนแผ่นใสและหันหน้าให้นักเรียน ทำให้มองเห็นปากของครูชัดเจน

3. เขียนหัวข้อที่จะบรรยายบนกระดานทุกครั้งเพื่อให้นักเรียน ทราบว่าครูจะพูดเรื่องอะไร

4. มีเอกสารประกอบการบรรยายหรือมีการนำเสนอข้อมูลผ่านเพาเวอร์พอยต์ นักเรียนจะสามารถอ่านใจความสำคัญประกอบการบรรยายได้
5. ใช้ภาษาที่ง่าย คำศัพท์ที่มีความหมายไม่ซับซ้อนในการอธิบาย
6. หากมีการถามตอบให้อ่านคำถามซ้ำ 2-3 ครั้งให้นักเรียน เข้าใจก่อนตอบ
7. แสดงออกทางท่าทางและสีหน้าเพื่อให้นักเรียนเข้าใจอารมณ์และเรื่องที่ฟังได้มากขึ้น
8. ให้นักเรียน ยกมือขึ้นเมื่อต้องการพูด

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรือมีพัฒนาการล่าช้า
(Gould & Sullivan, 1999)

1. ปรับขั้นตอนของการทำงานให้ง่ายมากขึ้น ลดจำนวนขั้นตอนการทำงานให้น้อยลง ใช้เทคนิคการสอนแบบวิเคราะห์งาน (task analysis) ทั้งการสอนแบบเดินหน้า (forward chaining) และการสอนแบบถอยหลัง (backward chaining) โดยอาศัยการสาธิต ทำให้ดู และการกระตุ้นเตือนทางกาย วาจา และท่าทางอย่างต่อเนื่อง
2. จัดกิจกรรมและสิ่งที่นักเรียน ต้องปฏิบัติเป็นตารางกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวันที่ชัดเจน ระบุเวลาและลำดับก่อนหลังทำให้นักเรียน สามารถคาดการณ์เหตุการณ์และกิจกรรมที่ต้องทำได้และสามารถทดลองและฝึกทำซ้ำไปมาได้หลายครั้ง
3. ระวังไว้เสมอว่าทักษะส่วนใหญ่ที่นักเรียน เรียนรู้นั้นสามารถพัฒนาขึ้นได้ตามลำดับความยากง่าย อาจมีนักเรียน บางส่วนที่สามารถก้าวข้ามไปปฏิบัติกิจกรรมในทักษะขั้นที่สูงขึ้นไปโดยอาจยังไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมขั้นที่ง่ายกว่าได้
4. ใช้ภาษาในการสื่อสารที่เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียน อาจเลือกใช้คำหรือประโยคสั้นที่สื่อความหมายตรงไปตรงมา อาจเลือกใช้เพลงประกอบการอธิบายเพื่อสร้างความสนใจ
5. ให้นักเรียน ลงมือทำกิจกรรมโดยเน้นให้นักเรียน ได้เคลื่อนไหวร่างกายมากขึ้น เช่น ยืน เดิน รำ กระโดด เดิน วิ่ง
6. เปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ทำกิจกรรมซ้ำไปซ้ำมาหลายครั้ง มองหน้านักเรียน และกระตุ้นให้นักเรียน มองหน้าครูขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
7. จัดกิจกรรมให้กระชับและใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมกับช่วงระยะความสนใจของนักเรียน จัดหาเครื่องเขียนหรืออุปกรณ์ดัดแปลงที่นักเรียน สามารถใช้ได้สะดวกขึ้น เช่น ดินสอ หรืออุปกรณ์ติดยึดขึ้นงานเพื่อให้นักเรียน ทำงานได้อย่างอิสระด้วยตนเอง
8. ให้นักเรียน ได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสส่วนอื่นประกอบ ให้นักเรียน อ่านและพูดสิ่งที่กำลังเรียนด้วยเสียงที่ดัง ให้นักเรียน วาดภาพประกอบ ให้นักเรียน จับต้องสัมผัสกับของจริงหรือรูปจำลอง หากมีโอกาสให้มากที่สุด
9. เนื้อหาที่เลือกให้นักเรียน เรียนต้องมีความหมาย สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้
10. ให้แรงเสริมเชิงบวกเพื่อเสริมกำลังใจให้นักเรียนตั้งใจเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ (สุชาติ บุปผา, 2557)

1. จัดตำแหน่งการนั่งของนักเรียน ให้อยู่ในตำแหน่งที่สะโพกของนักเรียน หลัง และคอ อยู่ในตำแหน่งตรงกัน แน่ใจว่าโต๊ะเรียนและเก้าอี้มีขนาดพอเหมาะกับความสูงของนักเรียน และสามารถทำให้นักเรียน นั่งตัวตรง นำเครื่องเขียนใส่กล่องที่ยึดติดกับโต๊ะหรือติดกับพื้นตุ๊กแกไม่ให้เคลื่อนที่ไปมาได้ง่าย ใช้การสื่อสารทางเลือก เช่น การใช้ภาพ ภาษามือ หรือภาษาสัญลักษณ์อย่างอื่น ปรับให้วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สามารถหยิบจับได้ง่ายโดยหุ้มด้วยโฟม นักเรียน อาจต้องการใช้เก้าอี้ที่มีราวกันด้านข้างเพื่อป้องกันการพลัดตกจากเก้าอี้
2. สังเกตสัญญาณทางกายที่นักเรียน แสดงออกว่ามีอาการเมื่อยล้าจากกิจกรรม เมื่อนักเรียนมีอาการล้าจะไม่สามารถทำงานและร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้เช่นเดียวกับนักเรียนทั่วไป กระตุ้นให้นักเรียน หนึ่งใช้มือทั้งสองข้างทำกิจกรรมร่วมกัน หากนักเรียน มีปัญหากล้ามเนื้อเกร็ง หลีกเลี้ยงกิจกรรมที่ต้องออกแรง กล้ามเนื้อมาก ๆ เช่น การปั้นดินเหนียวที่แข็ง บอกให้นักเรียน ทราบก่อนที่จะให้นักเรียน เคลื่อนที่หรือทำกิจกรรมใด ๆ
3. แน่ใจว่าโต๊ะเก้าอี้รวมทั้งชั้นวางของต่าง ๆ อยู่ในสภาพแข็งแรง นักเรียน สามารถยืดเกาะเพื่อยืนได้ เปลี่ยนตำแหน่งของนักเรียน บ่อย ๆ เว้นแต่แพทย์ไม่อนุญาต
4. ให้อาจารย์ช่วยนักเรียนในการเดินทางจากห้องเรียนหนึ่งไปยังอีกห้องหนึ่ง
5. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการใช้กายอุปกรณ์ของนักเรียน
6. หากนักเรียน มีปัญหาในการเขียนด้วยมืออาจฝึกให้นักเรียนใช้คอมพิวเตอร์ช่วยพิมพ์งานส่ง
7. ปรึกษากับนักกายภาพบำบัดหรือนักกิจกรรมบำบัดในการร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของนักเรียน
8. ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการเรียนของนักเรียน เช่น ปากกาที่มีด้ามจับขนาดใหญ่
- ไม่บรรทัดแม่เหล็ก เครื่องอัดเสียง เพื่อช่วยให้นักเรียน จดบันทึกได้ดีขึ้น

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับนักเรียนสมาธิสั้นและมีปัญหาด้านพฤติกรรม (Gould & Sullivan, 1999)

1. ช่วยให้นักเรียน สงบลงและนิ่งมากขึ้นโดยให้กิจกรรมที่กระตุ้นความรู้สึกต่อกล้ามเนื้อ เอ็น และข้อ เช่น ให้อยากของหนัก ออกกำลังกายด้วยวิธีการต่าง ๆ ช่วยเช็ดโต๊ะ เก้าอี้ สะพายเป้ใส่สิ่งของหนัก ๆ และการสวมเสื้อที่มีลูกตุ้มถ่วงที่ชายเสื้อ
2. จัดกิจกรรมให้นักเรียน ได้รับความรู้สึกที่กล้ามเนื้อ เอ็น และข้อที่บริเวณปาก ให้เคี้ยวของเล่นที่ทำจากยางเหนียว ให้เคี้ยวอาหารที่เหนียว
3. จัดมุมห้องให้นักเรียน สามารถเข้าไปพักผ่อนเมื่อเกิดความตึงเครียด

4. ลดเสียงดังจากภายนอกห้องเรียน ลดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการมองเห็น เล่นเพลงบรรเลงดนตรีเบา ๆ ทำให้นักเรียน นิ่งขึ้นได้ สังเกตว่าช่วงเวลาใดของวันที่นักเรียน มักมีปัญหาขาดสมาธิในการเรียนแล้วจัดตารางเรียนให้เหมาะสม

5. หากนักเรียน มีปัญหาไวต่อการสัมผัสทางผิวหนัง ทำให้นักเรียน สวมเสื้อแขนยาวเพื่อหลีกเลี่ยงการสัมผัสโดยตรง

6. เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียน ไม่ยากและไม่ง่ายจนเกินไป เนื่องจากนักเรียน มักมีปัญหาไม่สามารถทำงานให้สำเร็จได้ในเวลาที่กำหนด

7. จัดให้กิจกรรมที่นักเรียน ทำอยู่ในบรรยากาศที่เงียบสงบสลับกับกิจกรรมที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว

8. กำหนดกฎระเบียบของห้องเรียนให้ชัดเจน อธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย

9. ชมเชยนักเรียนที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและแนะนำให้นักเรียนปฏิบัติตาม

10. นำกระบวนการปรับพฤติกรรมมาใช้กับนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (National Center for Learning Disabilities (NCLD), 2006)

1. ปรับสื่อการเรียนการสอนทางเลือกให้เหมาะสมกับความสามารถในการอ่านของนักเรียน โดยจัดทำเป็นรูปแบบไฟล์บันทึกเสียง จัดทำเป็นรูปแบบของหนังสือตัวขยาย ลดจำนวนคำต่อบรรทัดและจำนวนบรรทัดต่อหน้า กำหนดให้มีผู้อื่นอ่านให้ฟัง อธิบายให้ฟังแบบปากเปล่า

2. ปรับวิธีการนำเสนอผลงานของนักเรียน ได้แก่ ให้นักเรียนอธิบายเนื้อหาความเข้าใจให้ฟังแบบปากเปล่า ให้นักเรียนบอกคำตอบที่ต้องการเขียนให้ผู้อื่นเขียนคำตอบให้ ให้นักเรียน ใช้เครื่องบันทึกเสียงบันทึกคำตอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายเป็นไฟล์เสียง ให้พิมพ์คำตอบลงในคอมพิวเตอร์ อนุญาตให้นักเรียนเขียนคำตอบที่เลือกลงในกระดาษข้อสอบหรือใบงานโดยตรงแทนการคัดลอกลงสมุด

3. ปรับเวลาที่ใช้ในการทำงาน ได้แก่ ให้นักเรียนหยุดพักเป็นระยะ ๆ เพิ่มเวลาทำงานที่ได้รับมอบหมาย

4. ปรับสถานที่ ได้แก่ ให้นักเรียน เลือกนั่งทำงานบริเวณที่ต้องการ จัดสภาพแสงและเสียงให้เหมาะสม เลือกสถานที่ที่ไม่มีสิ่งรบกวนจากภายนอก จัดให้นักเรียน ทำงานหรือข้อสอบเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จัดการเรียนการสอนหรือให้ทำงานในห้องเสริมวิชาการ

5. ให้การกระตุ้นเตือนเมื่อนักเรียน ไม่สามารถจดจ่อกับงานที่ทำ ให้กำลังใจเมื่อเด็กสามารถทำงานได้สำเร็จ

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับนักเรียน ที่มีภาวะออทิสซึม (Gould & Sullivan, 1999)

1. สอนโดยใช้เทคนิคการสอนตัวต่อตัว (direction instruction)

2. สอนให้นักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนรู้จักวิธีการพูดคุยและมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน

3. สังเกตการณ์ร่วมกิจกรรมของนักเรียนทั่วไป ในชั้นเรียนแล้วสอนให้นักเรียนที่มีภาวะออทิสซึมทำเช่นเดียวกับเพื่อน ๆ หรือเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนโดยใช้แรงเสริมที่หลากหลายและเป็นสิ่งที่นักเรียนชอบ

4. ใช้การสื่อสารด้วยภาพหรือภาษามือเพื่อทำให้นักเรียน เข้าใจในสิ่งที่ต้องการให้ทำ ใช้ภาษาพูดที่สั้นกระชับและรัดกุม
5. ตอบสนองต่อความสามารถในการจัดการกับสิ่งเร้ารอบข้างของนักเรียน ในช่วงแรก ๆ ใช้การสอนแบบตัวต่อตัวแล้วค่อย ๆ เพิ่มการทำงานเป็นกลุ่ม
6. ใช้สรรพนามว่า “ฉัน” ในการพูดแทนที่การเรียกชื่อนักเรียน นักเรียน ที่มีปัญหาการพูดซ้ำ ๆ อย่างไร้ความหมาย (echolalia) จะสามารถพูดตามโดยใช้สรรพนามที่ถูกต้องแทนตนเอง และที่สุดจะสามารถพูดประโยคที่เกี่ยวกับตนเองได้
7. สังเกตพฤติกรรมนักเรียนว่าชอบทำกิจกรรมใดเป็นพิเศษ ชอบเล่นกับใคร และแสดงอาการอย่างไร หากนักเรียน ชอบเล่นหรือชอบทำอะไรเป็นพิเศษ พยายามใช้ข้อมูลที่ได้รับนี้กับกิจกรรมครั้งต่อไป
8. กำหนดตารางเวลาให้นักเรียน สงบนิ่งลง เช่น หากนักเรียน ชอบแกว่งชิงช้า เราอาจให้นักเรียน แกว่งชิงช้าก่อนทำกิจกรรมต่าง ๆ สักครู่หนึ่ง แน่ใจว่าได้ผลจริง หากไม่ได้ผลให้หยุด ให้แรงเสริมเชิงบวกเมื่อนักเรียน ให้ความร่วมมือ เมื่อนักเรียน รู้สึกตื้นглัว ใช้น้ำเสียงเบาและนุ่มนวลกับนักเรียน นำนักเรียน ไปในสภาพแวดล้อมที่เงียบ อาจให้นักเรียน ผ่อนคลาย นอนพักสักครู่หรือนั่งบนหมอนหรือฟังเพลงเบา ๆ
9. ในนักเรียน ที่มีความไวต่อประสาทสัมผัสต่อกลิ่นเนื้อ เอ็น และข้อ ลองใช้เสื้อที่ชายเสื้อมีการถ่วงลูกตุ้มไว้ให้มีน้ำหนัก ให้นอนแล้วห่มทับด้วยที่นอน นอนห่อตัวในผ้าห่ม สวมเสื้อตัวเล็กที่รัดลำตัว
10. ให้นักเรียนยืนทำกิจกรรมบางอย่าง การนั่งอาจทำให้เบื่อและหงุดหงิดง่าย
11. จัดตารางเวลาทำกิจกรรมที่ชัดเจนและต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด หากมีการเปลี่ยนแปลง ต้องแจ้งให้นักเรียน รู้ตัวล่วงหน้า
12. ใช้กระบวนการปรับพฤติกรรมควบคู่กับการเรียนการสอน
13. ขอรับบริการอื่นใดเพิ่มเติมเพื่อช่วยปรับพฤติกรรมหรือพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน เป็นการเฉพาะ เช่น บริการแก้ไขการพูด บริการกิจกรรมบำบัด บริการกายภาพบำบัด

หน่วยที่ 6

การจัดการพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียนรวม

การจัดชั้นเรียนรวมจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การควบคุมชั้นเรียนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภทมีการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป ซึ่งภาวะความบกพร่องบางอย่างอาจส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์หรือไม่สามารถแสดงพฤติกรรมที่ครูต้องการได้ โดยพฤติกรรมเหล่านั้นอาจรบกวนหรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ครูผู้สอนในชั้นเรียนรวมจึงจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภท เพื่อจัดการพฤติกรรมเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสมตามภาวะความบกพร่องของนักเรียนแต่ละคน (Sigafoos, Arthur, & O'Reilly 2003; Sartawi, AlMuhairy, & Abdat, 2011; O'Mea, 2013; Palawat, 2014; ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นานพน์, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561) สามารถอธิบายได้ ดังนี้

พฤติกรรมไม่พึงประสงค์

พฤติกรรม หมายถึง ลักษณะ ท่าทาง หรือการแสดงออกของสิ่งมีชีวิตที่กระทำเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอก สะท้อนความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ และอารมณ์ที่อยู่ภายใน ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และสามารถเปลี่ยนแปลงเมื่อได้เรียนรู้สิ่งใหม่ทดแทน (Sartawi, AlMuhairy, & Abdat, 2011; O'Mea, 2013; ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นานพน์, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

ภาวะของความบกพร่องเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแสดงพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ หรือบางครั้งเรียกว่า พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ซึ่งเกิดจากความบกพร่องที่ทำให้พวกเขาไม่สามารถสังเกตและวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง พฤติกรรมไม่พึงประสงค์เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการศึกษาและการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นอย่างมาก รวมถึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียนรวม เช่น ทำให้เกิดความล่าช้าในการเรียนรู้ทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมใหม่ ๆ รบกวนการเรียนการสอนในแต่ละวัน ลดทอนโอกาสในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นต้น (Palawat, 2014; ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นานพน์, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

การตัดสินใจว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ให้พิจารณาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรม ดังนี้ (ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นานพน์, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

1. เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น เช่น หยิกหรือกัดเพื่อน โขกศีรษะกับพื้น ทบตีเพื่อน
2. สร้างความเสียหายต่อข้าวของเครื่องใช้ เช่น ขว้างแก้วน้ำ ทบกระจก และฉีกสมุด
3. ขัดขวางการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่น เช่น ลุกออกจากเก้าอี้บ่อยครั้ง เป็นเหตุให้เพื่อนไม่มีสมาธิอยู่กับเรื่องที่ครูกำลังสอน เคาะโต๊ะหรือทำเสียงดังขณะเรียนหนังสือ ทำให้เพื่อนฟังครูไม่รู้เรื่อง หรือชวนเพื่อนคุยในคาบเรียน ทำให้เพื่อนหันเหความสนใจจากบทเรียนและไม่ตั้งใจฟังสิ่งที่ครูสอน

4. ขัดขวางการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นสุข เช่น เมื่อสนทนากับผู้อื่นแล้วยืนใกล้คู่สนทนามากเกินไป การแอบดูผู้อื่นเปลือยกาย หรือพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่คนในสังคมรังเกียจ เช่น แคะจมูกแล้วป้ายแก้ม รับประทานอาหารเสียงดังและหกเรี่ยราด

จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมไม่พึงประสงค์เหล่านี้มักสร้างความรำคาญและความยุ่งยากให้กับตัวนักเรียนเองและบุคคลรอบข้าง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และอยู่ร่วมในสังคมของนักเรียน ซึ่งพฤติกรรมบางอย่างที่สร้างปัญหาเพียงเล็กน้อย หากไม่ได้รับการแก้ไข อาจเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น และแก้ไขยากขึ้นเมื่อพฤติกรรมนั้นหยั่งรากลึกแล้ว ครูผู้สอนจึงต้องมีความรู้และทักษะในการจัดการพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เหล่านี้เพื่อสามารถให้การช่วยเหลือในการปรับหรือจัดการพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียนรวมได้ทันที

อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในการสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถบอกความต้องการ ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ต่าง ๆ โดยการสื่อสารด้วยภาษาพูดหรือภาษาท่าทางได้อย่างเหมาะสม ครูผู้สอนจึงสามารถทำความเข้าใจกับการสื่อสารเหล่านั้นด้วยการตีความและวิเคราะห์ความหมายของพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก การสังเกตและเรียนรู้พฤติกรรมของนักเรียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ครูผู้สอนเข้าใจพฤติกรรมที่นักเรียนแต่ละคนแสดงออกมา เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน การเลือกเนื้อหาและวิธีการสอน รวมถึงการให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกต้องเหมาะสม ลดอุปสรรคและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม (Sartawi, AlMuhairy, & Abdat, 2011; O'Mea, 2013; ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นานพน์, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

ความแตกต่างของการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) และการจัดการพฤติกรรม (Behavior Management)

การปรับพฤติกรรมและการจัดการพฤติกรรมล้วนเป็นวิธีที่ใช้ในการรับมือกับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ทั้งสิ้น แต่ทั้งสองวิธีมีความแตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ การปรับพฤติกรรมเป็นการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสมกว่าเพื่อทดแทนพฤติกรรมเดิม โดยไม่คำนึงถึงสาเหตุของพฤติกรรม เช่น การสอนให้นักเรียนที่มีภาวะออทิซึมชี้ภาพแก้วน้ำเมื่อต้องการเติมน้ำแทนการกรีดร้อง หรือการลงโทษโดยใช้เวลานอกเมื่อนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีพฤติกรรมก่อกวนเพื่อนในชั้นเรียนเมื่อให้ปฏิบัติงานที่มอบหมาย เป็นต้น ในขณะที่การจัดการพฤติกรรมเป็นการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นเพื่อมาทดแทนพฤติกรรมเดิม โดยมีการวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม (functions of behavior) และใช้การเสริมแรง การเพิกเฉย การใช้เวลานอก และการลงโทษอย่างมีหลักการเพื่อส่งเสริมการเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นานพน์, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

ข้อควรคำนึงถึงในการจัดการพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

ในการจัดการพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ มีสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเพื่อทำความเข้าใจเบื้องต้น ดังนี้ (ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นานพน์, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

1. พฤติกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพื่อสื่อสาร ดังนั้นบุคคลที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยการพูด หรือแสดงสีหน้า ท่าทาง แววตาได้ มักสื่อสารผ่านพฤติกรรมที่แสดงออก

2. พฤติกรรมเกิดขึ้นโดยมีเหตุผลเสมอ พฤติกรรมไม่พึงประสงค์มักเกิดโดยมีวัตถุประสงค์ข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้

- 1) เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ
- 2) เพื่อหลีกเลี่ยง สิ่งที่ไม่ต้องการ
- 3) เพื่อเรียกร้องความสนใจ
- 4) เพื่อหลีกเลี่ยงจากความสนใจ
- 5) เพื่อกระตุ้นประสาทการรับรู้
- 6) เพื่อหลีกเลี่ยงจากการกระตุ้นประสาทการรับรู้

3. พฤติกรรมเดียวกันอาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น การร้องไห้อาจเกิดได้จากความเจ็บ ความกลัว ความคับข้องใจ หรือความโกรธ

4. ต้องทำความเข้าใจและตีความพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่แสดงออกมา เพื่อหาสาเหตุว่านักเรียนแสดงพฤติกรรมด้วยวัตถุประสงค์อะไร

5. ควรจัดการพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ด้วยการให้ความช่วยเหลือแทนการลงโทษ

6. การจัดการพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ละพฤติกรรมจะเกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จมากกว่าการจัดการที่ละหลายพฤติกรรม

7. การจัดการพฤติกรรมต้องทำอย่างสม่ำเสมอและคงเส้นคงวา

8. การจัดการพฤติกรรมควรเลือกจัดการพฤติกรรมที่สามารถแก้ไขได้ง่ายก่อนที่จะจัดการกับพฤติกรรมที่แก้ไขได้ยาก

ในการเลือกพฤติกรรมเป้าหมาย ครูผู้สอนต้องพิจารณาว่าพฤติกรรมนั้นต้องเห็นได้ ชัดเจน วัดได้ และเป็นไปได้ และการตัดสินใจว่าพฤติกรรมใดควรจัดการก่อน อาจใช้เกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ (ยุติ วิริยางกูร, ภพรา นานั่ง, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

1. พฤติกรรมนั้นรุนแรงและเป็นอันตราย ต้องรีบแก้ไขทันที
2. พฤติกรรมนั้นสามารถแก้ไขได้ง่ายกว่า
3. พฤติกรรมนั้นก่อความรำคาญและรบกวนผู้อื่น

การให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมโดยใช้หน้าที่พฤติกรรมเป็นฐาน (Functional Behavior Intervention)

เมื่อเลือกพฤติกรรมเป้าหมายของนักเรียนได้แล้ว ครูหรือนักให้ความช่วยเหลือพฤติกรรมต้องดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินหน้าที่ของพฤติกรรม ประเมินและวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรมก่อนจะนำไปออกแบบการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพฤติกรรมเป้าหมายของนักเรียน ต้องดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลแวดล้อม เช่น ลักษณะของ

พฤติกรรม ช่วงเวลาในการเกิดพฤติกรรม สภาพแวดล้อมขณะเกิดพฤติกรรม รวมถึงเหตุการณ์ที่เกิดก่อนและหลังพฤติกรรม โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ตัวนักเรียนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การสังเกต การสังเกตเป็นการเก็บข้อมูลอีกทางหนึ่งนอกจากการสัมภาษณ์ โดยการสังเกตโดยตรงเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดของพฤติกรรมเพิ่มเติม ในการสังเกต ครูผู้สอนหรือนักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมอาจใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเพื่อวางแผนการสังเกต เช่น สถานที่ ระยะเวลา และช่วงเวลาในการเกิดพฤติกรรม การสังเกตช่วยให้ครูผู้สอนหรือนักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมได้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดก่อนพฤติกรรม (Antecedents: A) และสิ่งที่เกิดภายหลังพฤติกรรม (Consequences: C) ที่ชัดเจนมากขึ้น นำมาวิเคราะห์เพื่อเข้าใจหน้าที่และวัตถุประสงค์ของพฤติกรรมนั้น ๆ ก่อนนำมาออกแบบการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินและวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม (Functional Behavior Assessment)

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการจัดการแล้ว ต้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อให้ทราบหน้าที่ของพฤติกรรมนั้นๆ โดยต้องวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม (functions of behavior) และสภาพแวดล้อมของพฤติกรรม ประกอบด้วยสิ่งที่เกิดก่อนและหลังพฤติกรรม (antecedents and consequences) เพื่อครูผู้สอนจะได้เข้าใจและหาวิธีจัดการที่เหมาะสม Palawat, 2013; ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นานพ้ง, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

การประเมินพฤติกรรมเป็นกระบวนการประเมินโดยการสังเกตสภาพแวดล้อมที่เกิดพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อค้นหาสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ โดยอาจไม่ต้องสอบถามจากนักเรียนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอย่างมาก โดยเฉพาะกรณีนักเรียนที่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ (Palawat, 2013; Palawat, 2014; ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นานพ้ง, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561) โดยการประเมินพฤติกรรมไม่เพียงประสงค์ ครูต้องดำเนินการประเมิน 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ประเมินหน้าที่ของพฤติกรรม และ 2) ประเมินความสัมพันธ์ของการเกิดพฤติกรรมกับสภาพแวดล้อม

1. การประเมินหน้าที่ของพฤติกรรม

ในการประเมินหน้าที่ของพฤติกรรม ครูอาจพิจารณาเป้าหมายในการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ในการแสดงพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อให้ได้รับสิ่งของหรือกิจกรรมที่ต้องการหรือไม่
- 2) เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งของหรือกิจกรรมที่ไม่ต้องการหรือไม่
- 3) เพื่อให้ได้รับความสนใจของบุคคลใดหรือไม่
- 4) เพื่อหลีกเลี่ยงความสนใจของบุคคลใดหรือไม่
- 5) เพื่อกระตุ้นประสาทการรับรู้ใดหรือไม่
- 6) เพื่อหลีกเลี่ยงการกระตุ้นประสาทการรับรู้หรือบรรเทาความเจ็บปวดหรือความรู้สึกไม่สบายหรือไม่

2. การประเมินความสัมพันธ์การเกิดพฤติกรรมกับสภาพแวดล้อม

เมื่อครูทราบวัตถุประสงค์ของพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว ครูต้องประเมินความสัมพันธ์ของการเกิดพฤติกรรม โดยต้องวิเคราะห์สถานการณ์ก่อนและหลังเกิดพฤติกรรม โดยต้องเข้าใจองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) สิ่งที่เกิดก่อนพฤติกรรม (Antecedent หรือ A)
- 2) พฤติกรรมเป้าหมาย (Behavior หรือ B) ต้องวัดได้ ชัดเจน และสังเกตเห็นได้
- 3) ผลที่เกิดตามมาหลังแสดงพฤติกรรม (Consequence หรือ C)

ในการแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียน จะมีความสัมพันธ์ระหว่าง ABC ที่เมื่อครูทราบความสัมพันธ์ของ ABC ของพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว ครูจะสามารถพิจารณาการจัดการกับ A หรือ C เพื่อให้ได้ B ที่ต้องการ ตัวอย่างเช่น

อาทเป็นนักเรียนชายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เขามักด่าเพื่อนด้วยคำหยาบคายในขณะที่ทำกิจกรรมกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อนบางคนไม่พอใจบางคนหัวเราะชอบใจในสิ่งที่อาททำ คุณครูจึงส่งอาทไปพบครูฝ่ายปกครอง และอาทไม่ต้องทำงานที่ครูมอบหมาย

จากพฤติกรรมของอาทสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

พฤติกรรมเป้าหมาย (Behavior: B) คือ พฤติกรรมด่าเพื่อนด้วยคำหยาบคาย

สิ่งที่เกิดก่อนพฤติกรรม (Antecedent: A) คือ คุณครูให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์

สิ่งที่เกิดภายหลังพฤติกรรม (Consequences: C) คือ เพื่อนบางคนไม่พอใจ เพื่อนบางคนหัวเราะชอบใจ อาทถูกส่งไปพบครูฝ่ายปกครอง อาทไม่ต้องทำงานที่ครูมอบหมาย

ขั้นตอนที่ 4 การเลือกวิธีการให้ความช่วยเหลือโดยใช้หน้าที่ของพฤติกรรมเป็นฐาน

วิธีการให้ความช่วยเหลือเพื่อจัดการพฤติกรรมเป้าหมาย จำแนกได้ 3 วิธี ได้แก่

วิธีที่ 1 การสอนพฤติกรรมพึงประสงค์ทดแทน (teaching replacement behaviors)

วิธีที่ 2 การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย (adjust antecedent conditions)

วิธีที่ 3 การจัดการกับผลของพฤติกรรมที่ได้รับ (adjust the contingencies)

ก่อนที่จะพิจารณาเลือกใช่วิธีการช่วยเหลือในกระบวนการปรับพฤติกรรมโดยเน้นหน้าที่ของพฤติกรรมนั้น เราต้องระบุพฤติกรรมเป้าหมายที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน และเลือกพฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนแสดงออกให้ได้ก่อน หลังจากนั้นจึงพิจารณาข้อมูลประกอบด้านอื่นที่รวบรวมไว้เพื่อตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมทดแทนที่ระบุไว้ได้หรือไม่ ครูต้องสังเกตและเก็บข้อมูลว่านักเรียนเคยแสดงพฤติกรรมอันพึงประสงค์นั้นให้เห็นบ้างหรือไม่ หากไม่เคยครูควรวางแผนการสอนให้นักเรียนรู้จักแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นอย่างเหมาะสม

2. สภาพแวดล้อมที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมเป้าหมายนั้นส่งผลกระทบบหรือยั่วยุให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมเป้าหมายมากขึ้นหรือไม่ หากพบว่าห้องเรียน กิจกรรมประจำวัน การจัดอาคารสถานที่ กิจกรรมที่

นักเรียนร่วมปฏิบัติกับเพื่อนในชั้นนั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ออกมา เราควรเลือกวิธีการปรับสภาพแวดล้อมนั้นเพื่อช่วยลดพฤติกรรมเป้าหมายลง

ในการเลือกวิธีการหรือรูปแบบการช่วยเหลือหลังจากตอบคำถามข้างต้นได้แล้วจึงมาพิจารณาเทคนิควิธีการด้านอื่นต่อไป กล่าวคือ หากตอบคำถามข้อ 1 ว่า “ไม่” นั่นคือนักเรียนไม่สามารถแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ระบุไว้ในแผนได้หรือไม่เคยสังเกตเห็นนักเรียนปฏิบัติเช่นนั้นเลย ให้เลือกใช้รูปแบบการปรับพฤติกรรมรูปแบบที่ 1 คือการสอนพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ทดแทน หากตอบคำถามข้อที่ 2 ว่า “ไม่” นั้นหมายความว่าสิ่งแวดล้อมหรือเหตุการณ์ที่เกิดก่อนพฤติกรรมเป้าหมายนั้นไม่เหมาะสม ไม่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ได้เลย ควรเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบที่ 2 คือการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมเป้าหมายมากขึ้น

หากคำตอบของคำถามทั้งสองเป็น “ใช่” นั่นคือ นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ได้ หรือได้สังเกตเห็นพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นครั้งคราว รวมทั้งสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ที่รบกวนพฤติกรรมถือว่าเหมาะสมและมีได้ช่วยให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย เราจะเลือกใช้วิธีการในรูปแบบที่ 3 คือการจัดการกับผลสืบเนื่องของการแสดงพฤติกรรม อีกนัยหนึ่งคือการจัดการกับการให้และงดการเสริมแรงกับพฤติกรรมของนั่นเอง นอกจากนั้นหากคำตอบของคำถามทั้ง 2 ข้อคือ “ไม่” นักเรียนไม่สามารถแสดงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ได้และสภาพแวดล้อมเองก็มีส่วนกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหามากขึ้น ให้พิจารณาเลือกใช้การช่วยเหลือในรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 ควบคู่กันไป

เงื่อนไขสำคัญของการจัดการพฤติกรรม

1. การเสริมแรงเพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต้องทำทันที และจะมีพลังมากกว่าการเสริมแรงภายหลัง เพราะนักเรียนจะเชื่อมโยงตัวเสริมแรงกับพฤติกรรมได้ทันที
2. การจัดการพฤติกรรมอย่างคงเส้นคงวาและสม่ำเสมอจะเกิดประสิทธิภาพมากกว่า เพราะนักเรียนจะเรียนรู้และจดจำเงื่อนไขได้
3. ความร่วมมือของผู้ปกครองทำให้การจัดการพฤติกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. การเปลี่ยนสิ่งที่เกิดก่อนพฤติกรรม (A) เป็นผลดีต่อการจัดการพฤติกรรมมากกว่าการเปลี่ยนสิ่งที่เกิดหลังพฤติกรรม เพราะเป็นการป้องกันก่อนเกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์
5. การเสริมแรงมีผลดีมากกว่าการลงโทษ เพราะนอกจากทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่ดีแล้วยังทำให้นักเรียนมีความภูมิใจ รู้คุณค่าในตนเอง และเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่อย่างยั่งยืน (ยุวดี วิริยางกูร, ภาทรา นานั่ง, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีภาวะความบกพร่องที่เป็นต้นเหตุให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และเข้าสังคมของตนเอง รวมถึงอาจรบกวนการจัดการเรียนของครูและเพื่อนในชั้นเรียน และบางครั้งภาวะความบกพร่องอาจทำให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่สามารถแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจพฤติกรรมที่ไม่

พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภท เพื่อจัดการพฤติกรรมเหล่านั้นอย่างเหมาะสมและจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เทคนิคการจัดการพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียนรวม

นักเรียนในชั้นเรียนรวมมีความแตกต่างหลากหลายจำนวนมาก พฤติกรรมที่แสดงออกมาจึงมีความหลากหลายไปด้วย ครูผู้สอนไม่สามารถให้ความสำคัญเพียงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งเท่านั้น จึงจำเป็นต้องจัดการพฤติกรรมของนักเรียนทั้งชั้น เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียน ต่อไปนี้เป็นวิธีการจัดการพฤติกรรมในชั้นเรียนรวม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นาพนัง, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

1. การเสริมแรงพฤติกรรมที่ดี

เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดีครูผู้สอนควรให้การเสริมแรงเพื่อให้นักเรียนเกิดกำลังใจ และใช้ความพยายามในการแสดงพฤติกรรมที่ดีเป็นประจำ ในชั้นเรียนรวม ครูผู้สอนอาจต้องสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีโอกาสร่วมความสำเร็จบ้าง เพราะหากใช้เกณฑ์เดียวกับเพื่อนทั่วไป นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอาจไม่มีโอกาสบรรลุความคาดหวังที่ครูผู้สอนตั้งไว้ เช่น ทำงานเสร็จในเวลา นั่งนิ่งเพื่อฟังการสอนของครู เมื่อนักเรียนมีแนวโน้มทำได้ไม่เท่าเพื่อน ครูผู้สอนอาจปรับลดปริมาณงาน หรือให้ทำหน้าที่อื่น เช่น ช่วยหยิบของ ช่วยแจกอุปกรณ์ เป็นต้น ในการเสริมแรง ครูผู้สอนอาจให้เป็นรางวัลหรือคำชมเชย ให้คะแนนเด็กดี ติดชื่อบนบอร์ดนักเรียนดีเด่น หรือมอบใบประกาศ เป็นต้น ในกรณีนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ครูผู้สอนอาจต้องสังเกตและเลือกสิ่งทีมนักเรียนชอบเป็นการเสริมแรง

2. การเพิกเฉยหรือถอนตัวเสริมแรงจากพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ซึ่งครูผู้สอนวิเคราะห์แล้วว่า การแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้องความสนใจจากครูหรือเพื่อน หรือให้ได้สิ่งของหรือกิจกรรมที่ชอบ ครูผู้สอนต้องลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ โดยการเพิกเฉยต่อพฤติกรรมนั้น เพื่อให้นักเรียนรู้ว่าถึงแสดงพฤติกรรมนั้น ก็จะได้สิ่งที่ต้องการ ในขณะเดียวกันครูผู้สอนต้องสอนและเสริมแรงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ไปพร้อมกันในการเพิกเฉยต่อพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของครูผู้สอนอาจไม่ได้ผลหากเพื่อนร่วมชั้นเรียนตอบสนองต่อพฤติกรรมไม่พึงประสงค์นั้น ครูผู้สอนจึงต้องทำความเข้าใจกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนด้วย

3. การให้สัญญาณเตือน

ในบางครั้งครูผู้สอนต้องมีการลงโทษเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ แต่ก่อนที่จะลงโทษ ครูผู้สอนอาจใช้สัญญาณเตือนให้นักเรียนทราบว่า พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นไม่เหมาะสม ต้องหยุดแสดงพฤติกรรมนั้น ซึ่งครูผู้สอนต้องทำข้อตกลงกับนักเรียนว่าจะมีสัญญาณเตือนเป็นอะไร และเตือนกี่ครั้งก่อนการลงโทษ และสัญญาณนั้นต้องเป็นสิ่งที่นักเรียนรับรู้ได้ สัญญาณเตือนอย่างหนึ่งที่ใช้ได้ผลคือการควบคุมระยะใกล้ (Proximity Control) คือการให้นักเรียนอยู่ใกล้ชิดครูผู้สอน เพราะการอยู่ใกล้ชิดครูผู้สอนทำให้นักเรียนควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ มีแนวโน้มจดจ่อกับงานหรือกิจกรรมที่ครูผู้สอนมอบหมายได้ดีขึ้นสามารถใช้เมื่อนักเรียนเริ่มหรือก่อนแสดงพฤติกรรม เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

แต่การควบคุมต้องทำอย่างเป็นธรรมชาติไม่เปิดเผย และไม่ใช้การประจาน เพื่อป้องกันการรู้สึกอับอายเพื่อนในชั้นเรียน

4. การลงโทษเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

เมื่อใช้สัญญาณเตือนแล้ว นักเรียนยังไม่หยุดแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ครูผู้สอนจึงอาจต้องใช้การลงโทษ การลงโทษคือการให้สิ่งที่ไม่ชอบหรือไม่ต้องการเมื่อแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ซึ่งมี 2 วิธี คือ การลงโทษด้วยวาจา คือ การตำหนิ ว่ากล่าว โดยต้องใช้ร่วมกับสีหน้า แววตา และการใช้คำพูดสั้นๆ จะมีประสิทธิภาพมากกว่าการบ่นว่ายาวๆ และไม่ใช้กับพฤติกรรมที่เรียกร้องความสนใจ โดยต้องมั่นใจว่าการลงโทษทำให้พฤติกรรมลดลงจริง เช่น การว่ากล่าวหรือการตีอาจเป็นการลงโทษสำหรับเด็กคนหนึ่ง แต่เป็นการเสริมแรงสำหรับเด็กที่ต้องการความสนใจเพราะการตีหมายถึงครูกำลังให้ความสนใจก็ได้ นอกจากนี้วิธีการลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ครูผู้สอนอาจทำการเสริมแรงเพื่อลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้ เช่น การเสริมแรงพฤติกรรมตรงข้าม การเสริมแรงพฤติกรรมอื่น หรือการเสริมแรงเพื่อให้พฤติกรรมเป้าหมายอยู่ในระดับที่พึงประสงค์ การยึดสิ่งที่ชอบ การดึงออกจากกิจกรรมที่ชอบหรือ Time out เป็นต้น และนอกจากการจัดชั้นเรียนและการจัดการพฤติกรรมในชั้นเรียนที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในชั้นเรียนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วยังมีการส่งเสริมและสนับสนุนจาก ส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป (ยุวดี วิริยางกูร, ภพรา นาพนัง, และวนิดา สีนเบญจพงศ์, 2561)

กล่าวโดยสรุปคือ การจัดการพฤติกรรมเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับครูผู้สอนในชั้นเรียนรวม ในชั้นเรียนรวมที่มีนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรวมอยู่ด้วยมักจะประสบกับการแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียน หากครูผู้สอนไม่รู้จักรจัดการพฤติกรรมเหล่านั้น จะส่งผลให้ครูผู้สอนไม่สามารถจัดการชั้นเรียนได้ เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น ครูผู้สอนต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมและการจัดการพฤติกรรมอย่างเหมาะสม เรียนรู้การหาสาเหตุของพฤติกรรม เพื่อจะได้แก้ปัญหาพฤติกรรมที่ต้นเหตุ ทำให้สามารถแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน เมื่อปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้รับการแก้ไขแล้ว การจัดการเรียนการสอนชั้นเรียนรวมจึงจะประสบความสำเร็จ นักเรียนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

กรณีศึกษาการประเมินและวางแผนการให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรม

กรณีศึกษาที่ 1

กรณีศึกษานี้เป็นตัวอย่างการให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมโดยใช้หน้าที่ของพฤติกรรมเป็นฐานทั้งกระบวนการ และใช้การจัดการพฤติกรรมวิธีที่ 1

จอมเป็นเด็กชายอายุ 7 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เขาเรียนรวมกับเพื่อนในชั้นเรียนตลอดทั้งวัน ทุกคนในชั้นเรียนต้องเปลี่ยนห้องเรียนสำหรับวิชาศิลปะ ดนตรี และห้องสมุด ในชั้นเรียนมีนักเรียนทั้งหมด 23 คน โดยมีนักเรียนชายและนักเรียนหญิงจำนวนเท่า ๆ กัน จอมไม่เคยมีประวัติเกี่ยวกับปัญหาด้านพฤติกรรมมาก่อน

การสัมภาษณ์ครู

คุณครูของจอมระบุว่า จอมมีพฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมาย เขาไม่สามารถทำงานที่มอบหมายให้สำเร็จได้เพราะเขาไม่ใส่ใจฟังเมื่อคุณครูอธิบายงาน เขามักวาดภาพและระบายสีในขณะที่เพื่อน ๆ ฟังคุณครูอธิบาย เพื่อจัดการพฤติกรรมนี้ คุณครูพูดคุยกับจอมและให้เขาทำงานที่ยังค้างอยู่ในช่วงพักและนำสิ่งของต่าง ๆ ที่เขาเล่นออกไป คุณครูหงุดหงิดกับการวาดรูปเล่นในสมุดงานของจอมมาก จึงได้ยึดสมุดงานเพื่อหยุดไม่ให้เขาวาด คุณครูกล่าวว่า จอมไม่เคยทำงานที่คุณครูมอบหมาย จอมสนุกสนานเมื่อมีการอ่านนิทานในชั้นเรียน คุณครูได้บันทึกไว้ว่า จอมให้ความสนใจกับนิทานมากและมักมีการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่ฟังอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งในช่วงเล่านิทาน จอมจะไม่มีปัญหาพฤติกรรมวาดรูปเล่น แต่จะเกิดบ่อยครั้งขณะที่คุณครูอธิบายงานหรือให้ทำงานอิสระ คุณครูไม่เข้าใจว่าเหตุใดจอมจึงแสดงพฤติกรรม และไม่สังเกตว่าพฤติกรรมของจอมเกิดบ่อยขึ้นเมื่อมีการปรากฏตัวของเพื่อนหรือผู้ใหญ่ในระหว่างการเรียนรู้การสอนเฉพาะรายวิชา คุณครูสงสัยว่าจอมชอบวาดรูปเพราะง่ายกว่าการทำงานที่ได้รับมอบหมายใช่หรือไม่ คุณครูอธิบายเพิ่มเติมว่าจอมชอบกิจกรรมระบายสี วาดภาพ คอมพิวเตอร์ และเล่านิทาน

คุณครูตั้งข้อสงสัยว่า ปัญหาพฤติกรรมของจอมอาจเกิดจากการขาดสมาธิ แต่ทั้งบุคลากรในโรงเรียนและพ่อแม่ของจอมไม่เคยสำรวจความผิดปกตินี้ หลังจากหารือกับบุคลากรในโรงเรียนและสอบถามแม่ของจอมทางโทรศัพท์พบว่า จอมไม่เคยได้รับยา ไม่มีอาการแพ้ และไม่มีอาการที่เกิดจากการใช้ยาเป็นเวลานานที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมาย

การสัมภาษณ์นักเรียน

เมื่อถามว่า จอมรู้สึกอย่างไรกับชั้นเรียนของเขา เขาตอบว่า เขาไม่ชอบโรงเรียน ถึงแม้เขาจะชอบการระบายสีและฟังนิทาน แต่เขาไม่ชอบทำกิจกรรมอื่น เขารู้สึกว่าเพื่อนคนอื่นไม่ชอบเขา เขาจึงไม่อยากทำกิจกรรมกับเพื่อน ๆ และเหตุที่เขาไม่ทำงานที่คุณครูมอบหมายเพราะงานเหล่านั้นยากเกินไป จอมไม่รู้ว่าเกิดปัญหาอะไรกับการวาดรูปของเขาเพราะการวาดรูปสนุกกว่ากิจกรรมอื่นที่คุณครูต้องการให้ทำ เมื่อถามว่าจอมรู้สึกอย่างไรเมื่อได้คะแนนไม่ดี เขาเพียงยกไหล่และกล่าวว่าเขาแค่ไม่รู้สิ่งเหล่านั้น

คำอธิบายพฤติกรรม

ข้อมูลที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์คุณครูพบว่า พฤติกรรมเป้าหมายของจอมคือ พฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมาย และมีพฤติกรรมการวาดรูปและเล่นวัสดุต่าง ๆ ขณะที่คุณครูอธิบายงานหรือให้ทำงานอิสระ พฤติกรรมที่พึงประสงค์คือพฤติกรรมทำงานที่มอบหมายจนสำเร็จ หรือหากเจาะจงไปกว่านั้น คือจอมต้องสงบเมื่อครูอธิบายงานที่มอบหมาย และใส่ใจทำงานจนสำเร็จ

ข้อมูลจากการสังเกต

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล A-B-C ใช้การสังเกตจอมในชั้นเรียน 2 ช่วงเวลา คือ ระยะเวลา 40 นาทีในเวลาของการอ่าน และระยะ 16 นาทีในช่วงของการทดสอบ ในการสังเกตมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบุสิ่งที่เกิดก่อน (antecedents หรือ A) และสิ่งที่เกิดภายหลัง (consequences หรือ C) พฤติกรรมเพิกเฉยต่องานของจอมตลอดการสังเกต พบพฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมาย 7 ครั้ง ซึ่งระยะการเกิดจะสั้นยาวต่างกันไป ถึงแม้จะมีพฤติกรรมเหล่านี้สั้น ๆ ระหว่างกิจกรรมฟังนิทาน และยาวนานกว่าเมื่อสังเกตในขณะทำกิจกรรมการทดสอบ จอมแสดงพฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมายทันทีเมื่อมีสิ่งเกิดก่อนพฤติกรรม (A) แตกต่างกันไป เช่น เมื่อคุณครูอธิบายงานให้นักเรียนทั้งชั้น และเมื่อจอมต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายล่าช้าที่โต๊ะของเขา และทุกครั้งพฤติกรรมเกิดขึ้น สิ่งที่เกิดตามมา (C) คือ เขาไม่ทำงานที่ได้รับมอบหมาย และสิ่งที่เกิดภายหลังพฤติกรรมครั้งหนึ่งคือ คุณครูเดินมาที่โต๊ะของเขาและอธิบายงานให้เขาตัวต่อตัว

การตรวจสอบหน้าที่ของพฤติกรรม

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตที่รวบรวมได้มาพิจารณาร่วมกับคำถามตรวจสอบหน้าที่พฤติกรรม 6 ข้อ ซึ่งอธิบายได้ว่า พฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมายของจอมทำหน้าที่ ดังนี้

1. เพื่อให้ได้รับความสนใจหรือไม่ ไม่ พฤติกรรมของจอมไม่มีผลต่อความสนใจของเพื่อนหรือผู้ใหญ่ ถึงแม้จากการสังเกตจะพบพฤติกรรม 1 ครั้ง แต่ไม่ใช่รูปแบบของพฤติกรรม
2. เพื่อหลีกเลี่ยงจากความสนใจหรือไม่ ไม่ ข้อมูลที่รวบรวมได้ไม่แสดงความสนใจทางสังคมใดที่เกิดก่อนพฤติกรรม
3. เพื่อให้ได้สิ่งของหรือกิจกรรมหรือไม่ ใช่ ทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตยืนยันว่า พฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมายของจอม ทำให้เขาได้ทำกิจกรรมที่เขาต้องการ
4. เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งของหรือกิจกรรมหรือไม่ ใช่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตยืนยันว่า พฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมายของจอมเกิดขึ้นเป็นประจำหลังจากคุณครูสั่งงาน และพฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมายของเขาทำให้เขาหลุดพ้นจากกิจกรรมเหล่านั้น
5. เพื่อกระตุ้นประสาทการรับรู้หรือไม่ ไม่ ไม่มีข้อมูลใดแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมายของจอมทำเพื่อกระตุ้นประสาทการรับรู้ของเขา
6. เพื่อหลีกเลี่ยงการกระตุ้นประสาทการรับรู้หรือไม่ ไม่ ไม่มีข้อมูลใดแสดงให้เห็นว่าจอมแสดงพฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมายเพื่อหลีกเลี่ยงการได้รับการกระตุ้นทางสภาพแวดล้อม และไม่มีหลักฐานทางการแพทย์ที่เป็นเหตุให้จอมแสดงพฤติกรรมที่ช่วยให้เขาหลุดพ้นจากความเจ็บปวดหรือรู้สึกไม่สบาย

จากการพิจารณาข้อมูลเพื่อตรวจสอบหน้าที่ของพฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มอบหมายของจอมสรุปได้ว่า “เมื่อนำเสนอกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน จอมจะแสดงพฤติกรรมเพิกเฉยต่องาน

ที่มอบหมาย (เช่น ระบายสี วาดรูป และเล่นวัสดุต่าง ๆ) เพื่อให้ได้รับกิจกรรมที่ชื่นชอบและหลีกเลี่ยงจากงานที่คุณครูมอบหมาย”

หมายเหตุ: ในกรณีนี้ นักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมระบุหน้าที่ของพฤติกรรมเป้าหมายไว้ 2 อย่าง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการออกแบบการช่วยเหลือโดยใช้หน้าที่ของพฤติกรรมเป็นฐาน หากระบุเฉพาะการเสริมแรงทางลบผู้บำบัดอาจพลาดการเสริมแรงทางบวกที่สำคัญและอาจเลือกใช้เพียงการเสริมแรงที่ได้ประสิทธิภาพน้อยกว่า การไม่มีข้อมูลเพิ่มเติม นักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมอาจใช้เพียงคำชมเชยในการเสริมพฤติกรรมทำงานที่มอบหมายของจอมเพราะขาดตัวเลือกที่ดีกว่า แต่การใช้คำถามเพื่อตรวจสอบหน้าที่ของพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่า การแสดงพฤติกรรมเพื่อได้มาซึ่งกิจกรรมที่ชื่นชอบเป็นแรงเสริมที่มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับพฤติกรรมทำงานที่มอบหมาย

การออกแบบการให้ความช่วยเหลือโดยใช้หน้าที่ของพฤติกรรมเป็นฐาน

ในการเลือกวิธีช่วยเหลือจะใช้คำถาม ดังนี้

- จอมแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์ได้หรือไม่
- สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมเป้าหมายของจอมหรือไม่

ซึ่งการเลือกวิธีช่วยเหลือจะเกี่ยวข้องกับคำถามทั้งสองนี้

คำถามที่ 1 พิจารณาพฤติกรรมพึงประสงค์โดยการถามคำถาม (1) จอมสามารถสบตาคุณครูในขณะที่คุณครูอธิบายงานหรือไม่ และ (2) จอมสามารถทำงานได้สำเร็จหรือไม่

จากข้อมูลในการสัมภาษณ์พบว่า จอมมีการสบตาคุณครูในขณะที่มีการเรียนการสอนเมื่อเขาค้นหาแรงเสริมที่เขาต้องการ เช่น ในขณะที่คุณครูอธิบายกิจกรรมในช่วงเวลาเล่นิทาน

ส่วนคำถามที่ว่าจอมสามารถทำงานที่มอบหมายสำเร็จได้หรือไม่นั้น ไม่พบข้อมูล ถึงแม้ว่าคุณครูรายงาน ว่า จอมมีผลการเรียนต่ำกว่าระดับที่เขาเรียนอยู่ แต่เพื่อยืนยันข้อมูลนี้ จึงให้จอมทำงานเพื่อวัดระดับผลการเรียนตามหลักสูตร โดยตรวจสอบว่าจอมมีระดับการเรียนรู้ต่ำกว่าเพื่อนในระดับเดียวกันและไม่สามารถทำงานที่มอบหมายได้สำเร็จ ปรากฏว่า จอมแสดงพฤติกรรมสบตาคุณครู แต่ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมทำงานที่มอบหมายสำเร็จได้

ต่อไปพิจารณาคำถามที่ 2 สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมเป้าหมายหรือไม่ ทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตแสดงว่า การจัดชั้นเรียนประกอบด้วยกิจกรรมประจำวัน การจัดห้องเรียน กฎระเบียบ และวิธีการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมพฤติกรรมพึงประสงค์ของจอม คำถามที่ 2 จึงตอบว่า ใช่

จากคำตอบทั้ง 2 คำถาม สรุปวิธีการช่วยเหลือได้ ดังนี้

เลือกใช้การให้ความช่วยเหลือวิธีที่ 1 โดยสอนพฤติกรรมพึงประสงค์ในรูปแบบที่เหมาะสมทดแทน โดย (1) ปรับเงื่อนไข A หรือ สิ่งที่เกิดก่อนพฤติกรรม เพื่อให้จอมทำงานที่มอบหมาย และ (2) ให้แรงเสริมทางบวก

เมื่อจอมทำงานสำเร็จ และ (3) นำแรงเสริมทางบวกออกเมื่อจอมแสดงพฤติกรรมเพิกเฉยต่องานที่มีอบหมาย อีกทางหนึ่งคือ จอมจะทำงานที่มีอบหมายสำเร็จเมื่องานเหมาะสมไม่ยากเกินระดับความสามารถของเขา และ ได้รับการเตือนว่าหากทำงานสำเร็จเขาจะได้ทำกิจกรรมที่ชื่นชอบ เช่น การวาดรูป

องค์ประกอบที่ 1 ปรับเงื่อนไขสิ่งที่เกิดก่อนพฤติกรรม การปรับสิ่งที่เกิดก่อนพฤติกรรมช่วยให้จอมแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์ได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) คุณครูอธิบายงานให้จอมตัวต่อตัวและถามคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจ (2) ครูการศึกษาพิเศษช่วยคุณครูปรับงานให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของจอม และ (3) คุณครูสอนเพิ่มเติมให้แก่จอมและตรวจสอบการทำงานของจอมทุก 3-5 นาทีเพื่อดูว่าเขาต้องการการช่วยเหลือเพิ่มเติมหรือไม่

องค์ประกอบที่ 2 ให้แรงเสริมทางบวกเพื่อเพิ่มพฤติกรรมพึงประสงค์ องค์ประกอบที่ 2 ของการช่วยเหลือต้องการปรับสิ่งเกิดภายหลังพฤติกรรมที่ทำให้แน่ใจว่า พฤติกรรมพึงประสงค์ถูกเสริมแรงในทางบวก องค์ประกอบนี้มีหลายรูปแบบ คุณครูเสริมแรงให้จอมด้วยคำพูดเมื่อจอมทบทวนคำสั่งงานที่มีอบหมายได้ถูกต้อง และเตือนให้จอมทราบถึงสิ่งเสริมแรงที่จอมจะได้รับเมื่อเขาทำงานเสร็จเรียบร้อย คุณครูอาจทำสัญญาการให้สิ่งเสริมแรงกับจอม ข้อตกลงนี้จะช่วยให้คุณครูสามารถเห็นการทำงานที่สำเร็จของจอม โดยทุกหนี่งนาทีที่จอมทำงานสำเร็จเขาจะได้รับเบี้ยพลาสติกหนึ่งอันในกล่องใส่ที่อยู่บนโต๊ะของคุณครู ซึ่งเบี้ยที่สะสมสามารถเปลี่ยนเป็นเวลาที่จอมจะทำงานที่ตนเองชอบได้ เช่น การวาดรูป การระบายสี รวมทั้งคุณครูจะให้คำชมกับจอมในขณะที่ใส่เบี้ยพลาสติกในกล่องใส่เมื่อจอมทำงานสำเร็จแต่ละครั้งด้วย

องค์ประกอบที่ 3 ทำให้พฤติกรรมเป้าหมายหมดไป องค์ประกอบที่ 3 ของการช่วยเหลือต้องการการทำให้เกิดกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของพฤติกรรมเป้าหมายนั้นหมดไป

ซึ่งหมายความว่า จอมจะไม่ได้รับอนุญาตให้หลีกเลี่ยงงานที่มีอบหมายในชั้นเรียนและทำสิ่งที่เขาชื่นชอบ คุณครูไม่ควรตั้งต่าว่าจอมที่เขาเพิกเฉยต่องานที่มีอบหมายหรือทำให้เขาเข้าร่วมการสนทนาหรือกิจกรรมที่ช่วยให้เขาหลีกเลี่ยงจากการทำงานที่มีอบหมายให้สำเร็จ แต่คุณครูต้องเตือนให้จอมทราบถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่อทำงานสำเร็จ และถามจอมว่าต้องการความช่วยเหลืออะไรในการทำงานหรือไม่

กรณีศึกษาที่ 2

กรณีศึกษานี้เป็นตัวอย่างกระบวนการให้ความช่วยเหลือทางพฤติกรรมโดยใช้หน้าที่ของพฤติกรรมเป็นฐาน ซึ่งเลือกใช้การให้ความช่วยเหลือวิธีที่ 2 การปรับสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมเป้าหมาย ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

จุนเป็นนักเรียนหญิงอายุ 15 ปี เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เมื่อเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เธอสอบตกทุกวิชา จึงต้องเรียนใหม่ทั้งหมดในปีนั้น เธอเรียนโดยใช้หลักสูตรทั่วไป แต่เข้าเรียนในชั้นเรียนกลุ่มย่อย โดยมีทีมคุณครูและผู้เชี่ยวชาญทางการเรียนรู้ให้การช่วยเหลือ

การสัมภาษณ์คุณครู

การสัมภาษณ์คุณครูของจูน 2 คน คือ คุณครูสอนคณิตศาสตร์และคุณครูสอนสังคมศึกษา พบว่าทั้งสองท่านมีความกังวลเกี่ยวกับพฤติกรรมหยาบคายและการออกจากห้องเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาตเมื่อไม่พอใจของจูน คุณครูสอนคณิตศาสตร์ให้ข้อมูลว่าจูนมักทำตลกขบขันกับเพื่อนในชั้นเรียน ในทันทีที่เพื่อนแสดงความคิดเห็นโดยตรงต่อจูน จูนจะต่อว่าเพื่อนคนนั้นด้วยถ้อยคำที่หยาบคายและออกจากห้องเรียนไป

คุณครูทั้งสองท่านรายงานว่าการเกิดขึ้นเฉพาะเวลา ส่วนใหญ่เป็นช่วงเปลี่ยนกิจกรรม เช่น การย้ายจากที่นั่งประจำไปทำกิจกรรมกลุ่ม คุณครูเห็นพ้องกันว่า หากให้เลือกได้ จูนชอบที่จะทำงานลำพังมากกว่าและเพื่อน ๆ ไม่เคยเลือกจูนเมื่อต้องจับคู่ทำงาน แม้พฤติกรรมนี้เกิดขึ้นบ่อยในวิชาคณิตศาสตร์และสังคมศึกษา แต่พบได้น้อยกว่าเมื่อจูนต้องปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนระหว่างการเรียนวิชาภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ ทั้งที่เป็นเพื่อนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน คุณครูสอนภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์รายงานว่าจูนมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับเพื่อนตลอดเวลา และร้องขอ “พื้นที่” เมื่อรู้สึกโกรธ ซึ่งคุณครูทั้งสองท่านก็อนุญาตให้จูนออกจากห้องเรียนเพื่อพูดคุยกับ..... เวลาที่จูนไม่พอใจมักเป็นเวลาที่ให้เธอทำงานที่เธอไม่ชอบ

คุณครูสอนคณิตศาสตร์และสังคมศึกษารายงานว่า จูนมีผลการเรียนที่ไม่คงที่ บางวันจูนทำงานที่มอบหมายสำเร็จได้อย่างง่ายดาย บางวันก็ต่อต้านไม่ทำงานใด ๆ เลย เมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ จูนบอกคุณครูสอนคณิตศาสตร์ว่าเธอไม่ใส่ใจและต้องการไปเรียนโรงเรียนเอกชน

คุณครูทั้งสองทราบว่า จูนไม่ผ่านการเรียนทุกวิชาในปีแรกของระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและกำลังเรียนซ้ำรายวิชาเหล่านั้นใหม่ในปีนี้ และกำลังจะผ่าน แต่กังวลว่าพฤติกรรมของจูนอาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของเธอในชั้นเรียนทั่วไปในอนาคตได้

การสัมภาษณ์นักเรียน

จูนเล่าว่า เพื่อนนักเรียนชายในชั้นเรียนของเธอมักบกรวนและทำให้เธอต้องการชกต่อยพวกเขา รวมทั้งพบว่าการทำงานร่วมกับนักเรียนคนอื่นเป็นเรื่องน่ารำคาญและเธอต้องการทำงานตามลำพังมากกว่า จูนอธิบายเพิ่มเติมว่าไม่มีวิชาไหนเลยที่ยากสำหรับเธอ แต่เธอไม่ชอบบางวิชาเท่านั้นโดยเฉพาะคณิตศาสตร์และสังคมศึกษา จูนบอกว่าเมื่อเธอรู้สึกโกรธหรือรำคาญเพื่อนในชั้นเรียน เธอจะตะคอกใส่พวกเขาและออกจากห้องเรียนไป จูนยืนยันว่าไม่มีใครสังเกตเวลาที่เธอกำลังทำสิ่งที่คาดหวัง และคนเดียวที่พูดดีกับเธอคือผู้เชี่ยวชาญทางการเรียนรู้ของเธอ

คำอธิบายพฤติกรรม

จากข้อมูลการสัมภาษณ์คุณครูและนักเรียน นักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมระบุพฤติกรรมเป้าหมายของจูนคือพฤติกรรมก่อกวน (Disruptive Behavior) ที่ประกอบด้วย การออกนอกห้องเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต ชกต่อยหรือทำลายข้าวของ และการใช้ถ้อยคำที่หยาบคายกับเพื่อน ๆ พฤติกรรมพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดทดแทนคือพฤติกรรมการให้ความร่วมมือกับผู้อื่น (cooperative Behavior) ซึ่งประกอบด้วย การขออนุญาตคุณครูก่อนออกนอกพื้นที่เมื่อรู้สึกโกรธหรือไม่พอใจ การใช้คำพูดแสดงความไม่พอใจเมื่อโกรธ และการเพิกเฉยต่อความคิดเห็นทางลบของเพื่อน

หมายเหตุ: พฤติกรรมการให้ความร่วมมือกับผู้อื่น (cooperative Behavior) เป็นคำที่ใช้อธิบายพฤติกรรมพึงประสงค์ มากกว่าอธิบายกลุ่มของพฤติกรรมไม่ก่อวน แนะนำให้เลือกใช้คำเพื่อแสดงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกมากกว่าคำที่แสดงพฤติกรรมเป้าหมายที่หายไป

ข้อมูลจากการสังเกต

ในการรวบรวมข้อมูล A-B-C ได้ใช้การสังเกตอย่างเป็นทางการ 2 รูปแบบ แบบที่หนึ่งเป็นการสังเกต 75 นาทีในระหว่างการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยเป็นการสอนของคุณครู 10 นาที กิจกรรมอิสระ 15 นาที และกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วม 50 นาที โดยนักเรียนจะทำกิจกรรมในกลุ่มย่อยเพื่อสร้างหอคอยโดยใช้หลอดมาสเมลโลว์ และเทปกาวยาว เลือกที่จะไม่ร่วมกิจกรรมกลุ่มแต่ทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ของเธอแทน

ระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วม 50 นาที นักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมสังเกตเห็นจนแสดงพฤติกรรมก่อวน 3 ครั้ง พฤติกรรมหนึ่งครั้งเกิดขึ้นที่เมื่อคุณครูแจ้งให้นักเรียนทำงานร่วมกัน อีกครั้งเมื่อนักเรียนกำลังยุ่งอยู่กับการเลือกเพื่อนที่จะทำงานร่วมกัน และอีกครั้งหนึ่งเมื่อเพื่อนนักเรียนคนหนึ่งกระซิบแสดงความเห็นและหัวเราะก๊ากกเกี่ยวกับงานของจน เหตุการณ์จบลงด้วยการที่จนได้รับอนุญาตให้ออกจากห้องเรียนเพื่อไปคุยกับผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ของเธอ คุณครูไม่ได้ขอร้องให้จนทำงานให้เสร็จหรือไม่ตัดคะแนนเธอหากงานไม่เสร็จ

การสังเกตที่สองมีความยาว 30 นาทีในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยมีคุณครูเข้ามาสอนแทนในวันนั้น พฤติกรรมก่อวนของจนเกิดขึ้น 1 ครั้ง โดยทันทีที่คุณครูที่เข้ามาสอนแทนให้จนเก็บโทรศัพท์มือถือของเธอไว้ในกระเป๋า จนเริ่มปฏิเสธและแสดงท่าทางไม่พอใจและสบถคำหยาบให้คุณครูและเดินออกจากห้องเรียนไป สิ่งที่เกิดตามมาภายหลังพฤติกรรม (Consequence) ได้แก่

- (1) คุณครูที่เข้ามาสอนแทนส่งจนไปสำนักงานของโรงเรียน
- (2) ผู้ช่วยครูใหญ่ส่งจนต่อไปพบผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ของเธอเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- (3) จนถูกพักการเรียน 1 วัน และ
- (4) จนไม่ต้องส่งงานที่ค้าง

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ช่วยให้นักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมจัดเวลาเข้าสังเกตได้ตรงกับวิชาที่พบพฤติกรรมเป้าหมาย นอกจากนี้ข้อมูลจากการสังเกตช่วยให้เห็นช่วงเวลาและสถานการณ์ก่อนเกิดพฤติกรรม (antecedents) ในชั้นเรียนที่ชัดเจนขึ้น

การตรวจสอบหน้าที่ของพฤติกรรม

นักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมใช้คำถามตรวจสอบหน้าที่ของพฤติกรรมสะท้อนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกต

1. เพื่อให้ได้รับความสนใจหรือไม่ ใช่ ในการสัมภาษณ์ จนบอกว่าผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้เป็นคนของเธอไว้วางใจ และจากการสังเกตทั้งสองครั้งพบว่า พฤติกรรมก่อวนของจนทำให้เธอได้พบผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ของเธอ

2. เพื่อหลีกเลี่ยงจากความสนใจหรือไม่ ใช่ จากการสัมภาษณ์คุณครูและนักเรียนแสดงให้เห็นว่าจนพยายามหาสถานการณ์ที่ทำให้เธอแยกตัวออกจากเพื่อนได้

3. เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งของหรือกิจกรรมหรือไม่ ไม่ มีข้อมูลใดแสดงให้เห็นว่าจูนได้รับสิ่งของหรือกิจกรรมใด ๆ

4. เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งของหรือกิจกรรมหรือไม่ ใช่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตยืนยันว่า พฤติกรรมก่อนของจูนเกิดขึ้นภายหลังจากการสั่งให้ทำงานกลุ่มเสมอ

5. เพื่อกระตุ้นประสาทการรับรู้หรือไม่ ไม่ มีข้อมูลใดแสดงว่าจูนแสดงพฤติกรรมเป้าหมายเพื่อกระตุ้นประสาทการรับรู้

6. เพื่อหลีกเลี่ยงการกระตุ้นประสาทการรับรู้หรือไม่ ไม่ พฤติกรรมก่อนของจูนไม่แสดงให้เห็นว่า เธอหลีกเลี่ยงการกระตุ้นจากสภาพแวดล้อม ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ช่วยให้พ้นจากความเจ็บปวด

ดังนั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตแสดงให้เห็นว่า จูนได้รับความสนใจจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ของเธอ หลีกพ้นจากเพื่อน และหลีกเลี่ยงจากกิจกรรมและงานกลุ่ม

สรุปหน้าที่พฤติกรรมก่อนของจูนคือ เมื่อทำงานหรือกิจกรรมกลุ่ม จูนจะแสดงพฤติกรรมก่อน เช่น ออกนอกห้องเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต ขกต้อย หรือทำลายสิ่งของ หรือใช้คำพูดหยาบคาย เพื่อให้ได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่ หลีกหนีให้พ้นจากความสนใจของเพื่อนและหลีกเลี่ยงการทำงานหรือกิจกรรมกลุ่ม นั่นคือ พฤติกรรมก่อนของจูนช่วยให้จูนได้พบผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ที่เธอไว้วางใจ ไม่ต้องติดต่อกับเพื่อน และหลีกพ้นจากความคิดเห็นของพวกเขา รวมถึงไม่ต้องทำกิจกรรมหรืองานกลุ่ม

การออกแบบการให้ความช่วยเหลือโดยใช้หน้าที่ของพฤติกรรมเป็นฐาน

การเลือกวิธีการช่วยเหลือ

นักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรม (Interventionist) ใช้คำถาม 2 ข้อในการพิจารณาเลือกวิธีการให้ความช่วยเหลือ คือ คำถามที่ 1 นักเรียนแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์ได้หรือไม่ คำตอบของกรณีนี้คือ ได้ จูนแสดงให้เห็นว่าเธอสามารถแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์ในวิชาอื่นๆ ได้ มีหลักฐานว่าจูนเพิกเฉยต่อความเห็นทางลบของเพื่อน ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับผู้อื่นได้ และขออนุญาตออกนอกห้องเรียนเมื่อรู้สึกโกรธ และพบว่าจูนสามารถทำงานที่มอบหมายสำเร็จได้ ความกังวลอย่างหนึ่งคือจูนไม่ชอบทำงานกลุ่มเพราะเธอไม่รู้วิธีทำงาน อย่างไรก็ตามทั้งจูนและคุณครูแสดงให้เห็นว่าจูนเข้าใจและสามารถทำงานจนสำเร็จได้

คำถามที่ 2 สภาพแวดล้อมหรือเงื่อนไขก่อนเกิดพฤติกรรม Antecedent ช่วยให้การแสดงพฤติกรรมมีประสิทธิภาพหรือไม่ คำตอบคือ ไม่

พฤติกรรมก่อนของจูนมักเกิดขึ้นเป็นช่วงเวลา เช่น การเปลี่ยนกิจกรรมที่คุณครูกำลังอธิบายและนักเรียนในชั้นกำลังรวมกลุ่ม รวมทั้งช่วงกิจกรรมการทำงานโดยการมีส่วนร่วมที่มีการติดตามไม่มากนัก

ดังนั้น นักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรม (Interventionist) จึงเลือกการช่วยเหลือวิธีที่ 2 โดยการปรับสภาพแวดล้อม ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปรับเงื่อนไขก่อนเกิดพฤติกรรม ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 คุณครูของจูนต้องออกแบบกิจกรรมอิสระตามความสามารถของนักเรียนทุกคนและต้องให้ทำเสร็จภายใน 5 นาทีแรก

ขั้นที่ 2 คุณครูต้องสอนเนื้อหาทันทีเมื่อเสร็จกิจกรรมอิสระเพื่อลดการเสียเวลาทั้งขั้นตอนที่ 1 และ 2 ต้องการจำกัดเวลาการสนทนาที่นักเรียนจะเผชิญหน้ากัน

ขั้นที่ 3 คุณครูต้องเดินให้ทั่วถึงเพื่อใกล้ชิดนักเรียนขณะทำกิจกรรมอิสระเพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เหมาะสมและชื่นชมนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมพึงประสงค์

ขั้นที่ 4 คุณครูเพิ่มเวลาในการสอนเพื่อลดกิจกรรมอิสระ

ขั้นที่ 5 จูนจะได้รับมอบหมายให้ทำงานกับเพื่อนคนหนึ่งในกิจกรรมการมีส่วนร่วม โดยเพื่อนที่ทำงานด้วยจะได้รับการเลือกจากจูนและคุณครูล่วงหน้า

ขั้นที่ 6 จูนจะได้รับโอกาสให้มีเวลาทำงานตามลำพังเมื่อเธอร้องขออย่างสุภาพ

องค์ประกอบที่ 2 ให้แรงเสริมทางบวกเมื่อแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์ คือกล่าวคำชมเชยเมื่อจูนแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์ นอกจากนี้จูนยังจะได้พบผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้เมื่อเธอมีพฤติกรรมให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในกิจกรรมการเรียนการสอน ท้ายที่สุด จูนจะได้รับบันทึกทางบวกเกี่ยวกับความสำเร็จที่เธอทำได้ในชั้นเรียนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เพื่อนำไปแสดงให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้และพ่อแม่ของเธอทราบ

องค์ประกอบที่ 3 การทำให้พฤติกรรมเป้าหมายหมดไป จูนจะไม่ได้รับอนุญาตให้พบกับผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ของเธอหากเธอออกจากห้องเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต จูนยังต้องทำงานหรือกิจกรรมที่ค้างให้เสร็จเรียบร้อยเมื่อกลับเข้าชั้นเรียน หากจูนใช้คำหยาบคายกับเพื่อน จูนจะได้เวลาสั้นๆ เพื่อทำให้ใจเย็นลงและยังต้องกลับมาทำงานให้เสร็จเรียบร้อย

คุณครูสอนคณิตศาสตร์มีความสงสัยในการใช้วิธีนี้ในช่วงแรก แต่ภายหลังพูดคุยกับผู้วางแผนการช่วยเหลือแล้ว คุณครูสอนคณิตศาสตร์จึงเห็นด้วยกับความจำเป็นของการช่วยเหลือแต่ละองค์ประกอบ และยินดีที่จะนำมาใช้ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ของเขา

กรณีศึกษาที่ 3

กรณีศึกษานี้เป็นตัวอย่างการให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมโดยใช้หน้าที่ของพฤติกรรมเป็นฐาน ซึ่งมีการให้แรงเสริมไม่สม่ำเสมอ จึงต้องมีการปรับการให้แรงเสริม ตามรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือวิธีที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

บอยเป็นเด็กชายวัย 13 ปี เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แพทย์วินิจฉัยว่ามีอาการพิการทางสมอง (cerebral palsy) และได้รับบริการการศึกษาพิเศษ โดยใช้เวลาฝึกทักษะชีวิตครึ่งวันและช่วงเวลาที่เหลือเรียนอยู่ในชั้นเรียนรวมหรือฝึกประสบการณ์ในกลุ่มนักเรียนวัยเดียวกัน เขามีปัญหาด้านกล้ามเนื้อใหญ่ ดังนั้น บอยจึงต้องใช้เก้าอี้ล้อเข็นและวอล์คเกอร์ โดยในการเคลื่อนไหวระยะใกล้ เช่น รอบ ๆ ห้องเรียน เขาจะใช้วอล์คเกอร์ แต่คุณครูต้องการให้เขาใช้เก้าอี้ล้อเข็นเมื่อต้องเคลื่อนไหวระยะทางไกล ซึ่งในสถานการณ์นี้ บอยมักจะแสดงอารมณ์เกรี้ยวกราดทันทีที่ทราบว่าต้องใช้เก้าอี้ล้อเข็น โดยเริ่มที่สบถคำหยาบ บ่นพึมพำ ละเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเพิกเฉยต่อพฤติกรรมได้

การสัมภาษณ์คุณครู

ได้ดำเนินการสัมภาษณ์คุณครูสอนทักษะชีวิต ผู้ช่วยครูที่ให้การช่วยเหลือบอยทั้งวัน และหนึ่งในคุณครูในชั้นเรียนรวม เจ้าหน้าที่ทั้งสามท่านรายงานว่า บอยปฏิเสธที่จะใช้เก้าอี้ล้อเข็นเพื่อเปลี่ยนห้องเรียนหรือเดินทางในโรงเรียน เมื่อถามว่าพฤติกรรมปฏิเสธเป็นอย่างไร เจ้าหน้าที่รายงานว่า บอยจะแสดงพฤติกรรมเกรี้ยวกราด เช่น สาบแช่ง ขว้างปาสิ่งของ ทบตี หยิก และข่วนเจ้าหน้าที่ที่คุณครูพยายามกระตุ้นให้บอยใช้เก้าอี้ล้อเข็นเมื่อต้องเคลื่อนที่ในระยะไกลเพื่อเขาจะได้ไม่เหนื่อยและไปถึงชั้นเรียนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้ทันเวลา พฤติกรรมเกรี้ยวกราดเกิดขึ้นมาได้ 3 เดือนแล้ว และมักจะเกิดเมื่อเขาต้องเปลี่ยนจากชั้นเรียนไปโรงอาหาร

ผู้ช่วยครูให้ข้อสังเกตว่า ระหว่างเปลี่ยนไปรับประทานอาหารกลางวันที่โรงอาหาร เพื่อน ๆ ในชั้นเรียนที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็นจะได้รับการช่วยเหลือจากผู้ช่วยครูของพวกเขา แต่ผู้ช่วยครูจะให้บอยใช้เก้าอี้ล้อเข็นเอง เนื่องจากเขาสามารถเคลื่อนที่ด้วยตนเองได้ ไม่มีผู้ช่วยครูคนใดเชื่อว่าพฤติกรรมเกรี้ยวกราดของบอยเป็นการหลีกเลี่ยงการไปโรงอาหาร พวกเขาให้ข้อมูลว่าบอยมีเพื่อนมากมายร่วมรับประทานอาหารกลางวันกับเขา เมื่อถามว่าอะไรที่มักเกิดขึ้นทันทีภายหลังพฤติกรรมเกรี้ยวกราดนั้น พวกเขารายงานว่า พวกเขาพยายามเพิกเฉยต่อพฤติกรรม พวกเขาช่วยให้นักเรียนทุกคนไปที่โรงอาหารและทั้งเจ้าหน้าที่คนหนึ่งช่วยทำให้บอยสงบลง สุดท้ายเจ้าหน้าที่คนนั้นก็พาบอยไปที่โรงอาหาร และไม่มีการพูดถึงเหตุการณ์กันเพราะเกรงว่าจะเป็นประเด็นให้เกิดพฤติกรรมเกรี้ยวกราดอีก

การสัมภาษณ์นักเรียน

บอยเลี้ยงที่จะตอบคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมระหว่างการเปลี่ยนสถานที่ของเขาตรง ๆ แต่เขาจะสนทนาเรื่องอื่นแทน เขาบอกว่าช่วงเวลาอาหารกลางวันเป็นช่วงที่เขาชอบที่สุดเพราะเป็นเวลาที่เขาได้พบเพื่อน ๆ และเขาชอบรับประทานอาหาร เขาบอกอีกว่าเขาชอบวิชาต่าง ๆ ของเขาและยังทำงานต่าง ๆ ที่คุณครูมอบหมายได้ บอยแนะนำว่า นักเรียนคนอื่น ๆ ในวิชาทักษะชีวิตได้รับความช่วยเหลือมากกว่าที่เขาได้ เขารู้สึกว่า บางครั้งเขาถูกเพิกเฉย เมื่อถามว่าเขาชอบใช้เครื่องช่วยเดินหรือวอล์คเกอร์มากกว่าเก้าอี้ล้อเข็นหรือไม่ บอยตอบว่า ไม่ เขาชอบทั้งสองอย่าง

คำอธิบายพฤติกรรม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตทำให้สรุปได้ว่า พฤติกรรมเป้าหมายของบอยคือพฤติกรรมเกรี้ยวกราด ซึ่งประกอบด้วย การสาบแช่ง ขว้างปาสิ่งของ ทบตี หยิก และข่วนเจ้าหน้าที่ พฤติกรรมพึงประสงค์ที่ต้องการคือ การร้องขอความช่วยเหลือหรือการเรียกชื่อเจ้าหน้าที่เมื่อต้องการความสนใจและแจ้งอุปกรณ์ในการเคลื่อนที่ที่ต้องการหรือความต้องการการช่วยเหลือในการเคลื่อนย้ายเก้าอี้ล้อเข็น

ผู้ช่วยครูให้ข้อมูลว่า พฤติกรรมเกรี้ยวกราดของบอยเกิดขึ้นเมื่อเพื่อนของเขาได้รับความช่วยเหลือให้ใช้เก้าอี้ล้อเข็นจากผู้ช่วย และเขาถูกทิ้งให้ใช้เก้าอี้ล้อเข็นเพียงลำพัง

ข้อมูลจากการสังเกต

นักให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมเก็บข้อมูล A-B-C ด้วยการสังเกตสองครั้ง การสังเกตทั้งสองครั้งเกิดขึ้นในคาบเรียนก่อนเวลาไปรับประทานอาหารกลางวัน 10 นาที และดำเนินต่อไปในช่วงรับประทานอาหารอีก 5 นาที พฤติกรรมเกรี้ยวกราดของบอยเกิดขึ้นทั้งสองครั้งของการสังเกต โดยเกิดขึ้นหลังจากที่เจ้าหน้าที่บอก

ให้เขาใช้เก้าอี้ล้อเข็นและเจ้าหน้าที่เดินไปช่วยนักเรียนคนอื่น ซึ่งผลที่ตามมาจากพฤติกรรมเกรี้ยวกราดของบอยต่างกันไป คือ ในการสังเกตครั้งแรกผู้ช่วยครูเพิกเฉยต่อพฤติกรรมของบอยประมาณ 3 นาที บอยปาแก้วพลาสติกใส่ผนัง ทำให้คุณครูเดินมาล้อมเขา บอยจึงขอให้คุณครูช่วยเขาขึ้นเก้าอี้ล้อเข็นไปรับประทานอาหาร ในการสังเกตครั้งที่สอง บอยบ่นด้วยความไม่พอใจแล้วใช้วอล์คเกอร์เดิน ขณะที่คุณครูกำลังช่วยนักเรียนคนอื่น อยู่บอกให้บอยใช้เก้าอี้ล้อเข็น บอยตะโกนด้วยคำหยาบแล้วนั่งลงและกอดอกอยู่ที่โต๊ะเรียนของเขาเมื่อนักเรียนทั้งชั้นไปรับประทานอาหารกันหมดแล้ว คุณครูมาคุยกับบอย สุดท้ายบอยเดินไปที่โรงอาหารด้วยวอล์คเกอร์ด้วยความช่วยเหลือของคุณครู จากการสังเกตทั้งสองครั้ง บอยไปรับประทานอาหารเข้าไปประมาณ 10 นาที ในขณะที่เพื่อนยังคงรับประทานอาหารอยู่และเขาได้นั่งรับประทานอาหารกับเพื่อน ๆ ตามปกติ

การตรวจสอบหน้าที่ของพฤติกรรม

พฤติกรรมของบอยได้รับการตรวจสอบหน้าที่ของพฤติกรรมด้วยคำถาม 6 ข้อ ได้แก่

1. เพื่อให้ได้รับความสนใจหรือไม่ ใช่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตแสดงให้เห็นว่า ก่อนเกิดพฤติกรรม เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือนักเรียนคนอื่น และภายหลังพฤติกรรมบอยได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่
2. เพื่อหลีกเลี่ยงจากความสนใจหรือไม่ ไม่ ข้อมูลที่รวบรวมได้ไม่แสดงว่าบอยหลีกเลี่ยงจากความสนใจใด
3. เพื่อให้ได้สิ่งของหรือกิจกรรมหรือไม่ บอยไม่แสดงให้เห็นว่าขอวอล์คเกอร์มากกว่าเก้าอี้ล้อเข็น แต่การใช้วอล์คเกอร์ เป็นวิธีเรียกร้องความสนใจอย่างหนึ่งของบอย
4. เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งของหรือกิจกรรมหรือไม่ ไม่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตแสดงว่าบอยไม่ได้ต้องการหลบเลี่ยงการเรียนคาบต่อไป หรือการรับประทานอาหาร และไม่หลีกเลี่ยงการใช้เก้าอี้ล้อเข็น
5. เพื่อกระตุ้นประสาทการรับรู้หรือไม่ ไม่ ไม่มีข้อมูลใดแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมเกรี้ยวกราดของบอยทำเพื่อกระตุ้นประสาทการรับรู้ของเขา
6. เพื่อหลีกเลี่ยงการกระตุ้นประสาทการรับรู้หรือไม่ ไม่ ไม่มีข้อมูลใดแสดงให้เห็นว่าบอยแสดงพฤติกรรมเกรี้ยวกราดเพื่อหลีกเลี่ยงจากการได้รับการกระตุ้นทางสภาพแวดล้อม และไม่มีหลักฐานทาง การแพทย์ที่เป็นเหตุให้บอยแสดงพฤติกรรมที่ช่วยให้เขาหลุดพ้นจากความเจ็บปวดหรือรู้สึกไม่สบาย

จากการตรวจสอบหน้าที่ของพฤติกรรมโดยใช้คำถามข้างต้น สามารถเขียนข้อสรุปพฤติกรรมได้ ดังนี้

เมื่อให้บอยใช้เก้าอี้ล้อเข็น บอยแสดงพฤติกรรมเกรี้ยวกราด ซึ่งประกอบด้วย การด่าทอด้วยคำหยาบคาย ขว้างปาสิ่งของ ทบตี และหยิกข่วนเจ้าหน้าที่ เพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้ใหญ่ และทำให้ผู้ใหญ่มารับช่วยขึ้นเก้าอี้ล้อเข็นให้เขา

การออกแบบการให้ความช่วยเหลือโดยใช้หน้าที่ของพฤติกรรมเป็นฐาน

การเลือกวิธีการช่วยเหลือให้พิจารณาคำถาม 2 ข้อ ได้แก่ บอยแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์ได้หรือไม่ คำตอบคือ ได้ และคำถามที่สองคือเงื่อนไขก่อนเกิดช่วยให้การแสดงพฤติกรรมมีประสิทธิภาพหรือไม่ คำตอบคือ ใช่ ดังนั้น วิธีการช่วยเหลือที่เลือกคือ วิธีที่ 3 การปรับสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้ ให้แรงเสริมภายหลังแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์เท่านั้น ยับยั้งสิ่งที่เคยได้รับภายหลังแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย และปรับเงื่อนไขสิ่งที่เกิดก่อนพฤติกรรม

องค์ประกอบที่ 1 ให้แรงเสริมภายหลังที่แสดงพฤติกรรมพึงประสงค์ ในกรณีนี้ เจ้าหน้าที่จะให้ความสนใจบอย เมื่อบอยเรียกชื่อพวกเขาและขอร้องอย่างสุภาพ

องค์ประกอบที่ 2 ทำให้พฤติกรรมเป้าหมายหมดไป องค์ประกอบนี้จะเกี่ยวกับการยับยั้งการให้ความสนใจแก่บอย หากเขาแสดงพฤติกรรมเกรี้ยวกราด เจ้าหน้าที่จะใช้วิธีเตือนให้บอยแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์สั้น ๆ ให้แน่ใจว่าทั้งบอยและคนอื่นปลอดภัย และไม่ให้ความสนใจต่อพฤติกรรมเป้าหมาย

องค์ประกอบที่ 3 ปรับเงื่อนไขสิ่งเกิดก่อนพฤติกรรม ครูและผู้ช่วยครูของบอยเตือนให้บอยแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์สัก 2 นาทีก่อนมีการเปลี่ยนกิจกรรม และต้องแน่ใจว่าเจ้าหน้าที่คนหนึ่งอยู่ในระยะที่ได้ยินการร้องขอของบอย

ก่อนใช้แผนการให้ความช่วยเหลือ บอยได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่โดยแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย หลังจากใช้แผนนี้บอยจะได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่โดยแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์

หน่วยที่ 7

ตัวอย่างกรณีศึกษานักเรียนเรียนรวมประเภทต่าง ๆ

เพื่อสร้างความเข้าใจในสถานการณ์ของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประเภทต่างๆ จึงนำกรณีศึกษานักเรียนเรียนรวมมาเป็นตัวอย่าง สำหรับศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอน จัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษารวมถึงวิธีการแก้ไขอุปสรรคจากการปฏิบัติการสอน กรณีศึกษา ณ ที่นี้ นำมาจากเอกสารประกอบการฝึกอบรมการจัดการเรียนรวม ของ ดร.สามารถ รัตนสาคร (มปป)

กรณีศึกษา 1 : นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว

เด็กชายวัฒนา อายุ 9 ปี มีลักษณะของกระดูกเปราะบางและบิดผิดรูปทรง การเจริญเติบโตของร่างกายไม่สมวัย ทำให้ร่างกายแคระเล็กกว่าเด็กวัยเดียวกัน ส่วนสูงเทียบเท่าเด็กที่มีอายุ 4 ปี ไม่สามารถยืน เดิน รวมถึงการเข้าห้องสุขาขับถ่ายด้วยลำพังตนเองได้ สำหรับแขนและมือสามารถหยิบ จับ ยึด รับประทานอาหารเองได้ มีนิสัยร่าเริง

การเดินทางไปกลับระหว่างโรงเรียนและบ้านพัก รวมทั้งการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนสถานที่ต้องอาศัยการเกาะขี่หลังหรือยกอุ้ม

ก่อนการเข้าโรงเรียน คุณครูใหญ่ได้เตรียมความพร้อมบุคลากรและนักเรียนทุกคน โดยกล่าวถึงความลำบากของการเดินทางมาโรงเรียนเพื่อรับการเรียนการสอนและความต้องการมีเพื่อน ภายในห้องเรียนได้จัดเตรียมโต๊ะและเก้าอี้สำหรับเด็กชายวัฒนาวางไว้แถวแรกหน้าชั้นกลางห้องเรียน ซึ่งเป็นโต๊ะและเก้าอี้ธรรมดาสำหรับเด็กนักเรียนทั่วไป ในความเป็นจริงต้องใช้โต๊ะและเก้าอี้ที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็กชายวัฒนาเป็นการเฉพาะบุคคล ส่วนคุณครูประจำชั้นมีความกังวลว่า นักเรียนในห้องเดียวกันจะปฏิบัติตัวอย่างไรกับเด็กชายวัฒนา ดังนั้น เมื่อนักเรียนเข้าห้องเรียนจึงให้นักเรียนเล่นเกมที่ช่วยสร้างความเข้าใจในปัญหาของเด็กชายวัฒนา เช่น คุณครูนำเชือกผูกขานักเรียนบางคน นักเรียนทุกคนผลัดกันผูกขา ไม่ให้เดินหรือเคลื่อนไหวตามปกติ แล้วให้อธิบายถึงความยากลำบาก จากนั้นคุณครูสรุปเกมให้เชื่อมโยงเข้ากับกรณีเด็กชายวัฒนา

อุปสรรคที่นักเรียนกำลังเผชิญ

1. เด็กชายวัฒนามีลักษณะของกระดูกเปราะบางและบิดผิดรูปทรง
2. เด็กชายวัฒนามีร่างกายแคระเล็กกว่าเด็กวัยเดียวกัน
3. เด็กชายวัฒนาไม่สามารถยืน เดิน รวมถึงการเข้าห้องสุขาขับถ่ายด้วยลำพังตนเองได้

สิ่งที่ดำเนินการเพื่อช่วยแก้ไข

1. การเกาะขี่หลังหรือยกอุ้ม
2. จัดโต๊ะและเก้าอี้แถวแรกหน้าชั้นกลางห้องเรียน

3. คุณครูใหญ่เตรียมความพร้อมบุคลากรและนักเรียนทุกคน เพื่อปฏิบัติต่อเด็กชายวัฒนา
4. คุณครูประจำชั้นจัดเกมให้นักเรียนร่วมกันเล่นเพื่อสร้างความเข้าใจในปัญหาของเด็กชายวัฒนา
5. นักเรียนเข้าใจและให้ความเป็นเพื่อนกับเด็กชายวัฒนา

สิ่งอื่นใดที่สามารถทำได้เพื่อแก้ไขอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน

1. จัดอุปกรณ์ช่วยเหลือให้เด็กชายวัฒนา เช่น วีลแชร์ ไมค์ย่น และที่รองรับเท้าเวลานั่ง
2. จัดทำทางลาดเพื่อช่วยให้เด็กชายวัฒนาเดินทางภายในโรงเรียนได้สะดวก
3. ในการเรียนพลศึกษา ให้คุณครูปรับกติกา วิถีเล่น และอุปกรณ์เพื่อให้เด็กชายวัฒนาเข้าร่วมกิจกรรมได้
4. ความตระหนักถึงปัญหาของเด็กชายวัฒนาและพยายามให้เด็กชายวัฒนามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม

กรณีศึกษา 2 : นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

เด็กชายชั้น อายุ 12 ปี เป็นนักเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ลักษณะอาคารและห้องเรียนขนานกับถนนใหญ่ มีการจราจรเสียงดังตลอดช่วงเวลาเรียนทำให้รบกวนการเรียนรู้ของเด็กชายชั้นมากเป็นพิเศษ ส่งผลให้การเรียนไม่ประสบผลหรือเท่าทันเพื่อนในห้องเรียนเดียวกัน

ปีต่อมา โรงเรียนแห่งนี้ได้รับการบรรจุคุณครู ซึ่งมีความรู้ด้านการสอนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ คุณครูสังเกตพบอาการของเด็กชายชั้น จึงประสานกับหน่วยงานขอความช่วยเหลือให้เด็กชายชั้นได้รับการตรวจอาการจากแพทย์เฉพาะทาง ผลการตรวจวินิจฉัย พบว่า เด็กชายชั้นมีความบกพร่องทางการได้ยินในเรื่องของเสียงสูงและเสียงต่ำ การแก้ไขเบื้องต้นต้องให้สายตาเด็กชายชั้นมองเห็นจุดกำเนิดของเสียงและใช้เครื่องช่วยการได้ยินควบคู่ จะทำให้การได้ยินดีขึ้น แต่เด็กชายชั้นรู้สึกว่าการใส่เครื่องช่วยฟังตลอดเวลาในโรงเรียนทำให้เสียงการจราจรดังมากขึ้นกว่าเดิม

ภายในห้องเรียน จัดโต๊ะและเก้าอี้สำหรับเด็กชายชั้นไว้แถวแรกหน้าชั้นกลางห้องเรียน คุณครูเพิ่มการอธิบายด้วยท่าทางและเขียนบรรยายบนกระดานหน้าชั้นเรียน จัดเพื่อนสนิทที่เรียนเก่งมานั่งประกบคู่ และเพื่อนทุกคนให้ความช่วยเหลือบางเรื่องร่วมด้วย คุณครูเห็นความสำคัญของการที่จะสอนเด็กชายชั้นให้เรียนได้เท่าทันเพื่อนๆ จึงใช้เวลาในการค้นหาจุดแข็งจุดอ่อนของเด็กชายชั้นเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา ส่วนช่วงเวลาพักกลางวันคุณครูได้จัดหาสถานที่ปลอดเสียงดังรบกวน ทบทวนบทเรียนให้กับเด็กชายชั้น

อุปสรรคที่นักเรียนกำลังเผชิญ

1. เด็กชายชั้นมีปัญหาทางการได้ยินในเรื่องของเสียงสูงและเสียงต่ำ

สิ่งที่ดำเนินการเพื่อช่วยแก้ไข

1. เด็กชายชั้นได้รับการตรวจอาการจากแพทย์เฉพาะทาง ต้องให้สายตาเด็กชายชั้นมองเห็นจุดกำเนิดของเสียงและใช้เครื่องช่วยการได้ยิน

2. จัดโต๊ะและเก้าอี้สำหรับเด็กชายชั้นไวแวงแรกหน้าชั้นกลางห้องเรียน
3. คุณครูเพิ่มการอธิบายด้วยท่าทางร่วมกับการพูดและเขียนบรรยายบนกระดานหน้าชั้นเรียน
4. จัดนักเรียนเก่งเพื่อนสนิทมานั่งประกบคู่
5. ช่วงเวลาพักกลางวัน คุณครูได้จัดหาสถานที่ปลอดภัยดังรบกวน ทบทวนบทเรียนให้กับ

เด็กชายชั้น

สิ่งอื่นใดที่สามารถทำได้เพื่อแก้ไขอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน

1. คุณครูควรหันหน้าให้เด็กชายชั้นมองเห็นริมฝีปากในขณะที่อธิบายการเรียนการสอนให้มากที่สุด
2. หลีกเลี่ยงการพูดอธิบายและเขียนกระดานดำในเวลาเดียวกัน
3. การพูดอธิบายการเรียนให้เสียงฟังชัดเจนตลอดเวลา
4. คุณครูควรเรียนรู้ภาษามือพื้นฐานบางคำเพื่อนำมาใช้ประกอบการอธิบายการเรียน
5. ควรทดสอบความเข้าใจของเด็กชายชั้นเป็นระยะ ๆ
6. แบบฝึกหัดสำหรับเด็กชายชั้นควรเป็นการเขียนอธิบายหรือบรรยาย เพื่อช่วยทดสอบ

ความเข้าใจในบทเรียน

7. หากอธิบายแล้วเด็กชายชั้นยังไม่เข้าใจ ให้ใช้คำบรรยายอื่นที่มีความหมายเหมือนกัน

หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดเดิมซ้ำไปมา

กรณีศึกษา 3: นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

เด็กชายสาธิต อายุ 14 ปี ขณะเรียนหนังสือในระดับประถมศึกษาได้ประสบอุบัติเหตุ ทำให้มีความบกพร่องทางการเห็น หลังสูญเสียทางการเห็นเด็กชายชั้นได้เข้าเรียนต่อชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสอนคนตาบอด ได้รับการฝึกหัดอ่านเขียนอักษรเบรลล์ และในชั้นมัธยมศึกษาได้กลับเข้าเรียนรวมในโรงเรียนใกล้บ้านเกิดอีกครั้ง เนื่องจากโรงเรียนมีคุณครูที่ได้ศึกษาการอ่านเขียนอักษรเบรลล์มาคอยช่วยเหลือตรวจสอบและการบ้านอื่นๆ

ภายในห้องเรียน จัดโต๊ะและเก้าอี้สำหรับเด็กชายสาธิตไวแวงแรกหน้าชั้นกลางห้องเรียน เพื่อให้ได้ยินเสียงคุณครูชัดเจนและมีเพื่อนเรียนประกบคอยช่วยอ่านหนังสือเรียนให้ฟัง คุณครูได้ดัดแปลงอุปกรณ์การสอนให้กับเด็กชายสาธิตเป็นการเฉพาะบุคคล เพื่อให้เด็กชายสาธิตได้สัมผัสให้เข้าใจลักษณะรูปทรงได้ดียิ่งขึ้น เช่น นำหมุดติดตามจุดสำคัญของไม้โปรแทรกเตอร์ ให้เข้าใจมุมทางเรขาคณิต นำเส้นเชือกมาขดรอบๆ ขอบแผนที่ประเทศบนกระดานให้สัมผัสทำให้ทราบลักษณะรูปทรงของแต่ละประเทศ เป็นต้น เพื่อนๆ ได้เรียนรู้วิธีการนำทางให้แก่เด็กชายสาธิต คอยช่วยเหลือในการร่วมกิจกรรมต่างๆ และขณะเดียวกันได้เรียนรู้ด้วยว่า ต้องเรียกชื่อเด็กชายสาธิตก่อนทุกครั้ง เพื่อให้เด็กชายสาธิตรู้ว่าเมื่อมีเพื่อนจะพูดด้วย

อุปสรรคที่นักเรียนกำลังเผชิญ

1. เด็กชายสาธิตตาบอด

สิ่งที่ดำเนินการเพื่อช่วยแก้ไข

1. เด็กชายสาธิตเรียนอ่านเขียนอักษรเบรลล์
2. คุณครูที่ได้ศึกษาการอ่านเขียนอักษรเบรลล์ คอยช่วยเหลือตรวจสอบและการบ้าน
3. จัดโต๊ะและเก้าอี้สำหรับเด็กชายสาธิตไว้แถวแรกหน้าชั้นกลางห้องเรียน เพื่อให้ได้ยินเสียงคุณครูชัดเจน
4. มีเพื่อนเรียนประกบคอยช่วยอ่านหนังสือเรียนให้ฟัง
5. คุณครูดัดแปลงอุปกรณ์การสอนให้กับเด็กชายสาธิตเป็นการเฉพาะบุคคลเพื่อให้เด็กชายสาธิตได้สัมผัสให้เข้าใจลักษณะรูปทรงได้ดียิ่งขึ้น
6. เพื่อนๆ เรียนรู้วิธีการนำทางให้แก่เด็กชายสาธิต
7. ทุกคนในโรงเรียนใช้วิธีการสัมผัสหรือเรียกชื่อเด็กชายสาธิตเพื่อให้เด็กชายสาธิตรู้ว่าเมื่อเพื่อนจะพูดด้วย

สิ่งอื่นใดที่สามารถทำได้เพื่อแก้ไขอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน

1. จัดที่นั่งแถวแรกหน้าชั้นกลางห้องเรียน
2. จัดทำใบงานพิเศษโดยใช้ตัวหนังสือขนาดใหญ่ รวมทั้งเขียนหนังสือลงบนกระดานด้วยตัวหนังสือที่มีขนาดใหญ่
3. ควรทดสอบความเข้าใจของเด็กชายสาธิตเป็นระยะๆ
4. อธิบายให้นักเรียนทั่วไปรับรู้ว่าจะช่วยเหลือเด็กชายสาธิตได้อย่างไร
5. พิจารณาว่าแว่นตาจะช่วยเด็กชายสาธิตได้หรือไม่
6. ขณะเขียนบนกระดานทำให้คุณครูหรือนักเรียนอ่านสิ่งที่เขียนไปพร้อมกัน

กรณีศึกษา 4: นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

เด็กหญิงแก้ว อายุ 10 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เด็กหญิงแก้วมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีเดียวกันกับนักเรียนทั่วไป ผลการเรียนรู้ลำดับท้ายๆ ของชั้นเรียนมีนิสัยร่าเริง แจ่มใส วิ่งเล่นกับเพื่อนๆ

คุณครูประเสริฐ ทราบถึงความบกพร่องทางการเรียนรู้ของเด็กหญิงแก้ว ขณะเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จึงพยายามหาวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยใช้การเรียนรู้ผ่านประสาทการรับรู้ช่องทางต่างๆ เช่น

1. นำภาพวัตถุของจริงที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนการสอน มาให้เด็กหญิงแก้วได้เห็นและสัมผัส ซึ่งส่งผลให้นักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนชอบอุปกรณ์การสอนที่เห็นและสัมผัสนั้นด้วย
2. การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ คุณครูนำหินก้อนเล็กๆ มาให้เด็กหญิงแก้ว ใช้นับในการเรียนเรื่องจำนวน ทำให้เด็กหญิงแก้วเริ่มเข้าใจวิชาคณิตศาสตร์ง่ายขึ้น และลดจำนวนชิ้นงานการบ้านโจทย์สำหรับเด็กหญิงแก้ว ให้เหลือจำนวน 3 ข้อ

3. การเขียนบรรยายหรืออธิบาย คุณครูอนุญาตให้เด็กหญิงแก้วตอบคำถามด้วยการพูดอธิบาย

4. เด็กหญิงแก้วมีปัญหาการเขียนตัวหนังสือกลับด้าน สะกดคำไม่ถูกต้อง คุณครูประเสริฐได้เพิ่มเวลาสำหรับเด็กหญิงแก้วเขียนหนังสือตามตัวอย่างบนกระดานเท่าที่ทำได้ ไม่ต้องเขียนจนครบ

5. จัดโต๊ะและเก้าอี้สำหรับเด็กหญิงแก้วไว้แถวแรกหน้าชั้นกลางห้องเรียน และนั่งใกล้นักเรียนเรียนเก่งเพื่อคอยช่วยเหลือ

คุณครูสามารถทดสอบความเข้าใจของเด็กหญิงแก้วหลังจบการสอน พร้อมทั้งกระตุ้นและให้กำลังใจ ทำให้ผลการเรียนดีขึ้น คุณครูประเสริฐ เรียนรู้ว่า เด็กหญิงแก้วยังไม่พร้อมสำหรับการเลื่อนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จึงนำเรียนผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งได้แนะนำให้ปรึกษาร่วมกันกับผู้ปกครองของเด็กหญิงแก้ว คุณครูประเสริฐได้อธิบายให้ผู้ปกครองฟังว่า เด็กหญิงแก้วอาจพบกับปัญหาในการเปลี่ยนผ่านจากประถมศึกษาปีที่ 2 ไปประถมศึกษาปีที่ 3 เพราะสาระแต่ละชั้นเรียนยากและเนื้อหามากขึ้นทุกชั้นการศึกษา ผู้ปกครองรับฟังแล้ว และแสดงความประสงค์ให้เด็กหญิงแก้วได้เลื่อนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ต่อไป ด้วยเหตุผลว่า เด็กหญิงแก้วต้องเรียนรู้เรื่องราวอีกหลายสิ่งหลายอย่างมากกว่าสาระการเรียน ร่วมกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ผู้อำนวยการโรงเรียนรับฟังแล้วเสนอแนะว่า ถึงแม้ว่าเด็กหญิงแก้วจะเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ของแต่ละชั้น ก็ขอให้เด็กหญิงแก้วเลื่อนชั้นเรียนเหมือนเพื่อนในชั้นเดียวกันและควรมีการสอนเสริมให้เด็กหญิงแก้ว

อุปสรรคที่นักเรียนกำลังเผชิญ

1. เด็กหญิงแก้วต้องใช้วิธีการเรียนรู้การเรียนการสอนด้วยวิธีที่แตกต่างจากนักเรียนทั่วไป
2. เด็กหญิงแก้วมีความบกพร่องเรื่องความจำ แก้ปัญหาด้วยตนเองไม่ได้ การเขียนตัวหนังสือกลับด้านและสะกดคำไม่ถูกต้อง

สิ่งที่ดำเนินการเพื่อแก้ไข

1. คุณครูสอนโดยให้เรียนรู้ผ่านประสาทการรับรู้ในทุกช่องทาง คุณครูใช้สื่อการสอนที่มองเห็นได้และใช้ของจริงเพื่อให้เด็กหญิงแก้วได้สัมผัส เช่น การใช้ก้อนหินขนาดเล็กมาใช้นสอนในเรื่องจำนวน
2. คุณครูลดจำนวนข้อการบ้านและลดความซับซ้อนสำหรับเด็กหญิงแก้ว
3. คุณครูเพิ่มเวลาสำหรับเด็กหญิงแก้ว เรื่องการทำการบ้านหรือชิ้นงานในห้องเรียน
4. จัดโต๊ะและเก้าอี้สำหรับเด็กหญิงแก้วไว้แถวแรกหน้าชั้นกลางห้องเรียนและนั่งใกล้นักเรียนเรียนเก่งเพื่อคอยช่วยเหลือ
5. คุณครูสามารถทดสอบความเข้าใจของเด็กหญิงแก้วหลังจบการสอน
6. คุณครูกระตุ้นและให้กำลังใจเด็กหญิงแก้ว
7. ผู้อำนวยการโรงเรียนปรับกฎระเบียบการเลื่อนชั้นเรียนสำหรับเด็กหญิงแก้ว
8. โรงเรียนและผู้ปกครองตระหนักว่า เด็กหญิงแก้วมีระดับสติปัญญาที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีเดียวกันกับนักเรียนทั่วไป แต่คุณครูและผู้ปกครองจะสอนเด็กหญิงแก้วเท่าที่จะเรียนรู้ได้

สิ่งอื่นใดที่สามารถทำได้เพื่อแก้ไขอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน

1. คุณครูเรียนรู้จุดแข็งและข้อจำกัดของเด็กหญิงแก้ว แล้วนำจุดแข็งมาใช้จัดการเรียนการสอน
2. ใช้คำสั่งที่ง่ายและชัดเจน
3. ให้เด็กหญิงแก้วได้เรียนรู้ทักษะเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
4. แนะนำเทคนิคการเรียนรู้ เช่น การขีดเส้นใต้เน้นคำหรือประโยคในหนังสือเรียน
5. พุดคุยซักถามผู้ปกครองเด็กหญิงแก้วเพื่อเรียนรู้เด็กหญิงแก้วให้มากขึ้น

กรณีศึกษา 5: นักเรียนที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม

เด็กชายขาว อายุ 7 ปี เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีพฤติกรรมในการนั่งเรียนหนังสือได้ประมาณ 10 นาทีพร้อมกับบุคลิกการแกล้งตัวขยุกขยิกหมุนไปมาตลอดเวลา จากนั้นลุกขึ้นเดินรอบห้องเรียน เด็กชายขาวจะตะโกนเสียงดังเวลาได้ตอบ ไม่มีการยกมือเพื่อขออนุญาต บางครั้งขว้างปาสิ่งของสำหรับพฤติกรรมภายนอกห้องเรียนมีลักษณะอารมณ์ขุ่นมัวและทำร้ายเพื่อน เพื่อนๆ จึงไม่เล่นด้วย

ภายในห้องเรียน คุณครูใช้การไม่สนใจกับพฤติกรรมการลุกจากที่นั่งโดยไม่ขออนุญาต และการตะโกนตอบคำถาม การกระทำเช่นนี้ระยะแรกดูเหมือนว่าเหตุการณ์ยิ่งแย่ลง เด็กชายขาวจะตะโกนเสียงดังขึ้น คุณครูจึงให้ออกไปนอกห้องเรียนเพื่อสงบสติอารมณ์ประมาณ 10 นาที และเปลี่ยนวิธีการให้รางวัลแทนการลงโทษ ระยะแรกคุณครูบอกกับเด็กชายขาวว่า ถ้าสามารถนั่งเรียนได้ 20 นาที จะให้พัก 5 นาที แล้วค่อยเพิ่มเวลานั่งเรียนทีละน้อยในแต่ละสัปดาห์จากสัปดาห์แรกละ 20 นาที เป็น 25, 30, 35... นาทีในสัปดาห์ต่อไป นอกจากนี้ ถ้าวันใดทำดีตั้งใจเรียนตลอดวัน จะได้ขนมของโปรดเป็นรางวัล เด็กชายขาวเริ่มเรียนรู้ว่า ถ้าแสดงพฤติกรรมที่ดีจะได้รับความสนใจและรางวัล ถ้าแสดงพฤติกรรมไม่ดีจะไม่ได้รางวัล

คุณครูได้รับรู้จากป้าว่า เด็กชายขาวมีพี่สาว น้องชาย และคุณแม่เพิ่งคลอดน้องใหม่อายุประมาณหนึ่งเดือน จึงอาจเป็นสาเหตุให้มีพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจ ส่วนคุณแม่ เล่าว่า เด็กชายขาวร้องขอสิ่งของต่างๆ เป็นประจำ ทุกครั้งจะจัดหาให้ทันที เพราะไม่ต้องการให้เด็กชายขาวแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และตั้งแต่คุณแม่คลอดน้องคนใหม่ ไม่มีเวลาดูแลเด็กชายขาว ดังนั้นในแต่ละวันเด็กชายขาวจะทำให้คุณแม่โกรธและทุบตีเด็กชายขาวเป็นประจำ

คุณครูอธิบายให้คุณแม่ของเด็กชายขาวถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในการเรียน และวิธีการช่วยเหลือ จนทำให้พฤติกรรมของเด็กชายขาวเริ่มดีขึ้น จึงแนะนำวิธีการให้ครอบครัวปฏิบัติต่อเด็กชายขาวเพื่อตอบสนองพฤติกรรมเด็กชายขาวให้มั่นคงและสอดคล้องกับทางโรงเรียน การให้เด็กชายขาวร่วมทำกิจกรรมดูแลน้องคนใหม่พร้อมกับคุณแม่ พี่สาว และน้องชาย และการทำความดีจะได้รางวัลตอบแทน

****การเปลี่ยนแปลงของครอบครัวช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยน ส่งผลให้พฤติกรรมของเด็กชายขาวดีขึ้นเป็นลำดับ**

อุปสรรคที่นักเรียนกำลังเผชิญ

1. เด็กชายขาวมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ความสนใจสั้น นั่งเรียนนิ่งๆ ไม่ได้ ตะโกนเสียงดังเวลาได้ตอบ ขว้างปาสิ่งของ และทำร้ายเพื่อน

สิ่งที่ดำเนินการเพื่อช่วยแก้ไข

1. คุณครูปรึกษากับคุณป้าและคุณแม่ของเด็กชายขาว เพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
2. หากพฤติกรรมของเด็กชายขาวไม่รุนแรง ใช้การเพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
3. เมื่อเด็กชายขาวทำความดีจะได้รับรางวัล
4. กำหนดเป้าหมายคาดว่าจะประสบความสำเร็จง่าย เช่น ถ้าเด็กชายขาวนั่งเรียนได้ 20 นาที

คุณครูให้รางวัล

5. ให้เด็กชายขาวได้อยู่ในมุมสงบคนเดียว 10 นาที เพื่อสงบอารมณ์ (Time out)
6. ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับเด็กชายขาวใช้วิธีการปฏิบัติแบบเดียวกันอย่างต่อเนื่อง

สิ่งอื่นใดที่สามารถทำได้เพื่อแก้ไขอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน

1. ร่วมกับนักเรียนช่วยกันกำหนดกฎระเบียบง่ายๆ และชัดเจนของชั้นเรียน
2. มีความยุติธรรมและทำอย่างต่อเนื่อง
3. ไม่ควรทำให้เหตุการณ์เลวร้ายลง ยกเว้นว่าสามารถรับมือได้
4. ต้องมีความอดทนและมุ่งมั่น
5. พยายามค้นหาสถานการณ์ที่ทำให้เด็กชายขาวแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา แล้วพยายาม

หลีกเลี่ยงสถานการณ์เหล่านั้น

บรรณานุกรม

- กิ่งเพชร ส่งเสริม (2552, การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ
ในโรงเรียนประถมศึกษา. ปริญญาโท กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2552.
- เบญจา ชลธารนนท์. (2543). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วม. เอกสารประกอบการ ประชุมเชิง
ปฏิบัติการ 3 เมษายน 2543. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ผดุง อารยะวิญญู และวาสนา เลิศศิลป์. (2551)การเรียนรวม (Inclusion). ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ. เอ็น. ที.,
กรุงเทพมหานคร.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2562 จาก
http://www.mua.go.th/data_main/law/
- ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นานพ้ง, และวนิดา สีนเบญจพงศ์. (2561). การจัดการพฤติกรรมสำหรับครูการศึกษาพิเศษ
(ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1). โรงพิมพ์ลีโอมิเดียดีไซน์. เชียงใหม่.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (2550). สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา
, กรุงเทพฯ. 2562 จาก
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. 2560. (2560). สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจา
นุเบกษา, กรุงเทพฯ.
- สมพร หวานเสรีจ. (2543). การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการ พิมพ์.
สามารถ รัตนสาคร. (มปป). เอกสารประกอบการฝึกอบรมการจัดการเรียนรวม. เอกสารไม่ตีพิมพ์.
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, กระทรวงศึกษาธิการ, กรุงเทพมหานคร.
- สุชาดา บุปผา. (2557). การเรียนรวม (Inclusive Education), คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี,
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). ศธ.เดินทางจัดการเรียนรวม ลดความเหลื่อมล้ำ
ทางการศึกษา. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2562 จาก <http://personnel.obec.go.th/home>
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2560). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรวมเพื่อการ
ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร
- อาพร ศรีนุเดช, , พรมณี หาญหัก , และปรีศนา สันคำ. (มปป). กลไกสู่การเรียนรวมที่ยั่งยืน สืบค้นเมื่อวันที่
17 มกราคม 2562 จาก home.kku.ac.th/autistic/th/images/stories/docandpdf/01.doc
- Adewumi, T. M., Rembe, S., Shumba, J. & Akinyemi, A. (2017). Adaptation of the curriculum
For the inclusion of learners with special education needs in selected primary
schools in the Fort Beaufort District', African Journal of Disability, 6(0), 377.
- Alquraini, T. & Gut, D. (2012). Critical Components of Successful Inclusion of Students with
Severe Disabilities. International Journal of Special Education, 27(1), 42-59.
- Andrews, J., & Lupart, J. (2000). The inclusive classroom: Educating exceptional children.
(2ed). Ontario: Nelson.

- Christensen, L., Carver, M., Andesine, J., & Lazarus, R. (2011). *Accommodations manual: How to select, administer, and evaluate the use of accommodations for instruction and assessment of students with disabilities* (3rd ed.). Washington, DC:
- Eskay, M. & Oboegbulem, A., (2013). Designing Appropriate Curriculum for Special Education in Urban School in Nigeria, *US-China Education Review*, 3(4), 252-258
- Gould, P. & Sullivan, J., (1999). *The Inclusive Early Childhood Classroom: Easy Ways to Adapt Learning Centers for All Children*, MD: Gryphon House.
- Hall, T., Vue, G., Koga, N. and Silva, S. (2004). *Curriculum Modification*. Wakefield, MA: National Center on Accessing the General Curriculum. (Links updated 2014). Retrieved [insert date] from <http://aem.cast.org/about/publications/2004/ncac-curriculum-modification>.
- Hardin, B. J., Roach-Scott, M. & Peisner-Feinberg, E. S. (2007). Special education referral, evaluation, and placement practices for preschool English language learners. *Journal of Research in Childhood Education*, 22, 39-54.
- Johnston, G. & Collins, S. (2004). *Handbook for Inclusive Education*. West Contra Unified School District, California.
- Kaplan, I, and Lewis, I,. (2013). UNESCO_Adaptation of Advocacy Guides for Promoting Inclusive Teacher Education. UNESCO Bangkok Asia and Pacific Regional Bureau for Education, Bangkok.
- Loreman, T., (2007), Seven Pillars of Support for Inclusive Education: Moving from "Why?" to "How?", *International Journal of Whole Schooling*,3 (2),22-38
- McManis, L. (2017). *Inclusive Education: What It Means, Proven Strategies, and a Case Study*. Retrieved on January 4, 2019 from <https://education.cu-portland.edu/blog/classroom-resources/inclusive-education/>
- Morin, A., (ND). What Are Least Restrictive Environment, Inclusion and Mainstreaming?, Retrieved on January 15, 2019 from <https://www.understood.org/en/school-learning/special-services/special-education-basics/least-restrictive-environment-lre-what-you-need-to-know>**
- National Center for Learning Disabilities (NCLD), (2006). *Accommodations for Students with LD*. retrieved on January 20 from: <http://www.ldonline.org/article/8022/>
- Newton, J. (2014). *Response to Intervention: A Different Look*. Retrieved on January 15, 2019 from https://www4.esc13.net/uploads/cc/docs/meeting/04102014/RTI_and_GT.pdf
- O'Mea, M. L. (2013). *Implementing applied behavior analysis for effective orientation and*

- mobility instruction of students with multiple disabilities. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 1(1), 65-70.
- Palawat, M. (2013). *Teacher Training Manual on Functional Behavior Assessment (FBA)*. Unpublished Manuscript. Department of Educational Psychology and Special Education, Southern Illinois University, Carbondale, IL.
- Palawat, M. (2014). *Teachers' Attitude Toward Behavior Management in Residential Schools for Students with Visual Impairment in Thailand* (Unpublished master thesis). Southern Illinois University, Carbondale, IL.
- Palawat, M., & May, M. E. (2012). The impact of cultural diversity on special education provision. *Journal of the International Association for Special Education*, 13, 56-61.
- Salend, S.J., & Garrick-Duhaney, L. (1999). The impact of inclusion on students with and without disabilities and their educators. *Remedial and Special Education*, 20, 114-126.
- Sartawi, A., AlMuhairy, O. A., & Abdat, R. M. (2011). Behavioral problems among students with disabilities in United Arab Emirates. *International Journal for Research in Education*, 29, 1-15.
- Sigafoos, J., Arthur, M., & O'Reilly, M. F. (2003). *Challenging behavior and developmental disability*. London: Whurr Publishers.
- Strom, E., (2016). The Difference Between Accommodations and Modifications, retrieved on January 20 from: <https://www.understood.org/en/learning-attention-issues/treatments-approaches/educational-strategies/the-difference-between-accommodations-and-modifications>
- Terzi, L., 2004, "The Social Model of Disability: A Philosophical Critique," *Journal of Applied Philosophy*, 21(2): 141.
- Turnbull, A., Turnbull, R., Erwin, E., & Soodak, L. (2005). *Families, professionals, and exceptionality: Positive outcomes through partnership and trust* (5Ed.). USA: Pearson.
- Umbreit, J., Ferro, J., Liaupsin, c., & Lane, K.L. (2007). *Functional behavioral assessment and function-based intervention: An effective, practical approach*. Upper Saddle River, NJ:
- UNESCO (2000). *The Dakar framework for action*. Paris: UNESCO. UNICEF (1989). *The Child Rights Convention*. New York: The United Nations
- UNESCO. (2005). *Overcoming Exclusion through Inclusive Approaches in Education. A Challenge And A Vision*. Conceptual Paper for the Education Sector.

UNESCO. (2005). Overcoming Exclusion through Inclusive Approaches in Education.

A Challenge And A Vision. Conceptual Paper for the Education Sector.

Weswood, p.s (2003). Commonsense methods for children with special educational need:

Strategies for the regular class room (4 th.ed.) London: Routedge Falmer.

แบบทดสอบท้ายบท
วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เล่ม ๑๖
การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

๑. แนวคิดที่ว่า “การที่มนุษย์ทราบสาเหตุของความพิการ ทำให้นำไปสู่การรักษาแก้ไข และฟื้นฟู เพื่อให้คนพิการสามารถเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมได้” เป็นแนวคิดในข้อใด
- ก. รูปแบบแนวคิดแบบดั้งเดิม (Traditional Model)
 - ข. รูปแบบแนวคิดทางการแพทย์ (Medical Model)
 - ค. รูปแบบแนวคิดทางสังคม (Social Model)
 - ง. รูปแบบแนวคิดทางจิตวิทยา (Psychology Model)
๒. “Universal Design” มีความหมายตามข้อใด
- ก. การจัดให้นักเรียนที่มีความบกพร่องเข้าไปอยู่ในโรงเรียน หรือชั้นเรียนกับเพื่อนทั่วไป
 - ข. การส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันตามความสามารถของแต่ละคน
 - ค. การจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทุกคนได้ทำกิจกรรมร่วมกับเด็กทั่วไปได้
 - ง. การออกแบบการศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนทุกคนเข้าถึงได้
๓. “การจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปอยู่ชั้นเรียนพิเศษที่จัดแยกไว้ในโรงเรียนทั่วไปบางวิชา หรือจัดให้ นั่งเรียนในมุมใดมุมหนึ่งในห้องเรียน โดยไม่มีการจัดอุปกรณ์ช่วยใด ๆ” เป็นการจัดการศึกษาแบบใด
- ก. การเรียนร่วมแบบ Mainstreaming
 - ข. การเรียนร่วมแบบ Integrated Education
 - ค. การเรียนร่วมแบบ Inclusive Education
 - ง. การเรียนร่วมแบบ International Education
๔. “จัดให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมกับเพื่อนในชั้นเรียนทั่วไป โดยไม่มีการปรับหลักสูตร วิธีการสอนหรือการประเมินใด ๆ” เป็นการจัดการศึกษาแบบใด
- ก. การเรียนร่วมแบบ Mainstreaming
 - ข. การเรียนร่วมแบบ Integrated Education
 - ค. การเรียนร่วมแบบ Inclusive Education
 - ง. การเรียนร่วมแบบ International Education
๕. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของกรอบแนวคิด SEAT
- ก. Teacher
 - ข. Environment
 - ค. Activities
 - ง. Tools
๖. ข้อใดไม่ใช่ Tools ตามกรอบแนวคิดของ SEAT
- ก. งบประมาณ
 - ข. บุคคลแวดล้อม
 - ค. ระบบบริหารจัดการ
 - ง เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก

๗. ข้อใดเป็นขั้นตอนของการประเมินเพื่อทราบความต้องการพิเศษของนักเรียนแต่ละคน และจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

- ก. การคัดกรอง การประเมิน การจัดโปรแกรมการให้บริการ การวัดและประเมินผลความก้าวหน้า และการประเมินซ้ำ
- ข. การประเมิน การคัดกรอง การจัดโปรแกรมการให้บริการ การวัดและประเมินผลความก้าวหน้า และการประเมินซ้ำ
- ค. การจัดโปรแกรมการให้บริการ การคัดกรอง การวัดและประเมินผลความก้าวหน้า และการประเมินซ้ำ
- ง. การคัดกรอง การจัดโปรแกรมการให้บริการ การวัดและประเมินผลความก้าวหน้า และการประเมินซ้ำ

๘. การสอนที่ครูมากกว่า ๑ คน รวมกันสอนในห้องเรียนเดียวกัน เนื้อหาเดียวกัน เป็นการสอนทั้งห้องเรียน แต่ไม่จำเป็นต้องสอนในเวลาเดียวกัน โดยครูอาจแบ่งกันสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการสอนแบบใด

- ก. การสอนทางเลือก (Alternative Teaching Design)
- ข. การสอนเป็นทีม (Team Teaching)
- ค. การสอนแบบคนหนึ่งสอนคนหนึ่งช่วย (One Teacher-One Supporter)
- ง. การสอนทางเลือก (Alternative Teaching Design)

๙. เมื่อวินิจฉัยแล้วว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการบริการการศึกษาพิเศษแล้ว ต้องดำเนินการในขั้นตอนต่อไปอย่างไร

- ก. ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง นักจิตวิทยาต้องช่วยกันรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน
- ข. จัดประเมินซ้ำเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนมีความต้องการพิเศษจริงเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือได้ถูกต้อง
- ค. จัดหาสื่ออุปกรณ์ อุปกรณ์การเรียนการสอน บริการช่วยเหลือในสถานศึกษา
- ง. พิจารณาจัดโปรแกรมการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียน ว่าเด็กนักเรียนควรได้รับการศึกษาและบริการอะไรบ้าง

๑๐. การปรับและดัดแปลงหลักสูตร ควรปรับอย่างไร

- ก. ปรับและดัดแปลงตามประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียน
- ข. ปรับและดัดแปลงตามสถานการณ์บ้านเมือง เทคโนโลยีและนโยบายของรัฐ
- ค. ปรับและดัดแปลงตามสถานการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนแต่ละคน
- ง. ปรับและดัดแปลงตามความต้องการและเป้าหมายที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียน

๑๑. การพัฒนาหลักสูตรและดัดแปลงหลักสูตรมีความแตกต่างกันอย่างไร

- ก. การพัฒนาหลักสูตร เป็นการปรับหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ส่วนการดัดแปลงหลักสูตรเป็นการปรับหลักสูตรทั่วไปที่ใช้ในชั้นเรียนรวมตามความสามารถของนักเรียน
- ข. การพัฒนาหลักสูตร เป็นการปรับหลักสูตรทั่วไปที่ใช้ในชั้นเรียนรวมตามความสามารถของนักเรียน ส่วนการดัดแปลงหลักสูตรเป็นการปรับหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
- ค. การพัฒนาหลักสูตรและการดัดแปลงหลักสูตรเกือบจะไม่มีแตกต่างกันเลย เพราะมีความมุ่งหวังให้นักเรียนเรียนรวมเช่นเดียวกัน แตกต่างกันเฉพาะสื่อ และเทคโนโลยีที่ใช้ในเรียนรู้เท่านั้น
- ง. การพัฒนาหลักสูตรเป็นการปรับหลักสูตรเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ส่วนการดัดแปลงหลักสูตรเป็นปรับหลักสูตรเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนทั่วไป

๑๒. ข้อใดที่ควรคำนึงถึงในการปรับหลักสูตร

- ก. ครูควรคำนึงถึงนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นหลักทั้งในเรื่องของเนื้อหา และสื่อการเรียนรู้
- ข. การจัดกิจกรรมครูควรให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้แสดงความสามารถของตนเองมากกว่านักเรียนทั่วไป
- ค. ครูต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นสำคัญทั้งในและนอกชั้นเรียน
- ง. ครูไม่ควรให้นักเรียนทั่วไปที่เรียนดีมาช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพราะเป็นการสร้างปมด้อยให้กับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

๑๓. ข้อใดไม่เป็น Accommodation

- ก. อนุญาตให้ผู้ช่วยจดบันทึกหรือผู้อ่านงาน
- ข. ใช้เครื่องคิดเลขในการคำนวณทางคณิตศาสตร์
- ค. ใช้พ้อยเตอร์ชี้คำที่สะกดถูกต้องในการทดสอบสะกดคำ
- ง. ให้ผู้ปกครองช่วยนักเรียนทำแบบทดสอบกรณีที่ใกล้จะหมดเวลาทดสอบ

๑๔. ข้อใดเป็นเป้าหมายของหลักสูตรคู่ขนาน

- ก. การปรับหลักสูตรคู่ขนานไม่ควรปรับระดับความยากง่าย เพราะจะทำให้ไม่ได้มาตรฐานของหลักสูตร
- ข. การปรับหลักสูตรคู่ขนานต้องคำนึงถึงความสะดวกของบุคลากร สภาพแวดล้อม บริบทของโรงเรียนด้วย
- ค. หลักสูตรคู่ขนานควรมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและเป้าหมายด้านการศึกษาของนักเรียนให้ทันต่อสภาพสังคม
- ง. เป็นการปรับหลักสูตรโดยการปรับทั้งวิธีการเรียนการสอนและเป้าหมายที่คาดหวังโดยคำนึงถึงความสามารถของนักเรียน

๑๕. “เนื้อหาความรู้เหมือนหลักสูตรทั่วไป มีการปรับความยากของความคิดรวบยอดเล็กน้อย มีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายและวิธีการ” เป็นการปรับหลักสูตรในรูปแบบใด

- ก. หลักสูตรคู่ขนาน
- ข. หลักสูตรทับซ้อน
- ค. การดัดแปลงหลักสูตร
- ง. การช่วยเหลือ สนับสนุน

๑๖. ข้อใดเป็นกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักเรียน

- ก. ใช้หลักการเรียนรู้ที่เป็นสากล ใช้เทคนิครอยครีวเป็นฐาน ใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย
- ข. ใช้หลักการเรียนรู้ที่เป็นสากล ใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย ใช้เทคนิคเพื่อนสอนเพื่อน
- ค. มีความรู้ความเข้าใจในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ใช้เทคนิคปรับบ้านเป็นห้องเรียน เปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู
- ง. ใช้สื่อและคำถามที่มีความยากง่ายคละกันไป ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ใช้เทคนิคครอบครัวเป็นฐานการเรียนรู้ จัดศูนย์การเรียนรู้กลุ่มย่อยในชั้นเรียน

๑๗. ข้อใดไม่เป็นวิธีการวัดและประเมินผลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

- ก. การปรับน้ำหนักการให้คะแนน การประเมินตนเอง ทดสอบหลายวิธีรวมกัน
- ข. การปรับน้ำหนักการให้คะแนน การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ การประเมินตนเอง
- ค. การปรับน้ำหนักการให้คะแนน การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ ทดสอบหลายวิธีรวมกัน
- ง. การปรับน้ำหนักการให้คะแนน การสังเกตอย่างเป็นทางการ การประเมินโดยการปฏิบัติเพียงวิธีเดียว

๑๘. “เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมเข้าไปเข้ามาหลาย ๆ ครั้ง มองหน้านักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนมองหน้าครู และทำกิจกรรมร่วมกัน” เป็นการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับนักเรียนกลุ่มใด

- ก. นักเรียนสมาธิสั้น
- ข. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- ค. นักเรียนบกพร่องทางสติปัญญาหรือมีพัฒนาการล่าช้า
- ง. นักเรียนสมาธิสั้น และบกพร่องทางการเรียนรู้ หรือพิการซ้อน

๑๙. ข้อใดเป็นความแตกต่างของการปรับพฤติกรรมและการจัดการพฤติกรรม

ก. การปรับพฤติกรรมเป็นการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสมเพื่อทดแทนพฤติกรรมเดิม โดยไม่คำนึงถึงสาเหตุพฤติกรรม แต่การจัดการพฤติกรรม เป็นการส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นเพื่อทดแทนพฤติกรรมเดิม โดยการวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม

ข. การปรับพฤติกรรมเป็นการส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นเพื่อทดแทนพฤติกรรมเดิม โดยการวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม แต่การจัดการพฤติกรรม เป็นการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสมเพื่อทดแทนพฤติกรรมเดิม โดยไม่คำนึงถึงสาเหตุพฤติกรรม

ค. การปรับพฤติกรรมเป็นการส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นเพื่อทดแทนพฤติกรรมเดิม โดยไม่ต้องมีการวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม แต่การจัดการพฤติกรรม เป็นการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสมเพื่อทดแทนพฤติกรรมเดิม โดยไม่คำนึงถึงสาเหตุพฤติกรรม

ง. การปรับพฤติกรรมเป็นการส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นเพื่อทดแทนพฤติกรรมเดิม โดยไม่ต้องมีการวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม แต่การจัดการพฤติกรรม เป็นการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสมเพื่อทดแทนพฤติกรรมเดิม โดยมีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุพฤติกรรม

๒๐. ข้อใดไม่ใช่เทคนิคในการจัดการพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียนรวม

- ก. การให้สัญญาณเตือน
- ข. การเสริมแรงพฤติกรรมที่ดี
- ค. การใช้ลงโทษจนกว่าพฤติกรรมจะเปลี่ยน
- ง. การลงโทษเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

ଉତ୍ତର

୧. ଏ	୧୧. ମି
୨. ଙ	୧୨. ମି
୩. ମି	୧୩. ଙ
୪. ଏ	୧୪. ଙ
୫. ମି	୧୫. ମି
୬. ଏ	୧୬. ଏ
୭. ମି	୧୭. ଙ
୮. ଏ	୧୮. ମି
୯. ଙ	୧୯. ମି
୧୦. ଙ	୨୦. ମି

แบบเขียนสะท้อนคิด (Reflection Paper)

คำชี้แจง : โปรดใช้คำถามต่อไปนี้ในการเขียนสะท้อนคิดจากการศึกษาด้วยตนเอง ไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ

1. ท่านได้ทราบอะไรจากการศึกษาชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเองฉบับนี้?
2. หากท่านได้รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม ท่านจะนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้
อย่างไร
3. ท่านเคยมีประสบการณ์หรือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม อย่างไร
4. ท่านวางแผนจะนำความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ไปปฏิบัติอย่างไร ในอนาคต

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ